

Pannonhát Tájpark

Szakmai Tanulmány / Fejlesztési Konceptió

ZALATÁJ EGYESÜLET
Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulása
megbízásában
2006

Tartalomjegyzék:

1. ELŐSZÓ	4
2. A TÁJPARK SZÜKSÉGESSÉGE ÉS TÖRTÉNETE	4
3. A TÁJPARK JELENLEGI ÁLLAPOTA	5
4. TERVEZÉSI ELŐZMÉNYEK	7
5. MUNKAMÓDSZER	7
6. A TURISZTIKAI FEJLŐDÉS FŐBB AKADÁLYAI A TÁJPARK TÉRSÉGÉBEN	8
7. A TÁJPARK LÉTESÍTÉSÉNEK ÉS ÜZEMELTETÉSÉNEK FŐBB CÉLJAI 11	
7.1. SZERVEZET LÉTREHOZÁSA	11
7.2. SAJÁTOS TÁJPARK-ARCULAT KIALAKÍTÁSA	12
7.3. TÉRSÉGI IDENTITÁS, ÉRTÉKTUDAT, ÉRTÉKBECSÜLÉS, VENDÉGSZERETET TEREMTÉSE.....	13
7.4. SAJÁTOS TÁJKÉP ÉS TÁJTUDAT KIALAKÍTÁSA	13
7.5. SAJÁTOS TÁJJELEGGŰ TURISZTIKAI KÍNÁLAT FELÉPÍTÉSE	14
7.5.1. <i>Natúr- és természetturisztikai elemek előtérbe helyezése</i>	14
7.5.2. <i>Épített környezet, településarculat</i>	15
7.5.3. <i>Hagyományok, szokások, legendák</i>	16
7.5.4. <i>Népzene, népdal, néptánc, népművészet</i>	16
7.6. TURISZTIKAI MIKRORÉGIÓK, „MÁGNESEK” KIALAKÍTÁSA	17
7.6.1. <i>Csónakázó tó tájparki szabadidőközpont / Parkkanizsa parkkiállítás</i>	18
7.6.2. <i>Kis-Balaton Öko- és szabadidőpark:</i>	22
7.6.3. <i>Kerülői toronypark</i>	23
7.6.4. <i>Pötrétei tótáj</i>	27
7.6.5. <i>Liszó – Surd szabadidőtáj</i>	29
7.6.6. <i>Keletzalai Termál- és Gyógyfürdőtengely</i>	32
7.6.7. <i>Kendli – Récse – Cserfő kulturális és szabadidő háromszög</i>	36
7.6.8. <i>Gelse termál,- golf- és lovassportközpont</i>	38
7.6.9. <i>Szarvasles kirándulótengely</i>	39
7.6.10. <i>Kanizsa bevásárló és szórakozó központ</i>	40
7.7. TURISZTIKAI ÁGAZATI HÁLÓZATRENDSZEREK KIALAKÍTÁSA.....	42
7.8. A TURISZTIKAI KÍNÁLAT ELÉRHETŐSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSA, JAVÍTÁSA	44
7.9. A TÁJPARK ISMERTSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSA, NÖVELÉSE	47
7.10. A TÁJPARK ALAPINFRASTRUKTÚRÁJÁNAK, ALAPSZOLGÁLTATÁSAINAK BIZTOSÍTÁSA.....	48
7.11. LOVAS ÉS SZEKERES TURIZMUS MINT KIMAGASLÓ KÍNÁLAT A TÁJPARK TURISZTIKÁJÁBAN	55
7.12. A TÁJPARK ADMINISZTRÁCIÓS SZERVEZETÉNEK MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA	57
7.12.1. <i>Helyzetfeltárás</i>	57
7.12.2. <i>Lehetőségek felvázolása</i>	57
7.12.3. <i>Költségelemzés</i>	60
7.12.4. <i>Marketing terv</i>	61
7.12.5. <i>Részvevő szervezetek</i>	61
7.12.6. <i>Alternatív lehetőségek elemzése</i>	61
7.12.7. <i>A Tájpark projekt indoklása</i>	62

8. MELLÉKLETEK.....	63
1. számú melléklet	63
2. számú melléklet	75
3. számú melléklet	78

1. Előszó

Köszönet mindenkinek, aki ebben a fontos munkában segítséget nyújtott, elsősorban azoknak, akik eleven tartották azt a hitet, hogy a Tájpark létesítésével kapcsolatos kezdeményezéseknek valamikor eredménye is lesz. Köszönet a lelkes és önfeláldozó támogatást mindazoknak, akit hozzájárultak e munka sikeréhez, elsősorban Manner Tímeának, Kobán Ildikónak, Polai Györgynek, Milasin Tamásnak és különösen Burján Emesének. Emellett köszönet illeti osztrák partnerünk szakértőjét Gerhard Schlögl urat kiváló munkájáért.

Nagykanizsa , 2006 július végén

A szerzők

2. A Tájpark szükségessége és története

A térség számos felelősségtudatos politikusa és lakosa számára már korábban kibontakozott az a tudat, hogy a térség csak összefogással tudja megoldani saját problémáit, hiszen az állam fokozatosan kivonul a közvetlen vidék- és településfejlesztésből, és az alakuló kistérségek rövid távon nem fogják tudni kitölteni a hátrahagyott űrt. Továbbá a jövőbeni problémák és feladatok nagy része településen átnyúló jellegű, tehát csak együttműködéssel oldható meg. A megélhetés biztosítása, a tájgondozás és nem utolsósorban a turizmus fejlesztése településhatáron átnyúló feladat és csak közösen kezelhető hatékonyan. Az együttműködés fontosságának tudata már a 90-es években jelen volt a térségben; csupán egy indítási alkalomra volt szükség.

Konkrét szervezkedés, vagy egyáltalán egy szervezet alapításával kapcsolatos lépés viszont csak évekkel később, 2005 – ben történt, Dr. Czinki László térségi lakos és tervező mérnök indítványát (1. melléklet) követően. Dr. Czinki 2001 – ben megfogalmazta a 19 települést összefogó „Toronyföld” térségre azokat az elemeket és célokat, amelyek a kiterjedtebb Pannónhát Tájparkra ugyanúgy jellemzőek, és bemutatott egy jövőképet erről a területről. Dr. Czinki indítványát a „Zalatój Egyesület” alapítása követte, egy egyesületé, mely Tájparkok létrehozásának ösztönzését tűzte ki céljául Zalában. A Zalatój Egyesület közreműködött a Pannónhát Tájpark pályázati anyagainak kidolgozásában és folyamatosan segíti a Tájpark mindennapi munkáját is.

A Tájpark megalapozásához és megalapításához „sorsdöntő” lendületet hozott a Nagykanizsa és a Környező Települések Területfejlesztési Társulásán keresztül 2005 nyarán benyújtott pályázat: „Harmóniában a természettel: Pannónhát Tájpark”

elnevezéssel, mely a „Határon átnyúló turizmusfejlesztési hálózatok” Phare programhoz csatlakozik. A pályázat sikere a Társulás munkatársai nevéhez fűződik, emellett elsősorban Burján Emese, Manner Tímea és Czigler Ilona személyéhez; köszönet és gratuláció nekik.

A „Harmóniában a természettel” pályázathoz a társulás 27 települése csatlakozott, különféle igénnyel. Időközben immár esőbeállók, irányítótáblák, információs táblák, piknik padok és asztalok kerültek felállításra, ezen kívül több terület rendezése, számos forrás tisztítása, egy honlap, egy turisztikai kiadvány, egy turisztikai térkép és több plakát elkészítése is tartozik a projekthez, sőt ezen szakmai tanulmánykötet is az átfogó munka részét képezi.

A Pannonhát Tájparkkal kapcsolatos legfontosabb lépések a közeljövőben a következők lesznek:

- A társulás további településeinek integrálása
- A Tájpark szervezet megalakítása / Alapszabály kidolgozása
- A Tájpark feladatkörének megfogalmazása
- A tájpark üzemeltetésének biztosítása
- Tervezési és fejlesztési munkák beindítása
- Pályázatok készítése

3. A Tájpark jelenlegi állapota

A második világháború után Magyarországon bekövetkezett politikai, gazdasági és társadalmi változások mélyen hatottak a táj külső megjelenésére is. Térségünkben a hagyományos aprótáblás, intenzíven művelt, parasztgazdaságot nagyüzemű, eredményorientált földhasználati módszer váltotta fel, amely egyrészt óriási összefüggő táblákhoz, másrészt a mezőgazdasági művelésre nem alkalmas területek művelésének felhagyásához vezetett. Csak az úgynevezett zártkertekben maradt fenn a hajdani kisparcellás gazdálkodás, biztosítva a szőlőhegyek és a települések közvetlen környékének művelését, karbantartását.

A 70-es évektől kezdődően már az utóbbi területek is veszélyhelyzetbe kerültek a kistelepülések folyamatos népességcsökkenésével párhuzamosan. Elsősorban a fiatal generáció kényszerült távozásra helyi munkahelyhiány miatt. A visszamaradt, részben előregedett lakosság pedig már nem tudott megbirkózni a területek gondozásának feladatkörével. Ez a súlyos következményekkel járó folyamat felgyorsult a 90-es évek elején a termőföld-privatizáció időszakában. Immár óriási területek maradtak

gondozatlanul a térségben, sőt, sok esetben már többnyire gyenge értékű vagy tájidegen növényzet borítja őket.

Jellemző a Tájpark területére az is, hogy a Tájpark ugyan ideális éghajlattal és kiváló talajjal rendelkezik, ennek ellenére a lakosság megélhetési paraméterei állandóan romlanak. Ezen túl folyamatosan sorvadnak a térség turizmusban rejlő esélyei is, mert az itteni, turisztikai részvételre nagyon alkalmas, változatos táj folyamatosan értékét veszíti. Ez többek között észlelhető a növény- és állatállomány sokféleségének (diverzitásának) drasztikus csökkenésében, a táj gondozottságának visszaszorulásában, de tájidegen fajok megjelenésében is. Hiányzó, vagy megrongálódott utak akadályozzák vagy nehezítik a táj elérhetőségét, értékeinek megközelítését. Olyan helyeken, ahol még némi gondozottság továbbra is fennáll (például a településeken, szőlőhegyekben), ott sok esetben tájidegen építmények és növényzet, valamint elszórt hulladék, sőt nagyméretű hulladékégetések is korlátozzák a pozitív vonzerő kibontakozásának lehetőségét.

De még a kommunális fejlesztések sem képesek minden alkalommal fokozni a települések lakó- és szabadidőértékét; sok esetben előnytelen és szükségtelen építmények és fejlesztések kerülnek megvalósításra. Megemlíthetők ezzel kapcsolatban például a majdnem mindenhol megtalálható emlékművek, szobrok, melyek a kívánatos derűtség, vidámság és jövőbeni bizalom helyett inkább a múlt kudarcaiba rögződő szomorú beállítottságot, hangulatot hangsúlyozzák. Jellemző továbbá a térségre az is, hogy Nagykanizsának nem sikerült teljesíteni a vele szemben támasztott elvárásokat a derűs és vonzó bevásárló, kulturális és szórakozási központtal kapcsolatban. Sőt, inkább még egy jelentős visszafejlődés tapasztalható a városban, a belvárosi funkciók még mindig tartó kivonásán keresztül. Erős és vonzó központra viszont szükség van a térségben, ugyanúgy, mint az ápolott tájra is, egy fejlett és igényes társadalomban.

Összefoglalva megállapítható, hogy a jelenlegi állapot a Tájpark térségében ellentétben áll a meglévő lehetőségekkel. A térség rendelkezik csaknem mindazon értékkel és eséllyel, amelyre egy modern társadalomnak szüksége van, sőt azokkal is, amelyek a turisták fogadásához szükségesek, csak mindez vagy nincs kihasználva, vagy pedig nincsen használható állapotban. Nemcsak a természeti adottságok megfelelőek a térségben, hanem a kiegészítő „háttér” is adott, úgy mint a bájos táj, a sokszínű hagyományok, a tavak, a termálbázis, a reménykeltő kezdeményezések stb. A térség elmaradottságának mérséklési lehetőségei tehát elsősorban a meglévő lehetőségek feldolgozásában, a jelenlegi kínálat minőségének növelésében, kiegészítésében és összehangolásában, valamint megfelelő piacosításában keresendők.

4. Tervezési előzmények

A Tájpark még nem rendelkezik fejlesztési koncepcióval illetve valamilyen tervszel. Területi és tematikai függésben viszont a következő munkák említhetőek:

1. 2001 – 2002: Dr. Czinki László „Toronyföld Tájpark”-hoz fűződő tanulmányai/indítványai, utoljára 2002 decemberéből, amelyekben a települési együttműködés és közös szervezkedés szükségességét és egy Tájpark létrehozásának lehetőségeit/körülményeit fejti ki, és egy „Jövőkép” mutat be a Tájpark területére
2. 2004: Sinkovicsné és társai: Nagykanizsai Statisztikai Kistérség Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Programja, amely többek között a SWOT – analízis segítségével „Erősségeket”, „Gyengeségeket”, „Lehetőségeket” és „Veszélyeket” tár fel a Kistérség jövőbeni fejlesztésével kapcsolatban.
3. 2004: Bertalan L. és társai: Vándor Deák és Vándor Egyetem projekt eredményei a Principális-menti Kistérségi Társulásban, amely részletes téranalítika segítségével fejlesztési tanácsokat közöl a turisztikával kapcsolatban is; emellett valóságűen analizálja a turisztikai fejlődés lehetőségeit és fékező tényezőit a térségben.
4. 2005: Hollósi Sz., Bozzay B., Bencze D.: Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulása Komplex területfejlesztési Koncepciója, amely többek között egy „Vonzerőleltárt” mutat be, a „Turisztikai ágazat jellemzőit” elemzi, a „Kereskedelmi szálláshelyek és vendégforgalom” táblázatát tartalmazza és az idegenforgalom fejlesztésének lehetőségeit vizsgálja.

5. Munkamódszer

Jelen tanulmány kidolgozására választott munkamódszer (ETÉ; Elemzés és Tervezés Érintettekkel, lásd 2. melléklet) csak egy pontban tér el hasonló esetekben alkalmazott munkafolyamatoktól. A módszer követi a hagyományos tervezési folyamat lépéseit és használja annak eszközeit, így az információ- és adatgyűjtést, az interjúkat és mindezek eredményeinek elemzését egy „tudásháttér” kialakítására. A munka maga, és ezen keresztül a munkából származó eredmények is meglévő és várható problémákból indulnak ki vagy ezekre alapoznak. A módszer alkalmat ad arra, hogy a munka a téma lényegére

összpontosuljon és hogy a lényegtelen, félrevezető és zavaró elemek idejében kiszűrődjenek.

A projekt jelen fázisában nem tudunk mindenkor és minden pontban megfelelni a fent körvonalazott elvárásoknak, ehhez hiányoznak fontos feltételek, mint például a rendelkezésre álló idő, a szükséges anyagi bázis, a résztvevő partnerek alapos felkészítési lehetőségei, a terület terjedelmének kezelési lehetőségei. Ezért egy középutat választottunk, lemondva a módszer adminisztrációs folyamatairól és az ehhez tartozó dokumentációkról. Viszont a tanulmány célkitűzései továbbra is reflektálódhatnak azon kérdésben, hogy van-e hiteles és megoldásra váró probléma mögöttük? A projektmunkában szerzett tapasztalatok invitálnak a módszer alkalmazására a további projektfejlesztési munka során, de utalnak egyidejűleg a projekttéma, vagy a projektterület tagolására is; máskülönben a keletkező információs tömeg kezelési és követési nehézségekhez vezethet.

Az adat- és információgyűjtés több alkalommal és többféle módszerrel és eszközzel történt a Tájpark térségében. Elsősorban a Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulásnál már rendelkezésre álló adatállomány került felvételre, rendszerezésre és elemzésre, majd egy kérdőívakción belül kiegészítésre, azután pedig telefonos beszélgetések pontosították az adatokat. Egy második fázisban folytatódott az információk beszerzése az erre a célra, szomszédos településekből létrehozott, úgynevezett mikrorégiós workshopokon, amelyek meghívott résztvevői adat- és információszolgáltatásaikon kívül a térség turisztikájával kapcsolatos problémáikat is közölték (lásd az ETÉ módszert és a „Nyersproblémák listája” lapokat). Egy harmadik fázisban, helyi és telefonos interjúk során, pontosítottuk és egészítettük ki a települések turisztikai adatbázisát, elsősorban a tervezett „Turisztikai térkép” tartalmának véglegesítéséhez. A külső munka alkalmával turisztika releváns helyszíni szemléket és településarculati elbírálásokat is végeztünk.

6. A turisztikai fejlődés főbb akadályai a Tájpark térségében

A turizmus terén is a meglévő és a jövőbeni problémákból adódnak a fejlődés akadályai, ezért fontos ezeknek a problémáknak az ismerete. A mikrorégiós workshopokon (szakmai beszélgetéseken) belül problémagyűjtést is végeztünk, melynek eredménye a „Nyersproblémák listája” című oldalakon található a 3-mas számú mellékletben. Az itt felsorolt problémák nemcsak a workshop résztvevői körében fogalmazódtak meg, hanem az itt tartózkodó turisták véleményeiből is származnak. Ezekkel a problémákkal kapcsolatban

fontos az, hogy felsorolásuk csak példaszerű és sem helyességre, sem pedig teljességre igényt nem tartanak.

A problémák nagy része általános jellegű, tehát csaknem minden településre érvényes. De az általános kategória is részletezhető, így megkülönböztethetőek például a „megközelítéssel”, a „kínálattal”, a „kereslettel” és a „szervezéssel” kapcsolatos témák.

A „megközelíthetőség” csoporton belül a hiányzó vagy rossz utak, a turisztikai célok rossz elérhetősége, a hiányzó kerékpárköcsönzők, vagy a túraútvonalak egyoldalú beállítása a szervezett természetjárás igényeinek kiszolgálására jelennek meg, mint hiányok leginkább.

A „kínálat” csoport sokrétű tartalommal rendelkezik. Itt található például a lakosság érdektelensége a turisztikában való részvételen; a szálláshelyhiány, mint fékező faktor a turisztikai kínálat piacosításában, hiányzó termékek és szolgáltatások, mint fontos vonzerők egy turisztikai kereslet kibontakozásában; a táj elhanyagoltsága, a településarculat és az építmények elidegenedése; kirándulási célok; pihenési, étkezési, szórakozási és kikapcsolódási lehetőségek hiánya stb. Számtalan további tényező is található itt, mint például a zártkertek, a források elhanyagoltsága vagy a térség folyamatban lévő elerdősödése.

A „kereslet” csoportban csak az a vélemény található, hogy a kereslet gyenge, vagy kereslet egyáltalán nincs. Ez többnyire minden reflektálás nélkül említődik, tehát azon kérdés nélkül, hogy ez vajon mivel függ össze.

A problémák túlnyomó része a „szervezés” kategóriába sorolható azért is, mert egy jó szervezéssel manapság is csaknem minden elérhető. Számtalan példa van arra, hogy extrém rossz háttérrel rendelkező turisztikai üzemek kiváló eredményt tudnak elérni; másikkal viszont kitűnő lehetőségeik ellenére is alig valamilyent. Az utóbbiak közé sorolható például a pötrétei tó térsége is, ahol még mindeddig nem sikerült kiaknázni az ott adott elsőrangú táji lehetőségeket.

Jellemző a térségre az a vélemény, hogy sem a településeken belül, sem pedig a települések között összefogás nem vagy csak nagyon gyéren tapasztalható. Közös fejlesztések majdnem mindenhol hiányoznak, de ugyanúgy hiányoznak víziók, célok, programok, tervek, megvalósítható elképzelések és feladatok és a befektetők is csak nagy projekteknél gondolkodnak. Továbbá hiányzik az effektív marketing, ezenkívül szakemberek, meglévő szervezetek is csak viszik a pénzt, de vendéget nem tudnak hozni. A nagymértékű bürokratizmus inkább fékezi a fejlődést, mint segítené ezt, a pályázati rendszer drága és bonyolult és kizárja a kicsiket. Biztatás és támogatás helyett sok helyen

közömbösség és irigység uralkodik és sokan még szemétkerakással és hulladékégetéssel is riasztják a vendéget. Felelőtlen mezőgazdaság ritkítja a vadállományt, betörések, randalírozások már csírájában megfojtják a kezdeményezéseket. A meglévő lehetőségek, mint a történelmi lelőhelyek, kulturális örökségek, szokások, hagyományok még feltáratlanok, a kirándulóhelyek ismeretlenek, a tulajdonjogok korlátozzák a fejlődést, olcsó kamatmentes kölcsönök hiányzanak, út- és autópálya tervezések veszélyeztetik nemcsak a világhírű vadállományunkat, hanem a fennálló esélyeinket is és a meglévő értékeink bemutatására, hiányoznak az idegenvezetők.

Településekkel vagy objektumokkal kapcsolatos problémák ritkábban említődnek. A pötrétei tavakhoz fűződve például említésre került, hogy ott a nagy vízfelület ellenére sem fürödni, sem pedig vízsportot űzni nem lehet.

Zalakarossal kapcsolatban viszont a sok dicséret mellett számtalan probléma is felmerült. Ezek a várost körülvevő táj nehéz elérhetőségétől a fürdőben található, nem helytálló feliratokig terjednek. A gyűjtött problémák (l. Zalakaros–nyersproblémák listáját) nagy része visszatükrözi a város és a fürdő erőteljes, de toldásszerű fejlődési folyamatát, amely elmaradott feladatrészek pótlására ösztönöz. Elsősorban egy minőségi fejlődés aktualitása olvasható ki a feltárt anyagból, emlékeztetve az utolsó években piacra lépett új létesítmények versenyképes kínálatára és magas színvonalára.

A turisztikai fejlődés főbb akadályait a osztrák partnerünk szakértője a következőképpen fogalmazza meg:

- A turisztikai ajánlat potenciális résztvevői nem hajlandók kellően foglalkozni a vendégek igényeivel.
- A települések minden realitást mellőző rövid idő alatt szeretnének a turisztikailag tapasztalatlan fázisukból kilépni és egy perfekt turista-településsé válni.
- Sok esetben elhanyagolódik a turisztikai infrastruktúra továbbfejlesztése. Többnyire pályázati pénzekből létrehozott létesítmények karbantartásához, továbbfejlesztéséhez és bővítéséhez hiányzanak az anyagiak és a szükséges tudás.

7. A Tájpark létesítésének és üzemeltetésének főbb céljai

7.1. Szervezet létrehozása

A Tájpark fenntartásához és működtetéséhez szükség van egy erős és kompetens szervezetre. Ezt a szervezetet a Tájpark mostani akciójában résztvevő települési önkormányzatok (27 település) alapítanák. Mivelhogy a Tájpark „lekerekítéséhez” további települések csatlakozása szükséges, meggondolandó a Tájparkot a Többcélú Társulás egész területére kiterjeszteni. Ebben az esetben viszont, de már a jelenlegi összeállításban is, fenyeget az esetleges munkaképtelenség a szervezet döntéshozóinak magas száma miatt; így tagcsoportok létrehozása, mandátumok delegálása és bizonyos hatáskörrel rendelkező bizottságok létesítése lehetnének a megoldások. Egyes munkakörökre a szervezet leányszervezeteket is alakíthatna, így például a tájgondozásra vagy konkrét termékek előállítására. A Tájpark szervezete lehetne egy Egyesület, esetleg közhasznúsággal, vagy egy Alapítvány. De az a megoldás is elképzelhető, hogy a Tájpark szervezet feladatait, vagy ezeknek egy részét (például a tájgondozást), a Zalatáj Egyesület venné át. A három évvel ezelőtt alapított Zalatáj Egyesület lehetővé tenné a részvételt olyan pályázatokon is, amelyek bizonyos működési időtartamot (többnyire 3 évet) követelnek.

A szervezet működtetése tagdíjakon, céltámogatásokon, különböző hozzájárulásokon, pályázati pénzekon, valamint saját bevételeken keresztül lenne biztosítható. Egy első egyéves áttekintést ad a következő összeállítás:

a. Lakosság alapú tagdíj HUF 100,- lakosonként	HUF	8 000 000,-
b. Terület alapú tagdíj HUF 10 000,- km ² -ként	HUF	4 000 000,-
c. Támogató lakossági tagdíj HUF 5 000,- tagonként	HUF	5 000 000,-
d. Támogató cégtagdíj HUF 50 000 tagonként	HUF	5 000 000,-
e. Egyedi (szponzor) támogatások	HUF	10 000 000,-
f. Nemzeti / EU céltámogatás	HUF	40 000 000,-
g. Bevételek szolgáltatásokból (területgondozás stb.)	HUF	10 000 000,-
h. Pályázati pénzek	HUF	218 000 000,-

Összesen	HUF	300 000 000,-

Még annak tekintetében is, hogy a fenti adatok alapos felülvizsgálatra szorulnak, megvalósíthatónak látszik a projekt továbbvitele. Kielégítő eredmények természetesen csak akkor lesznek elérhetőek, ha a Tájpark céljait és előnyeit meggyőzően és érthetően tudja

közvetíteni tagjai és támogatói felé, hangsúlyozva azokat az előnyöket, amelyeket nekik nyújtani tud vagy fog. Ehhez megalapozott, jól előkészített és kidolgozott, meggyőző reklámkampányra van szükség különböző eszközök és személyek bevonásával. Szükséges továbbá a hozzájárulások és támogatások szimbolikus honorálása kisebb ajándékok, elismerések, díjak stb. nyújtásával. Osztrák partnerünk, a Landseer Berge Natúrpark, tapasztalatai szerint ünnepségek rendezése ingyenes részvétellel és ellátással, jó lehetőségeket nyújthat a támogatók értékelésére, a támogatások megköszönésére.

7.2. Sajátos tájpark-arculat kialakítása

Egy sajátos tájpark-arculat kialakítása elengedhetetlen követelménynek tekinthető egy új turisztikai térség felépítésénél. A vendégek és látogatók számára nagyon fontos a felismerhetőség és identifikáció lehetősége, emellett egy térség sajátos arculata egyidejűleg jelentős vonzerőt is jelent. A „Harmóniában a természettel: Pannonhát Tájpark” – projekt már az előkészítési fázisában felismerte a fenti megállapításban rejlő esélyeket és a következő projektrészekkel kívánja támogatni a sajátos tájpark-arculat kialakulását:

- a. Egységes és vonzó „logó” kifejlesztése, amely a jövőben a Tájpark minden kiadványán meg fog jelenni
- b. Turistatérkép elkészítése a Tájpark logójával és ennek terjesztése
- c. Ismertető kiadvány elkészítése és terjesztése, amely a Tájparkot, mint már egységes térséget mutatja be és a tagtelepüléseket, mint ennek részeit kezeli
- d. Tájpark – honlap elkészítése egységes megjelenési arculattal, helyet adva a tagtelepülések saját bemutatkozásának
- e. A Tájparkot ismertető, a Tájpark logójával ellátott plakátok készítése és ezek elhelyezése turisták által látogatott helyeken
- f. Egységes irányítótáblák elhelyezése a Tájpark területén, a Tájpark logójával ellátva
- g. Egységes esőbeálló elhelyezése a Tájpark területén
- h. Szakmai tanulmány készítése, mely első alkalommal kezeli a Tájpark jelentős feladatait és céljait, melyek egyenként és együtt támogatni fogják az egységes tájpark-arculat kialakulását

7.3. Térségi identitás, értéktudat, értékebecsülés, vendégszeretet teremtése

Csak az fogja tudni termékét „eladni”, aki ezt maga is ismeri és meggyőződött annak előnyeiről és minőségéről. Tehát először magunknak kell megbarátkoznunk saját tájunkkal, meg kell ismernünk azt és ezután folyamatosan gondoznunk és szépítenünk is kell. Környezetünket, mint mások számára is fontos értéket, nehéz felismernünk, mert az mindennapi számunkra, semmi különleges, és ezen kívül ritkán van lehetőségünk a közelebbi megismerésére. A Tájpark szervezet egyik legfontosabb feladata lesz a Tájpark értékeinek bemutatása a saját lakossága számára is. Ez történhet előadásokon, TV bemutatókon, közös túrákon, vagy vetélkedőkön keresztül. El kell érni azt, hogy a Tájpark lakói szívesen éljenek a térségben és büszkék is legyenek környezetükre. Ugyanúgy fontos, hogy vendégeinkkel szemben barátságosan lépünk fel, őket mint portánk, településünk és térségünk megtisztelőit és ezzel mint felértékelőit lássuk. Bennünket, magyarokat, mint vendégszerető népet tartanak számon a világon; eszerint nem eshet nehezünkre vendégeinket barátságosan fogadni és őket mint barátokat, vagy családtagokat kezelni. Ennek eléréséhez nemcsak felvilágosító kiadványok készítése, hanem tanfolyamok megtartása is szükségessé fog válni.

Osztrák szakértőnk véleménye szerint egy megfelelő tájparki identitás kifejlesztéséhez állandó és intenzív „belső” reklámozásra van szükség

7.4. Sajátos tájkép és tájtudat kialakítása

A „Pannonhát Tájpark” elnevezéssel kétségtelenül sikerült egyedi fogalmat találni a tájpark térségére. Egy ilyen névvel várható, hogy a Tájpark már középtávon is fel tud zárkózni olyan ismert térségek sorába, mint a Bakony, a Göcsej vagy az Őrség. A „Tájpark” megnevezés emellett további esélyt jelent a Tájpark számára, mely szerencsés és szükséges megkülönböztetés mellett bizonyos felértékelődést is magával fog hozni; egy parkban fogunk élni és ez egy érték! A parkfogalom jelenléte viszont még nem elég a kielégítő vonzerő és a pozitív hírnév kialakulásához; ehhez többek között „szembetűnőségek”, közös „elemek” és más tájaktól megkülönböztető „jelek” szükségesek. Ezek összessége teszi majd a Tájparkot egyedülálló és sajátos tájegységgé. Ugyan az itt felvázolt táji „összhang” feltételezhetően egy hosszú „érési” folyamat eredménye lesz, mégis már most is láthatóak jövőképeinek egyes elemei, mint például az egységes irányítórendszer, a tájjellegű épületek, az egységesen kialakított zöldfelületek, a mindenhol fellelhető szőlőhegyek, legelésző csordák, nyájak továbbá gondozottság, bejárhatóság lovas

kocsival, lóháton valamint turistautakkal összekötött tórendszer, szénahotel- / becsalipince-rendszer, források rendszere, vagy a hegytetőkön található kilátótornyok. A Tájpark már meglévő megkülönböztető sajátosságai közé tartozik például az újudvari TV – torony, amely a Tájpark fontos szimbólumává is válhat. A gondozott és egységes tájpark-kép kialakításának és fenntartásának feladata a Tájpark szervezetét fogja terhelni. E feladaton belül fontos szerepet fog kapni a „tájgazdálkodás” mint a korábbi parasztgazdaság utódja, helyettesítője. A tájgazdálkodás hozzá fog járulni ahhoz, hogy az itt élők egyre növekvő része tudjon ismét a táj adta lehetőségekből megélni.

7.5. Sajátos tájjellegű turisztikai kínálat felépítése

7.5.1. Natúr- és természetturisztikai elemek előtérbe helyezése

A Tájpark sokféle kimagasló természeti és táji adottsággal és értékkel rendelkezik. Ezen értékek egyik jellemzője az is, hogy nem vagy csak részben ismertek. Sajnos a térség nem rendelkezett képzett és érdekelt kutatógárdával, vagy szakintézettel, amely az itt rejlő értékeket fel tudta volna deríteni és közzé tudta volna tenni. Ebből adódik az is, hogy ezen értékek egy fel nem becsülhető része már visszahozhatatlanul elpusztult, így például az orchidearétek, a legelő-biotópok stb. A Tájpark fontos feladatai közé fog tartozni a maradványok feltérképezése, védelme, továbbfejlesztése és óvatos közzététele turisztikai vonatkozásban is.

A Tájpark fennmaradt és közismert természeti és táji értékei még mindig annyira jelentősek, hogy egy ezeken alapuló turisztikai részprogram kidolgozása lehetségesnek látszik. Gondoljunk ezzel kapcsolatban például a Tájpark északi területén található, a világ egyik legjelentősebb gímszarvas-populációjára. Egyszerűen érthetetlen, hogy épp erre a területre magas forgalmú utakat, sőt autópályát terveznek. Ilyen projektekkel nemcsak a meglévő értékeinket tesszük tönkre, hanem a turizmusban rejlő esélyeinket is, mert épp az ilyen és hasonló természeti elemek biztosítják a térség vonzerejét nemcsak a vadászok, hanem a jövőben mindinkább a bakancsos turisták és a természetfotósok számára is. A tervezett útvonalak helyett egy „bioszféra rezervát” létesítése tanácsolt itt, az itteni természeti értékek, elsősorban a gímszarvas állomány és környezetének megőrzésére.

A Tájpark további táji és természeti elemei is jelentősek a turisztikai hasznosítás szempontjából, mint például a tavak, a források, a szurdokok, a szőlőhegyek, az erdők, különféle élőhelyek, a sokszáz-éves fák és facsoportok, védett területek vagy egyszerűen a hangulatos és változatos táj. Kimagasló jelentősége van ezen a téren a Kis Balatonnak;

óvatos továbbfejlesztése a jobb turisztikai hasznosítás irányába mindenképpen átgondolandó. Itt éppúgy, mint másutt is, elsősorban leshelyek létesítése, vezetett túrák szervezése és túra utak építése esedékes.

Osztrák szakértők is messzemenően támogatja a helyi értékekre alapuló turisztikai fejlődés gondolatát és elemzi, hogy ez ugyan a nehezebb utat jelenti, de viszont számtalan előnyt biztosít a „más régiókból importált késztermékekkel” szemben. Továbbá rámutat arra, hogy osztrák natúrparkok nagyon jó tapasztalatokat szereztek regionális termékek bevonásával saját ajánlatukba; sokak hírnévlőnyhöz is jutottak ezen keresztül. Ezenkívül találékony és olcsó ajándéktárgyak segítik a régióban töltött idő emlékezetben tartását és ismétlésre ösztönöznék.

7.5.2. Épített környezet, településarculat

Többnyire történelmi események felelősek a Tájpark településeinek meglehetően kevés épített értékeivel kapcsolatban. Nagykanizsa belvárosán kívül alig található a térségben jelentős építmény építészművészeti vagy történelmi és kulturális háttérrel. Csak a templomok és néhány kastély jelentenek kivételt; értékes épületegyüttesek csaknem hiányoznak. Sőt, a hagyományos tájjellegű épületek még a falvakban is fogyóban vannak, vagy már el is tűntek.

Egy település építészetkörnyezeti értékét nem is annyira az egyes épületei adják, hanem inkább a település összképe. De ezzel kapcsolatban sem nagyon dicsekedhet az itteni térség, hiszen sok esetben stílustalan és idegen jellegű épület és építmény csorbítja a települések képét. Ennek ellenére nagyon nagy szükség lenne építészeti település-összehangolásra a turisztika szemszögéből is. Ezt számos tapasztalat bizonyítja olyan településről, amelyekben sikerült az egyedi arculatot megóvni (Szigliget, Hollóháza, Szentendre stb.). A Tájpark térségében is meg kell kísérelni tájjellegű építészeti stílus kialakítását és ennek alkalmazását, esetleg építészeti pályázatok segítségével.

De nemcsak az épületek és épületegyüttesek minősége és kisugárzása meghatározó a településarculat értékelésénél, hanem éppúgy az utcák, udvarok és kertek arculata is. E szempontból talán még hátrányosabb kép észlelhető a településeken, mint az építkezés terén. Rendezetlen utcákkal, kertekkel és tájidegen növényzettel találkozunk majdnem mindenütt. Sajnos berögződött a köztudatba az, hogy az „örökzöldek” előnyösek a környezetre és a településarculatra. Ezzel szemben szerény az örökzöldfélék ökológiai értéke és emellett elidegenítik a településképet is, ami negatív hatással van nemcsak a településsel vagy a régióval kapcsolatos identitásra, hanem a turisztikai keresletre is.

Érthető, hogy a külföldről érkező vendégek a magyar tájat és a magyar hangulatot keresik és nem azt, amit odahaza is megtalálnak.

A településkép másik félreértett jellemzője az utcák és terek „túlvirágosítása” és „túlbutorozása”. Ez a jelenség kétségtelenül a közös település arculatának pozitív megjelenése iránti vágyat és törekvést tükrözi, de sok esetben az ellenkezőjéhez, közönséges, sőt visszataszító bemutatkozáshoz vezet. Viszont nem minden esetben a sokféleség, vagy a sokszínűség adja a minőséget, hanem inkább az összhang, a teljesség és értelmezhetőség. A Tájpark feladatköréhez sorolható a fenti témával kapcsolatos felvilágosítás, továbbképzés, de bizonyos feladatok (tervezés, gondozás stb.) vállalása is, az egyedi és vonzó településarculat elérése érdekében.

7.5.3. Hagyományok, szokások, legendák

A Tájpark térsége nagyon gazdag hagyományokban, szokásokban és legendákban. Ezt a kincset viszont pusztulás fenyegeti, annak ellenére, hogy megmentésére sok helyen és sokak által történnek erőfeszítések. Ez a veszély fennmarad mindaddig, ameddig a kezdeményezéseket és a rendezést nem sikerül visszahelyezni a családokba és az adminisztráción kívüli közösségbe. A cél az lenne, hogy a hagyományörzés, a szokások ápolása és a legendák életben tartása családon belül, baráti körökben vagy kisebb közösségekben (településrészek, utcák, egyesületek stb.), spontán és saját szervezésben és nem az önkormányzatok kezelésében történjen. Nagykánizsán már található jó példa ezzel kapcsolatban, például a „Régi jó Egyesület” munkájában, de Nagyrécsén is vannak biztató eredmények.

A turizmus fejlődésének elősegítéséhez nagyon fontos lenne az aktív hagyományörző mozgalom jelenléte és tevékenysége. A témával kapcsolatos felderítő, szervező és koordináló munkában a Tájparknak is részesednie kell, emellett a „piacosítás” alapjait is neki kell megteremtenie.

7.5.4. Népzene, népdal, néptánc, népművészet

Éppúgy, mint a hagyományok, szokások és legendák, a népi kultúra másik csoportja, a népzene, néptánc és népművészet is a turisztikai kínálat „egyediségét”, a más régiók kínálatától való elkülöníthetőségét képviseli. Ezért is nagyon fontos ezen kultúraágazat jelenléte. Nem biztató viszont az, hogy a térségben továbbra is visszaszorulóban van minden ezzel kapcsolatos hagyomány. Ez a fejlemény már azért is nehezen érthető, mert messze a világban mi magyarok, mint a népművészetek kedvelői és ezek űzői vagyunk

ismertek. Nem ritka és nem véletlen tehát vendégeink kérdése, hogy hol lehet magyar népzenet élvezni, vagy hol lehet helyi eredetű ajándéktárgyakat, termékeket vásárolni. A válasz ezekre a kérdésekre sajnos nagyon kellemetlen, mert alkalmi koncerteken vagy vásárokon kívül semmiféle ilyen lehetőség nincs, sőt ezen alkalmak is többnyire csak térségen kívüli termékeket tudnak nyújtani. Ez a tény azért is megdöbbentő, mert a térség alig néhány évtizeddel ezelőtt még gazdag ajánlattal rendelkezett a szóban lévő kultúraágazat mindegyikében. Félreértések elkerülése érdekében megemlíteném, hogy a fenti mérlegelés semmiféleképpen sem kívánja sérteni a számos, kiemelkedő teljesítményt a néptánc, népdal, vagy a cigányzene terén a térségben, főképp Nagykanizsán, hanem szeretne rámutatni arra, hogy még a magas színvonalú színpadi bemutatók sem képesek helyettesíteni a hiányzó helyi népzenei és népművészeti értékeket.

A meglévő hiányosságokat csak konzekvens és sokéves felkészüléssel lehet pótolni. Ez a munka az óvodákban kezdődhet, és idősklubokban érhet véget. Ha el tudnánk érni azt, hogy minden iskolavégzett egyén a számítógép kezelése mellett legalább egy nyelvet beszéljen és egy hangszeren játszani tudjon középfokon, akkor nemcsak a szomszédos, fejlett államok ifjaival egyenértékű egyéniségeket sikerülne formálnunk, hanem ez esélyt is biztosítana számukra és a turisztikában is pozitív változást hozna magával. Ezen gondolatokból eredően fontosnak tűnik egy mozgalom útra indítása és egy olyan alapítvány létrehozása, melynek a megnevezése „Egy nyelv, egy hangszer”, vagy hasonló lehetne. Bizonyos, hogy manapság az ehhez szükséges erkölcsi és anyagi támogatás megnyerhető, illetve előteremthető lenne.

7.6. Turisztikai mikrorégiók, „mágnesek” kialakítása

Az itteni táj szépsége egyedül nem lesz elegendő egy megfelelő turisztikai vonzerő kibontakozásához, ehhez attraktív turisztikai „központok” kialakítására lesz szükség. Ezek a központok, mint „mágnesek” fognak hatni a turisztikai keresletre. Továbbá a tájnak a turisták rendelkezésére bocsátása költségekkel is jár, amelyek fedezetére nem mindig van alkalom a tájon belül. Ezért a táji alapszolgáltatás finanszírozására további szolgáltatásokra van szükség, melyek bevételei a tájfenntartási költségeket is fedezik valamilyen formában (adók, járulékok stb.). Ilyen bevételek legcélszerűbben vonzó központokban realizálhatóak.

A Tájpark itt megfogalmazott koncepciója tíz ilyen központot nevez meg, mint fejlesztési célt a Tájpark térségére. Ezek a „mikrorégiós” központok egyrészt mint önálló turisztikai egységek fognak működni, másrészt részei lesznek a Tájpark öszturisztikai

kínálatának, ezenkívül térbeni és szervezeti kapcsolatban lesznek egymással. A központok képesek lesznek, együtt a háttértelepüléseikkel, önálló turisztikai kínálatok kialakítására és ezek pozicionálására a piacon és emellett a Tájpark kínálatán belül is.

A tíz mikrorégiós központ létrehozása elképzelhető egy dekádon belül, ha például tíz éven keresztül évente egy központ megvalósításra kerülne. Az európai költségvetést (2007 – 2013) figyelembe véve, évente két központ kiépítésére lenne szükség, ami éppúgy elérhetőnek tűnik.

A mikrorégiós központok alábbi bemutatása csak egy első megközelítésnek értékelhető, megvalósításukhoz további egyeztetésekre, elemzésekre és részletes tervekre van szükség; ezek viszont meghaladják ezen szakmai tanulmány lehetőségeit.

7.6.1. Csónakázó tó tájparki szabadidőközpont / Parkkanizsa parkkiállítás

A nagykanizsai Csónakázó-tó központi szerepet vállalhat a Pannonhát Tájpark turisztikai fejlődésében. Erre a városközpont közelsége, a tó kedvező fekvése, a tó kiváló elérhetősége, vízfelületének nagysága, övezetének természeti adottságai és a tavat kísérő területek már meglévő kialakítottsága és berendezettsége ad esélyt. Ezzel kapcsolatban nagyon fontos szempontnak tűnik az, hogy a tó természeti és épített adottságai egyensúlyban maradjanak, illetve egyensúlyba kerüljenek a turisztikai piac igényeivel, elvárásaival. A tónak ezen kívül szerepet kell vállalnia a szabadidő – háttérszolgáltatás biztosításában is a város és a környékbeli települések számára.

A fenti funkciókkal kapcsolatban egyértelműen előtérbe kerülnek az „enyhe”, a természet-közeli turisztikai formák. Ezen belül egyedi, csak itt található, sajátos turisztikai ajánlat kialakítása szükséges; semmiképpen sem szabad más helyek kínálatát vagy programját utánozni vagy másolni. Éppúgy hiba lenne, ha a tó csak a környékbeli termálszállók vendégei számára nyújtana úgynevezett „kiegészítő” szolgáltatásokat, mert ezeket az ottani beruházók előbb – utóbb helyettesíteni tudják és fogják, hátrahagyva az itteni befektetési és üzemeltetési költségeket.

Éppúgy veszélyesnek látszik bármiféle városi funkció kihelyezése vagy „megduplázása” a tó térségében. Itt elsősorban a túraszervezésre, de még inkább a fürdőzésre lehet gondolni. Természetesnek, de kedvezőnek is látszik bizonyos fürdési lehetőség kialakítása a tóparton, de ez semmiféleképpen sem mehet a városi strandfürdő rovására. A fürdőnek a városban van a helye; mindenféle konkurencia a közelében korlátozná jövőbeni fejlődését, sőt veszélyeztetné fenntartását is. Szélsőséges esetben

mindkét helyszín veszélybe kerülhetne, vagy legfeljebb óriási támogatási költségek biztosítása mellett lehetnének fenntarthatóak.

A tó regionális szerepe meghatározó szempontnak nevezhető a tó fejlesztésében. Itt azon létesítmények elhelyezése válik fontossá, amelyek a Tájpark többi településein vagy nem valósíthatók meg, vagy nem kifizetődőek. Így egy szimbiózis jöhetne létre a térség szálláshelyei, vendégfogadói és más turisztikai egységei, valamint a tó között. A tó várható látogatottsága biztosítaná a telepített infrastruktúra gazdaságos üzemeltetését.

A Csónakázó-tó fenti értelemben történő fejlesztése lehetőséget nyújtana ugyanúgy a város, mint a régió (Tájpark) számára is egy pozitív hírnév és egy új vonzerő kialakítására. Ez elérhető lenne évente ismétlődő, nyári szabadtéri kiállítás megrendezésén keresztül, amely például „Parkanizsa” név alatt, úttörő szereppel jelenne meg Magyarország kertépítészeti és parkrendezési szférájában. Egy, a városi strandfürdőtől, sőt a mint múzeum és rendezvényhely működtethető mozdony-körfűtőháztól, illetve az Erzsébet tértől a keleti városrészen keresztül a Csónakázó-tóig húzódó zöldfolyosó parkszerű kialakítása és bemutatása lenne a gerince az évente áprilistól októberig tartó kert- és parkkiállításnak, melyet sokszínű rendezvények (városnapja stb.) valamint akciók és találkozók kísérnének. Ez a Magyarországon egyedülálló projekt nemcsak az érintett területek felértékelését jelentené, hanem jelentős bevételt is hozna magával a város számára. A költségek nagy része pályázatokon és dotációkon keresztül valamint szponzori és befektetői részvétellel lehetnének fedezhetőek. A projekt több éven keresztül és fokozatosan lehetne megvalósítható és hosszú távú fejlesztési horizontot nyújtana a városnak és a térségnek. Jól integrálható lenne a projektbe a megújuló energia témája, a város egyik fejlesztési reménye is. Ezenkívül nem mint önálló témák, hanem mint egy nagy vízió részei jelennének meg a projekt legfontosabb elemei, mégpedig a termálstrandfürdő együtt a sétakerttel, a belvárosi séta, szórakozó és kulturális központ és a Csónakázó-tó térsége, az utóbbi mint kontraszt az előbbi belvárosi létesítményekhez. A projekt kezdeményezne ezenkívül egy alap- és középfokú parkgondozói és parkrendezői képzés felépítését Nagykanizsán, mely jelentősen fokozná a város hírnevét és jelentőségét, mint regionális képzési központ. Továbbá szükségtelenné tenné a projekt egy további funkció (szabadidőtöltés) kivonulását a városból és fékezné ezzel a belváros kiürülését.

A Csónakázó-tóvat a következő elemek jellemzik illetve határozzák meg:

- Vízfelület
- Erdő
- Szőlőhegy

- Gyepek, rétek, mezők
- Meglévő létesítmények, ezen belül a lovassporttal összefüggő pályák

A fenti elemek nyújtják a tó és környéke fejlesztésének alapjait; ezekhez társíthatók különböző ajánlatok, szolgáltatások, így pl.:

Víz:

- Fürdés (forrásvízzel táplált külön tóban, szolár fűtéssel)
- Csónakázás, (modell-) csónakversenyek
- Forrás (vízcirkuláció, látványosság, ivóvíz)
- Természethű patak vízinövényekkel, vízi állatokkal
- Vízmeghajtású (hidraulikus) játékok, műtárgyak
- Tutajok, hajók (kéz-, láb-, szélmeghajtásúak is)
- Vizi játszótér
- Hidak, járdák
- Pontonátkelők (építés is)
- Vizes élőhely (hidroszféra) tanösvény
- Madárles
- Horgászat, versenyek
- Tómuzeum, Horgászmúzeum
- Vizi színpad
- Vízisztító tórész

Erdő:

- Romantikus séta (kör-) utak
- Lovas utak
- Kerékpárutak
- Erdei tanösvény (fák, állatok, madarak, gombák, élethelyek, madártojás gyűjtemény, madárhang felismerés)
- Erdei aréna (színpad, lovasbemutató)
- Favágó verseny
- Erdei játszótér
- Erdei hullámvasút
- Magasles
- Vadkert

- Forrás- és szurdok - park
- Acalé - kert (felújítás, bekötés)
- Lovaspálya beillesztése

Szőlőhegy:

- Szőlészeti – borászati - gyümölcstermelési - tanösvény
- „Becsalipincék” - hegyi borozók
- Bormúzeum boronás pincével
- Piknik a hegyi kápolnánál, kilátó

Gyepek, rétek, mezők:

- Napozógyepek, piknikterületek
- „Simogató – parasztudvar” őshonos állatokkal, hagyományos épületekkel, falusi termékekkel
- Sétautak padokkal, játszószerekkel
- Természet közeli parkolók
- Körút (gyalog-, kerékpár-, lovagló út) a tó körül; utak a környékbe
- Szoborpark a tó körül
- Bekötő (összekötő) gyalog- és kerékpárutak a városba, a Romlott várhoz és a tájpark fontosabb részeibe (Liszó, Nagyrécse, Zalasárszeg)
- Lovaglópálya beillesztése és továbbfejlesztése
- Labirintus
- Gyógynövény- és fűszerkert
- Testvérvárosok kertjei
- Íjászpálya
- Golfarm
- Színvonalas kemping

Meglévő létesítmények:

- Park kialakítása természet közeli élményparkká
- Épületek rendelkezésre bocsátása egyesületek/alapítványok (sport, hagyományörzők, természetjárók, zenészek, művészek, stb.) számára; táborok szervezésére, „Régi -Mesterségek - Műhelyei” kialakítása
- Lovassport létesítmények továbbfejlesztése, átalakítása, jobb integrációja a természetbe / parkba egy integrált élménypark elérése céljából
- Vendéglátóegység jobb bevonása a parkba; színvonalas sörkert kialakítása

A fenti célokon alapuló, az adott tájba és a város szerkezetébe maximálisan illeszkedő, széleskörű igényeket kielégítő, színvonalas parkegység képezi Nagykanizsa város jelentős részét a Pannonhát Tájpark fejlesztésének keretein belül. Ez a rész messzemenően segítené a város felzárkózását a közép-európai térségben, alapot nyújtana a város és a térség gazdasági fejlődéséhez és garantálná a szükséges fenntarthatóságot.

7.6.2. *Kis-Balatoni Öko- és szabadidőpark:*

A Balatonfelvidéki Nemzeti Parkhoz tartozó, természetvédelem alatt álló Kis-Balaton a Tájpark legnagyobb vízfelülete. Értékét viszont nemcsak terjedelme adja, hanem természeti és ökológiai adottságai. Itt Közép-Európa egyik leggazdagabb madárvilága található, számos ritka és védett állat- és növényfaj mellett. Ez az egyedülállóság a turisztikában is jelentős esélyt jelent a környéken élőknek, elsősorban Balatonmagyaród lakosságának és vállalkozásainak. Balatonmagyaród, mint az egyetlen település, amely közvetlen a tó partján fekszik, rendelkezik tehát még számtalan, eddig kiaknázatlan, fejlesztési lehetőséggel.

Mindenki számára látható, hogy a Kis-Balaton térségének fejlődési esélyei a természetközeli turizmusban rejlenek. Viszont éppen az effajta turizmus tartozik nemcsak a nehezen felismerhető, de a szervezésigényes turisztikai ágazatok körébe. Ezzel magyarázható talán az a tény is, hogy a Kis-Balaton partján csak a horgászatnak és a vadászatnak van számottevő hagyománya és jelentősége. Ennek ellenére a tó jelentős potenciállal rendelkezik a „természetszemlélés”, azaz a természetjárás és a természetfotózás illetve –filmzés terén. Ez a potenciál jelentős fejlődési lendületet tudna nyújtani Balatonmagyaród számára is.

Balatonmagyaród már rendelkezik turisztikai egy alpinfrastruktúrával, mégpedig kempinggel, vendéglővel, élelmiszerbolttal, ajándéküzlettel, italbolttal, faluházzal és különböző szálláshelyekkel. Balatonmagyaródon hiányzik viszont egy a jövőre vonatkozó fejlesztési elképzelés a további fejlődés elősegítéséhez. Ez a fejlődés minden bizonnyal a község legjelentősebb erősségére, a tó közelségére alapozódhatna és ezzel kapcsolatban elképzelhető, hogy a településen egy „Kis-Balatoni Természeti Központ” fejlődne ki. Ez a központ rendelkezne például „halászati múzeummal”, továbbá egy bejárható akváriummal, egy kisebb horgásztóval, biotóppal, vízi játszótérrel, különböző vízi járművekkel, ökológiai bemutatókkal, fürdési lehetőségekkel, kilátótoronnyal és egy egyedi kikötővel, ahonnan akkumulátor meghajtású személyszállító csónakok indulnának lassú útra a tó állat- és növényvilágának bemutatására. A központ rendelkezne „on line” – kamerákkal is,

amelyek a vízi élet pillanatnyi állapotát közvetítenék. Egy ilyen központnak semmiféleképpen sem lenne konkurensa a már létező zalavári „Kis-Balaton Ház”, mert itt nem elkülönített „szigetmegoldásról” van szó, hanem egy, a település szerkezetébe és életébe szervesen beillesztett településrészről, étkezési, játszási és sok más élményt nyújtó tartózkodási lehetőséggel. A központ jól elhelyezhető lenne a faluközpont és a tópart között fekvő területbe, és esélyt nyújtana a település központjának átalakítására és a meglévő szálláshelyek minőségének növelésére is. Továbbá a központ számos vállalkozási és munkavállalási lehetőséget nyújtana a település lakosainak, nem utolsósorban az idegenvezetés terén. A központ befogadhatna egy magas színvonalon működő halászvendéglőt is; egy ilyen „ínyenclelésítmény” nagyon hiányzik a térségben.

Jelentős esélynövelést jelentene Balatonmagyaród számára gyalog-, kerékpár- és lovaglótutak létesítése a Kápolnapusztai Bivalyrezervátumhoz, a Kányavári-szigetre, a zalavári Kis-Balaton Házhoz és a zalakomári Madárrezervátumhoz. Zalakomáron (Csentepuszta?) egy „lókikötő” és egy szilajrezervátum is létesülhetne. Továbbá mezővárosi, valamint kisebbségi kézművességgel összefüggő témákkal kapcsolatos kínálatok, ezenkívül egy cigányzene és zeneszerszám múzeum támogathatná egy vonzó cél kiépülését. Középtávon kerékpár-körút létesítése is fontosnak tűnik a tó körül, a zalakomári fürdő közvetlen megközelítési lehetőségével együtt. Ezen úthálózat megvalósítása esetén Balatonmagyaród „kerékpártelepülésnek” nevezhetné magát, ami jelentős előnyt jelentene a település számára. Hasonló kerékpárutak már megtalálhatóak és nagyon kedveltek számos európai tó körül, így például a „Steinhuder Meer” tó körül Németországban.

Fontos lenne továbbá a Kányavári-sziget vonzerejének növelése is. Elsősorban a parkoló korszerű átépítése tűnik szükségesnek, egy színvonalas vendéglátóegység és egy a Tájpark termékeit árusító kereskedelmi részleg elhelyezésével együtt, emellett heverő- és játszóterületek létesítése a szigeten. Egy homokbucka-felület növelné a sziget vonzerejét gyerekes családok, kerékpárkölszöngő és egy íjászpálya pedig az íjászatot kedvelők számára.

7.6.3. Kerülői toronypark

Az Újudvar - Kerülői TV – tornyot változatos, dimbes-dombos táj övez, mely talán a Tájpark egyik legérdekesebb területe. E tájegység értékére az évente több alkalommal itt megrendezésre kerülő gyermektábor is utal. Személygépkocsival jól megközelíthető a terület Újudvarról a TV – toronyhoz vezető műúton a toronyig, a Morgánypatak völgyében

vezető kövesúton Csentőig és Nagybakónakról a falun keresztül az Árpád forrásig. A Toronypark a következő négy részre bontható: TV – torony / vadászház, Csentő, Csibit és Kőszikla.

TV-torony / vadászház: A környék legmagasabb pontján, kb. 300 m magason található TV-torony a térség legmarkánsabb építménye, már messziről is jól felismerhető. Innen gyönyörű kilátás adódik minden irányba; még a Balatonfelvidéki és a Varasdi hegyek is jól láthatóak.

A torony közelében található a Hubertusz Vadászegyesület vadászháza, mely már most is szállást és ellátást tud nyújtani ideérkező vendégeknek, most még elsősorban vadászoknak, a jövőben viszont „természetbúvároknak” és kirándulóknak is. A vadászház előtti gyepterületen rendszeresen megjelennek az őzek és a szarvasok. A torony szomszédságában számos többszázéves szelídgesztenyefa található.

Csentő, egy korábbi községi legelő, mely az elmúlt század 20-as éveiben Magyarország legszebb legelője címet érdemelte ki, még mindig rejti a valamikori legelő látványos képét és egyes elemeit, így például a természetes bükkfákat és az öreg vadkörtefákat. Az ott legelésző csordának és az Újudvari Települési Önkormányzat gondosságának köszönhetően Csentő megtartotta a régi legelő jellegének lényegét az elmúlt évtizedek jelentős változásai ellenére is. A legelőterület mellett manapság egy sípálya és egy záportároló tó is található a területen.

Csibit, egy terjedelmes, hangulatos és meredek erdőterület, egy mély vízmóssal (szurdokkal), mesterséges tóval és több forrással. A források egyike táplálja a tavat is. A tó partján esőbeálló és tűzrakóhely várja az ide érkezőket. Az erdőben sokféle gomba és több ritka és védett növény fordul elő, így például a ciklámen. Csibit része annak a nagyobb kiterjedésű élőhelynek, amely otthont ad a világ egyik legértékesebb gímszarvas populációjának. Az erdőterület keleti részén rejtőznek egy még feltáratlan, valószínűleg kőkori település maradványai.

Kőszikla, egy mély és hangulatos vízmóss (szurdok) Nagybakónak területén a TV-toronytól néhány száz méterrel keletre. A szurdok bejárásának elősegítésére valamikor vaslétrákat telepítettek ide. A Kőszikla alatt egy forráscsoport található, melynek hírességei az „Árpád forrás” és az „Eszperantó forrás”. A forrásokat bájos környezet veszi körül, mely helyet ad különböző ünnepeknek, táboroknak. A Kőszikla területén a Magyarországon első számúnak számon tartott kék jelzésű túraútvonal vezet át.

E négy kimondottan értékes és érdekes helyszín alkotná a Kerülői Toronypark „magvát”, kiegészítve számos további élményhellyel, mint például a szomszédos

szőlőhegyekkel, a környéken található többszáz éves faállománnyal, vagy a szomszédos települések (Nagybakónak, Gelsesziget, Újudvar) turisztikai létesítményeivel, kínálatával. A területek jobb elérhetőségéhez a morgánypusztai út megfelelő kiépítése, lehetőleg a Csibiti-tóig és a Nagybakónak településén belül már meglévő út meghosszabbítása az Árpád-forrásig szükséges. Emellett megfelelő, tájba illő, parkolóhelyek, lovaspihenők és esőbeállók létesítése ajánlatos a TV–toronynál, a Csibiti-tó közelében, a Csentői-tónál és az Árpád-forrásnál.

A Toronypark egyes részeinek összekötésére jól járható és jól fellelhető turistautak szükségesek, melyeknek kerékpározásra és lovaglásra is alkalmasnak kell lenniük. Lovas kocsizásra is megfelelő turistautak Nagybakónakról a Rigó- illetve Szákahegyen, Újudvarról a Morgányhegyen, Nagyrécséről a Bacónaki, Cserfői és a Bagóhegyen, Zalakarosról az Örömhegyen keresztül és Gelseszigetről közvetlenül érkeznének. A Csibiti szurdok nyugati oldalán egy új gyalogút létesítése esedékes, melyet hangulatos hidak (függőhíd, kötélhíd stb.) kötnének össze a meglévő keleti turistaúttal. Az utak mentén pihenőhelyek létesítése, padok és esőbeállók elhelyezése lenne fontos.

A fejlesztések első fázisában a Csibiti-tó tisztítása és környékének rendbetétele szükséges. Fontos emellett a tó jobb illeszkedése a saját környezetébe, műtárgyjellegének enyhítése, valamint fürdési lehetőségek, megfelelő füvesített heverőhelyek, öltözők, WC-ék, alkalmi kiszolgáló egységek és egy erdei játszótér kialakítása. Egy tanösvény beillesztése is ajánlatos az itteni gazdag állat- és növényvilág és az erdőgazdaság bemutatásához. Továbbá lehetőség nyílna például egy faszénégető és egy vadaskert létesítésére is. Kétségtelenül nagymértékű érdeklődést fejtene ki a „Pupi-hegy” nyugati oldalán rejlő ókori település felderítése és rekonstrukciója, melyen belül az ottani, még kezdeményezendő ásatások eredményei is bemutatathatóak lennének. Egy hasonló létesítménynek, a „Schwarzenbach-i Kelta Falunak” a „Landseer Berge Naturpark” területén az Ausztriai Burgenlandban már évek óta nagy sikere van. Egy állandó Kelta – kiállítás mellett kedvelt kelta ünnepeket rendeznek itt kiváló eredménnyel.

Osztrák szakértőnk rámutat arra, hogy a schwarzenbachi projekt csak a település és a település polgármesterének aktív közreműködésén keresztül vált lehetségessé. A siker alapjai továbbá:

- a falu archeológiai szakértők kísérete mellett épült fel; mindenféle piacképes klisé mellőzése mellett.
- A falu életet kapott a kelta ünnepeken, bemutatókon és matracférőhelyeken keresztül.

- A falu kínálata soha sem kész, évente bővül új attrakciókkal, mint például az őshonos állatparkkal

A Schwarzenbachi Kelta Falu közelében található egy impozáns kilátótorony is, mely belépődíj bevételein keresztül lényegesen hozzájárul a Naturpark fenntartásához. Egy ilyen torony létesítése a Kerülői tetőn hasonló esélyt biztosítana a Tájpark számára is, megvalósításának lehetőségei ezért is mindenképpen felderítendők. A már meglévő TV-torony itt nem lehet fékezője egy kilátótorony létesítésének, mert a TV-torony turisztikai hasznosításra nem áll rendelkezésre, emellett a torony felvonójának kapacitása nem kielégítő nagyobb turistacsoportok szállítására. A Kerülői kilátótorony szerves része lenne egy több toronyból álló, magasabb hegyháton létesített tájparki kilátótorony rendszernek. A tornyok között optikai és akusztikai kapcsolatok létesítése lenne lehetséges, létrehozva ezzel egy egyedülálló turisztikai attrakciót a Tájpark területén.

Az egyedülálló természeti és táji értékek a Kerülői Toronyparkban megalapoznak itt egy „Természeti és Környezeti Akadémia” létrehozását, amely a már említett vadasházban kezdené működését. Ez a létesítmény megalapozna egy, a térségben elengedhetetlenül szükséges tudásirány kibontakozását, ugyanúgy a természeti környezet, mint a munkapiaci feltételek javára. Az Akadémia nemcsak a környék természeti értékeit tudná felderíteni, és védésüket előkészíteni, hanem tanfolyamain és ismertető anyagán keresztül a Tájpark turisztikai fejlődését is tudná ösztönözni. Az Akadémia leendő épületegyüttese a tájjellegű építési stílusán keresztül példaadó lehetne a térség építészeti jövőjére. Ehhez a stílushoz alkalmazkodna a környezete is; a jelenlegi tájidegen növényzet feladása mellett.

A „Kőszikla” területrészen a táj rehabilitációja, a források, a szurdok és az érzékeny környezetük védelme kerül előtérbe, egyidejűleg biztosítandó megtekinthetőségük mellett. Parkoló részleg biztosítása, a táborozási feltételek természetóvó továbbfejlesztése és egy „Erdei színpad” (Aréna) létesítése mutatkoznak mint lehetőség vagy szükséges feladat. Az „Erdei színpad” nyújthatna lehetőséget a sokféle és sokszínű helyi történet és legenda (Patkó Pista -, Subri Jóska-történetek, Szovjet hadsereg átvonulása stb.) felelevenítésére, hagyományok, népszokások (regölés, korbácsolás, betlehemjárás stb.), népdal és néptánc bemutatására. Mindez Nagybakónakhoz azért is illene, mert ez a település egyike azoknak, melyekben népdal és népszokások hosszú ideig őrzött hagyományok voltak. A Kőszikla területe kapcsolatba hozható lenne a település déli részén tervezett szabadidő – tóval, egy lovasturisztikai egységgel itt valamint egy vadmegfigyelő állomással; mindkettőhöz léteznek már első fejlesztések.

A „Csentő” területén a hajdani falusi legelő bemutatása, piknikterületek kialakítása, a sípálya rekonstrukciója és kiépítése nyári használatra is, egy fácánkert létesítése, valamint az új tó kiegészítése fürdési és ellátási lehetőségekkel, védett zónákkal lennének a legfőbb feladatok. A terület gondozása nagy részben megoldható lenne ridegtartással, őshonos állatfajták legeltetésén keresztül. Osztrák szakértőnk megemlíti több ilyen projektet Burgenlandban, ahol ilyenfajta beavatkozásokkal két különböző célt követnek:

- A régi legelők, mint valamikori kultúratáj - elemek megőrzése
- A tenyésztett állatok gazdaságos hasznosítása; immár sokhelyütt ínyenctermékként tartják számon e legelők állataiból származó húsokat.

Továbbá gyalog- és kerékpárutak szükségesek Gelseszigetre, Morgányba és Újudvarra; Újudvarra a szomszédos szőlőhegyeken keresztül, ahol vendégfogadási lehetőségek (Beccsali pincék) létesítése lenne lehetséges és a kút völgyi horgásztavon át, ahol pihenés, horgászás, halászléfőzés tartoznának a nyújtható szolgáltatásokhoz. A tó nyugati oldalán lévő területen egy camping telepítése tűnik ajánlatosnak.

Újudvar szerepet vállalhatna továbbá az idősök gondozásának szférájában is. Ezzel kapcsolatban nagyon jó lehetőséget nyújtana egy a templomtól északnyugatra fekvő terület gyönyörű kilátással a Principális völgyére, a göcseji dombokra és a varazsdi hegyekre. Itt egy magas igényeket is kielégítő „Szeniorotthon” létesülhetne egyedi kiszolgálással, ápolással, kúrával.

7.6.4. *Pötrétei tótáj*

A Tájpark egyik legjelentősebb fejlesztési potenciálja a pötrétei tavakhoz fűződik. Itt több száz hektárnyi vízfelület található a még folyamatban lévő tőzégbányászat maradványaképpen. A korábban kibányászott vízfelületek már szervesen illeszkednek az itteni tájba és hozzájárulnak egy fajban és egyedekben is gazdag állat- és növényvilág kialakulásához. A vízfelületek jelenlegi hasznosítása leszűkül az itt nagyon kedvelt horgászatra, melynek kedvelői az ország távolabbi részeiről, sőt külföldről is érkeznek.

A tavak turisztikai jövője, a horgászat és a vadászat mellett elsősorban a vízisportban és a természetmegfigyelésben keresendő. Lehetőségek mutatkoznak így a strandolás, a csónakázás, a vitorlázás, a szörfözés és a Skysurfing terén; sőt még vízisí is elképzelhető itt kötélpálya alapon. Strandok telepítésén kívül szigetek, pihenőhelyek kialakítása, vendéglátóegységek telepítése, parkolók, kempingek, sportpályák és kikötők építése tartozik a legszükségesebb fejlesztésekhez. Ezzel kapcsolatban fontos, hogy a jövőbeni létesítmények összpontosítva valósuljanak meg természetileg silányabb tó- illetve

tópartrészekén. Nagyobb forgalmat okozó projektrészek csoportosítása és koncentrációja kicsi és kevésbé érzékeny területeken hozzájárul a tórendszer természeti szerepének és ökológiai értékének megőrzéséhez és növeléséhez a fennmaradó, lényegesen nagyobb kiterjedésű és „csendes” területeken. A tórendszer létesítmények telepítésére igénybe nem vett részei biztosítani fogják a növény- és állatvilág további zavartalan fejlődését, és alkalmat fognak adni horgászásra, vadászásra, vagy természetjárásra is.

A tórendszer által nyújtott előnyök érvényesítéséhez a mostaninál kedvezőbb útkapcsolatra van szükség Pötréte és a tó között, ezentúl esély mutatkozik egy bizonyos településszerkezeti összeolvadás lehetőségére is. Ebben az esetben Pötréte egy igazi tóparti településsé fejlődhetne ki. Hahót településének kedvezőbb bekötéséhez egy csónakkal is járható csatorna építése lenne előnyös, melynek végpontja egy kikötő lenne; hasonlóan kapcsolódhatna Pölöskefő is, ahol Dr. Mező Ferenc sportíróval összefüggésben különböző sportlétesítmények, sportusák és olimpiával kapcsolatos rendezvények lennének elképzelhetők. Felsőrajk kedvezőtlen földrajzi helyzetét például egy egyedi kialakítású ingázó autóbusszal lehetne mérsékelni és a település vártémával kapcsolatos fejlesztéseit szervesen bevonni a tótáj ajánlatába. Megfelelő siker érdekében növelendő a létesítmények építészeti és művészeti színvonala.

Mindenképpen szükség van a tavat körülvevő települések szálláskapacitásának fejlesztésére, valamint kiegészítő szolgáltatások nyújtására, mint például lovaglásra, lovaskocsizásra, étkezési és szórakozási lehetőségekre stb. Egy színvonalas halászcserda üzemeltetése Pötrétén vagy a tóparton ideálisan kiegészítené az itteni vizes élőhely és vizisport környezetet. Kerékpárutak létesítése a tórendszer körül és a szomszédos településekhez éppúgy szükségesek, mint túra utak a szomszédos szőlőhegyekbe.

A pötrétei tórendszer színvonalas továbbfejlesztéséhez részletes adatgyűjtésre és értékmérési felmérésekre, megfontolt elképzelésekre és alapos tervekre van szükség. Az utóbbihoz tartoznak: tóhasznosítási koncepció; projektfejlesztési tervek; hatástanulmányok, melyek a vízminőség biztosítását is tartalmazzák; ezen kívül már megvalósult projektek tapasztalatainak értékelése is ajánlott, így például a „Fränkische Seenplatte” Németországban és a „Loosdrechtse Plassen” Hollandiában. Az utóbbi projekt eredményei azért is lennének fontosak, mert ez a tórendszer is hasonlóképpen keletkezett, mint a pötrétei tavak, mégpedig tőzegbányászaton keresztül.

A Pötrétei Tótáj projekt előkészítésében, megvalósításában és üzemeltetésében jelentős szerepet tud vállalni a Pannonhát Tájpark szervezete. Emellett egy különálló egyedi szervezet (Egyesület?) létesítése is elképzelhető, melynek tagjai a Pannonhát

Tájpark, az érintett települések, a terület tulajdonosai valamint természettel és turizmussal foglalkozó szervezetek lehetnének. A Tótáj projekt megvalósításába előreláthatóan priváttőke is integrálható lesz jelentősebb mértékben.

7.6.5. *Liszó – Surd szabadidőtáj*

Ez a Pannonhát Tájpark déli térségében elhelyezkedő, rendkívül érdekes tájegység két vonzó pólussal rendelkezik, mégpedig északon Liszóval, egy romantikus zsáktelepüléssel és délen Surddal, a Mura és a Dráva folyók és a Gyékényesi tavak vonzáskörében. Mint háttértelepülés található a két település között Nemespátró, egy különleges vonzerővel rendelkező bájos falu az itteni változatos dombság közepett.

Liszó eddig is jelentős fejlesztéseket tudott indítani és ezeken keresztül népességét is tudta stabilizálni, nem utolsósorban a közeli Nagykanizsához való szoros földrajzi kötődése révén. Többek között több sportlétesítmény, egy korszerű faluház és egy új településrész valósult meg itt az elmúlt években. A település legjelentősebb projektje viszont a falu déli határán fekvő többhektáros csapadékvíz tároló, mely a közeljövőben történő rendelkezésre bocsátása után jelentős vonzerővel fogja bővíteni a település szerepét a turisztikai piacon. A „Harmóniában a természettel: Pannonhát Tájpark” projekt keretein belül máris jelentős fejlesztések történtek a tó térségében, így egy tűzrakóhely, ezenkívül esőbeállók készültek és a zárógát alatti terület parkosítása is megtörtént. Ezekkel a projektrészekkel máris rendelkezésre áll egy turisztikai alapinfrastruktúra a tó mellett. A parkosított terület egy pihenőhelyet, egy hobbisportolásra alkalmas részt és egy úgynevezett vizes élőhelyet tartalmaz, mely egy későbbi tanösvény része lesz.

A fenti létesítések hozzájárulnak a fokozatosan kiépítendő vonzó tótáj kialakulásához, mely turisztikai kínálatával térségi szerepet fog betölteni. A tómeder feltöltését megelőzően fürdésre alkalmas tópartszakaszok létesítése tervezett, ezenkívül egy messzemenően természetes partrészt kijelölése áll előkészítés alatt, mely része lesz a fent említett vizes élőhely tanösvénynek is. További létesítmények a tó mellett vagy a tó közelében várhatóak és szükségesek, mint például egy „strandpark” az északi tóparton, kerékpározásra is alkalmas körút a tó körül, vagy egy kemping a tótól északnyugatra fekvő szántóföld területén. A strandpark háttérben kialakításra kerülhetne egy kizárólag turisztikai célt szolgáló, egy még alapítandó szervezeten belül működtetett nyaralópark-övezet is, hagyományos épületekkel, falusi hangulattal, tájjellegű vendéglátóegységekkel. Mindezzel szemben prioritást élveznek a településen belül

létesítendő vagy szervezendő szolgáltatási egységek, mint a vendéglők, szórakozó helyek, szálláslehetőségek, programok stb.

Fontos itt a tó környezete gondozottságának biztosítása és a turisztikai kínálat bővítése. A kívánatos létesítményekhez, szolgáltatásokhoz tartoznak pihenőhelyek padokkal, piknikterületek, kilátóhelyek valamint becsalipincék a környező szőlőhegyeken. A tavat körülvevő táj vidéki, falusias jellegének megőrzése, beépítésének megakadályozása tartoznak ugyanúgy a tóval szemben megfogalmazandó követelmények közé, mint a természet és a környezet megóvása minden negatív változással szemben.

Elengedhetetlen elvárás a tóval kapcsolatban az is, hogy ez rövidtávon már szerves része legyen az azt körülvevő térségnek. Így turistautak és kerékpárutak kijelölése és kiépítése lesz szükséges a tájegységen belül, a tó környékén található természeti és táji értékek (Ágneslak, pogányszentpéteri tavak, gyékényesi tó), a környező települések (Miklósfa, Belezna, Nemespátró, Surd), valamint a nagykanizsai Csónakázó-tó, mint a térség jelentős turisztikai kínálatainak eléréséhez. Mindezen kapcsolat részletei megfogalmazandóak egy alapos és jól átgondolt fejlesztési koncepcióban és tervben, mely a tó és közvetlen környéke fejlesztésének elveit, céljait és tartalmát rögzítené, emellett a település integrálásához és a településarculat javításához szükséges lépéseket mutatná be.

Liszótól csak kb. 4 km-re fekszik Nemespátró, az itteni mikroregións „Szabadidőtáj” további fontos települése. Nemespátrónak a nemességre utaló néven túl, mint „háttértelepülésnek” lesz jelentősége az itteni térségben. Itt szálláshelyek biztosíthatóak a lizói tó és a surdi létesítmények kedvelőinek elszállásolására. Ezen kívül a helyi értékek, mint például a bájos táj, az itteni kirándulási lehetőségek, vagy a jövőbeni „Tájház” is alkalmat adnak a rövidebb vagy hosszabb itt tartózkodásra. Fontosak ezzel kapcsolatban a még kialakítandó összekötő gyalogos és kerékpárutak Liszóba, Ágneslakra és Surdra. Egyéni turisztikai ajánlatot tudna Nemespátró kialakítani a „nemes” megnevezés birtokában, például találkozók, vetélkedők és ünnepek formájában, hasonlóan a zalakomári „Mezővárosok” évente megrendezett ünnepeivel.

Surd ugyanúgy a Tájpark, mint a mikroregións „Liszó – Surd szabadidőtáj” legdélebbi települése. A „Duna – Dráva Menti Nemzeti Park”, de a „Gyékényesi tó” is kevesebb, mint 10 km távolságra van innen. Ezen szomszédságokból fakadó lehetőségek kimagaslóak egy település számára alig felbecsülhető fejlesztési potenciált jelentenek. Ehhez még adódik, hogy a Mura és a Dráva, mint jelentős vízhozamú és vízfelületű folyók számtalan, még kiaknázatlan esélyt jelentenek a turizmus terén is. Itt a horgászat mellett a vízisport majdnem minden formája elképzelhető, így például a csoportos tutajozás, a kajakozás stb.

Az utóbbi „horderejét” talán Belgiumban, a Less folyón, lehet legjobban tanulmányozni, ahol csónakok ezrei haladnak egyidejűleg a folyón lefelé, szervezeten irányított egyedi vízi turizmus keretein belül.

Surd részéről a határon átnyúló turisztikai ágazat is jövőképes, ha sikerül felépíteni helyi egyedi kínálatot, a hozzátartozó szolgáltatásokkal és szálláshelyekkel. Surdnak ehhez is jó esélyei vannak a már meglévő turisztikai kínálat alapján is. Ide elsősorban a település közepén található horgászto tartozik, melynek ízléses és természet közeli továbbfejlesztése jó alapot adna egy kellő vonzerő kifejtéséhez. A tó integrálható lenne egy parkrendszerbe, melyen belül a valamikori Zichy urasági park terjedelmes fái és vonzó maradványai egy bizonyos gerincet adnának. A lerombolt kastély dimenziói megeleveníthetőek lennének egy pavilonon keresztül, mely a kastély körvonalait mutatná be. A park hosszabb távon bővíthető lenne egy nagyobb, a meglévő tótól déli irányban elhelyezendő vízfelülettel. A valamikori kastély egyedi parkterülete tudná biztosítani további szálláshelyek létesítésének feltételét, ezen kívül egy kemping elhelyezését és üzemeltetését a történelmi park területén. Az „Úr a Parkban–Kemping-Surd”-ot mint egy, a parkban „lazán” elhelyezett nagyfelületű kempingférőhelyek összességét kell érteni, ősrégi hangulatos fák társaságában. A szükséges szociális helyiségek épülete a volt kastély stílusát képviselhetné. A park bejáratát a meglévő néhány száz éves, védett és értékes platánallé képezné.

A fentiekben felvázolt lehetőségek hasznosításához elengedhetetlenül szükséges a településarculat lényeges javítása, az átmenő forgalom zavaró és korlátozó hatásainak mérséklése és a jövőbeni fejlesztések színvonalának biztosítása. Meggondolandó az is, hogy a településen elterjedt karácsonyfa termelés egyedül indokolja-e a nagymértékű örökzöld növényzet alkalmazását a településen. Nemcsak a nyugat-európai zónából érkező vendégek fogják hiányolni a „magyar” táj jellegzetes növényzetét, a lombhullató fákat. Az urasági park valamikori növényzete talán segítséget tud nyújtani az alkalmazandó növények kiválasztásában.

A településen kívüli esélyek realizálásához mindenképpen a kapcsolatok felvétele és együttműködések szervezése szükséges a szomszéd településekkel, Nemespátróval, Beleznával Őrtilossal, Somogybükkösddel, Zákánnyal, Gyékényessel és Liszóval. E településekhez kocsival is járható turistautak és kerékpárutak létrehozása és fenntartása éppúgy szükséges, mint a helyi lehetőségek (urasági múlt, tájház, szőlőhegyek, borospincék, ősgesztenyefák, arborétum stb) integrálása a turisztikai kínálat szerkezetébe. A folyóparti lehetőségek kiaknázásához szoros együttműködés, esetleg egy szervezet

alapítása is szükséges a fenti településekkel, melyekkel együtt a határon túli kapcsolatok is szervezhetőek lesznek.

Egy további esélyt jelentene Surd és térsége számára a valamikori vízialom újrakepítése a Surdi patak völgyében, kiegészítve egy „pisztráng” – vendéglátóhellyel. Ez a létesítmény a Liszói tó valamint Nemespátró település esélynöveléséhez is vezetne a turisztikai piacon.

7.6.6. Keletzalai Termál- és Gyógyfürdőtengety

Zala megye keleti térségében áthúzódó Kontinensrög törését követő termál- és gyógyvízfürdő-„lánc” (Zalaszentgrót, Kehidakustány, Héviz, Zalakaros, Galambok, és a tájpark aspiráns és jövőbeni fürdőhely Miháld) a mainál jóval nagyobb vonzerőt tudna kifejteni a termál- és gyógyfürdő piacon, ha szoros együttműködésen keresztül sikerülne egy közös arculatot és piaci jelenlétet létrehozni és a jövőbeni fejlesztéseket egymással összehangolni. A fürdőlánc piacosítási esélyei a Sármelléki Fly Balaton légikikötő jelenlétén keresztül majdnem korlátlanok.

A fenti fürdőhelyek közül a Tájparkban elhelyezkedő, immár 40 éves zalakarosi Thermál- és Gyógyfürdő „lenyűgöző” előnnyel rendelkezik a Tájpark turisztikai szerkezetében és Magyarországon belül is a fürdők élmezőnyében található. A fürdő látogatottsága meghaladja a 710 000 fürdőzőt évente, ami elsősorban a fürdővíz minőségének, de a fürdő széles szolgáltatási spektrumának is köszönhető. Az utóbbi években a fürdő kiegészítette ajánlatait a fiatal generációk irányába is, többek között hullámfürdő, élményfürdő, különböző csúszdák és gyerekmedencék is létesültek.

A fürdő kínálatának erőteljes fejlődését viszont számos települési, térségi és fürdőn belüli ágazat nem tudta kellően követni. Így nem sikerült például városias településszerkezetet, vonzó városközpontot, valamint megfelelő településarculatot kialakítani a városban, és ezzel egyidejűleg elmaradt a más fürdőhelyekre jellegzetes ünnepies „szórakozóhely-léggör” (Ambiente) is. Feltételezhető, hogy ennek a hiánynak hatása van a fürdőváros látogatottságára is; vélhetően ebből is adódik a külföldi vendégek számának ugrásszerű visszaesése, valamint a jelenlegi kereslet átcsoportosulása az új szállodák felé, ahol a vendégek egy bizonyos fürdővárosi környezetet vélnek megtalálni.

További hátrány a fürdőváros eddigi fejlődésével kapcsolatban az, hogy nem sikerült megfelelő kapcsolatot teremteni a város és környezete között. Ezen a tényen a kilátótorony körüli forgalom, vagy az alkalmi lovaskocsis kirándulások is csak szépíteni tudnak. Sem a város nem tudja kellően hasznosítani a környék számos táji és települési értékeiből

származó előnyét, sem pedig a szomszédos települések a fürdő szomszédságából adódó lehetőségeiket. E témával kapcsolatos pozitív példák megtekinthetők például a Németországi Baden-Baden-ban, de néhány kilométerrel a határon túl is, Ausztriában. De nemcsak ezen fürdőhelyeknél, hanem a hazaiaknál is (Hévíz stb.) tanulmányozhatóak a különböző „szinergia” (kölcsonös segítő) hatások egy fürdő és környezete között.

A zalakarosi fürdőtől alig két kilométerre fekszik egy további termálfürdő a galamboki Banyavölgyben, az ottani kemping területén. Az egymáshoz megdöbentően közeli fekvés ellenére, elszigetelt működési gyakorlat tapasztalható a két fürdőnél. Ez meglepő, mert az együttműködés mindkét fél számára előnyt jelenthetne, mint ezt együttműködések például a Bajorországi „Fürdőháromszög” (Bäderdreieck)-ben vagy az Ausztriai „Fürdőtáj” (Bäderlandschaft)-ban, Dél-Burgenlandban is tanúsítják. Egy szorosabb összehangolás gondolatát nemcsak a két fürdő közelsége indokolja, hanem Zalakaros terjeszkedési iránya is Galambok felé. Egy „Fürdőtengely” kialakulása a két fürdő között nemcsak a fürdőtelepüléseknek nyújtana előnyt, hanem a fürdőzőknek is, mert a munkamegosztáson keresztül a fennálló zavaró jelenségek (túlzsúfoltság, gyógyfürdőzés zajos környezetben stb.) enyhíthetőek lehetnének. Ezenkívül személyszállítással, vagy parkolással kapcsolatos problémákat is eredményesebben lehetne kezelni és a környező tájat is harmonikusabban lehetne fejleszteni. Továbbá nagyobb megvalósulási eséllyel léphetne fel a két fürdőből álló, később Mihálddal bővített együttes az elképzelhető fürdőlánc későbbi közös szervezetében.

A két fürdőhely együttműködése utat nyithatna a kívánatos „minőségi” fejlődésnek, az eddigi többnyire „mennyiségi”-vel szemben is. A jövőben a vendég egyre fontosabb szerepet fog játszani a turisztikai piacon. Már nem fog megelégedni azzal, amit kap, hanem az ajánlatok sokaságából ki fogja választani az időközben megváltozott igényeinek és szokásainak megfelelő terméket, szolgáltatást. Hiányos és minőségileg nem megfelelő ajánlatok csak nehezen, vagy egyáltalán nem fognak vevőre találni. Hogy ez a veszély a Tájpark fürdőhelyeinél is fennáll, észlelhető a Zalakaroson és a zalakarosi fürdővendégek körében gyűjtött problémák tárlatából is (lásd „Nyersproblémák” listáját a 3. számú mellékletben).

A gyűjtött problémák jó része megoldható rövidtávon is és egyszerű eszközök segítségével. Ide tartoznak elsősorban azok a problémák, melyek megfelelő szervezéssel és kisebb változtatással kezelhetők vagy legalább is enyhíthetőek (vendéglátási színvonal, kitessekelés, díjrendszer fürdőruhakényszer, szolgáltatásrendszer, irányítórendszer, kitáblázás, segítőkészség, nyitvatartási idő stb.). Más problémák kisebb, vagy közepes

átépítéssel rövid idő alatt megoldhatóak (parkolási díjrendszer, szauna, vendégvezetés, akadálymentesség, öltözők, bejáratok stb.), mások viszont sok esetben szemléletváltást igényelnek és csak hosszabb távon kezelhetőek eredményesen (városközpont, tájidegen növényzet, szórakozási lehetőségek, forgalomszabályzás, településszerkezet, zöldfelület-rendszer, táji kapcsolat stb.).

A Pannonhát Tájpark jövőjét előreláthatólag a külföldről érkező kereslet is mérvadóan fogja meghatározni. Ez a tőkeerős vendégkör ugyanúgy fontos mind a Tájpark, mind Zalakaros számára és egyidejűleg igényes is. Igényeinek kielégítésében Zalakarosnak jelentős szerepe lesz és jelentős bevételre is számíthat ebből a körből, ez viszont adekvát felkészültséget is követel. Az alábbiakban közlünk néhány gondolatot, melyek az ezzel a témával kapcsolatos tervezési, szervezési és fejlesztési munkának az elősegítését célozzák meg.

- Zalakarosnak szüksége van egy fejlesztési célrendszerre, mely a meglévő problémák gyűjtésére, elemzésére és megoldására alapozhat, de más fürdő és fürdőtelepülés tapasztalatit is egybefoglalja, emellett vendégkör- és véleményelemzést is tartalmaz. Ezzel kapcsolatban tanácsoljuk az ebben a munkában alkalmazott ETÉ (PmB) módszer alkalmazását.
- A városfejlesztésnek vissza kell szorítania az eddig szokásos családházias településrendszer további terjeszkedését, és meg kell oldania egy vonzó városközpont kialakítását, mely egyidejűleg a szórakozás funkcióját is betöltené. A városon áthaladó országút lesüllyesztésével kialakítható lenne egy nagyszabású térrendszer a fürdő főépülete előtt, mely a mostani főbejárat problémáit is segítene megoldani és egy kívánatos játékbanknak (Spielcasino) is helyet tudna adni.
- A település zöldfelületeinek mostani kialakítottsága és rendszere továbbfejlesztendő vonzó arculatú, a lakosság és a vendégkör igényeinek is megfelelő parkrendszerrel. Mindenképpen szükséges egy terjedelmes és nagyszerű park (Kurpark) létrehozása, mint ahogy ez más színvonalas fürdőhelyeken a gyógyfürdőzés kezdeteitől természetes.
- A városnak enyhíteni kell a helyi szállásadók szálláshely kihasználtságának problémáit minőségfejlesztéssel, marketinggel, a fürdő jobb beállításával (lásd a problémalistát is), elsősorban az ezeket a szálláshelyeket igénybe vevő külföldi vendégek számára. Állandó és ingyenes buszjárat bevezetése a fürdő és a szálláshelyek között már egy első lépés lehetne. A buszjárat kiterjeszhető lenne

kedvezményes árral, vagy fürdőbelépőjeggyel a környező településekre is: Galambok, Zalaszentjakab, Miháld, Pat, Sand, majd Zalasárszeg, Nagykanizsa, Nagyrécse, Kistrécse, Nagybakónak, Csapi, Zalaújlak, illetve Garabonc, Zalamerenye, Nagyrada és Zalasabbar. Zalakomár és Balatonmagyaród bekötése megoldható lenne egy Kisbalaton körüli járattal. Egy ilyen buszrendszer erősítené Zalakaros bevásárlóközponti jelentőségét is. Egy ilyen buszjárat észlelhetően tudná növelni a fürdők látogatottságát és esélyt nyújtana az említett települések turisztikai felzárkózásának.

- Zalakarosnak alternatívát kell teremtenie az eddigi egyoldalú fürdőzési kínálatához. Manapság kellemes és pezsdítő légkört keres a vendég, melynek a fürdőzés csak egy bizonyos része lehet. A vendég nemcsak különböző szolgáltatásokat akar, hanem egy „csokrot”, kellemes benyomásokból élményekből. De az effajta „üzletágban” is versenyezni kell a városnak számos más kínálattal. Meg kell tehát találni azt a Zalakaros-sajátos kínálatcsokrot, mellyel eredményesen fenn tud maradni a piacon. Egy ilyen kínálattömbből nem hiányozhatnak a környék élményt biztosító lehetőségei, mint például a túrák a környező gyönyörű tájba, kapcsolat az itteni állat- és növényvilággal, betérés a környék hegyhátainak romantikus pincéibe, éjszakai kirándulás a Kisbalaton állatvilágához, szórakozó estek tájjellegű ételekkel, táji zenével, népdallal, néptáncsal stb. Minden bizonnyal szükség van gyalog- és kerékpárutakra és lovaskocsival járható utakra a szomszédos településekhez, a térség természeti, táji és kulturális értékeihez, mint például a romantikus galamboki tóhoz, ahol például piknikterületek, lovaspihenők és egy körút a tó körül szükségesek. Ezen utak mellett pihenőhelyek, kiszolgáló létesítmények és érdekkeltő ajánlatok lesznek szükségesek. Ilyen ajánlatok kidolgozásával, előkészítésével és kísérésével kapcsolatban bontakozik ki a város és a Pannonhát Tájpark szervezetének jövőbeni közös szerepe és e szerep jelentősége is.
- Zalakaros már is fogalom termálvizének hatásai miatt; ezt a sok visszatérő vendég is bizonyítani tudja. Ez az előny viszont alig, vagy csak szerény fogalmazásban található meg a fürdő reklámanyagában és a fürdő gyógyászati felkészültsége sem nagyon tanúsítja ezt. Itt még, úgy látszik, kiaknázatlan lehetőségek rejlenek, de az is lehet, hogy a fürdő sokrétű ajánlata (élményfürdő, hullámfürdő stb.) balneológiai jelentőségét háttérbe szorítja. Egy iránymeghatározás, vagy / valamint a fürdő

szektorba osztása látszik meggondolandónak. Balneológiai és rehabilitációs klinikák telepítése mérföldkő lehetne a fürdő fejlesztésében; további releváns ajánlatot a város előkészítésben lévő „Európai gyógyhely” programja fog tartalmazni.

7.6.7. *Kendli – Récse – Cserfő kulturális és szabadidő háromszög*

Nagyon érdekes fejlődési lehetőség mutatkozik ebben a térségben. Kendli (Kendlimajor) és Cserfő már évek óta résztvevők a régió kulturális és turisztikai életében, Nagyrecse pedig egy kastély tulajdonosa, mely különféle rendezvények helyszíne lehetne a jövőben. Emellett többféle kezdeményezés található itt a falusi és a lovasturizmus terén, valamint már jelentős a vendéglátás szerepe is, többek között egy neves fogadó, egy kocsmá, és néhány italbolt van a három színhelyen. Ha figyelembe vesszük a háromszög környékét is Kisrecse faluval és Zalasárszeggel, bővül a kínálat egy étteremmel, egy bisztróval és egy panzióval.

Kendliben már nyolc éve működik messze a térségen túl ismert és elismert nemzetközi művésztelep, egy kéthetes nyári és egy egyhetes téli táborral. Sok neves hazai és külföldi művész alkot itt együtt, különböző programokkal kísérve. 2006-ban bővült a telep épületállománya és létrejött egy szervezet, mely „Művészeti Akadémiát” alapított, állandó művészeti tevékenységet megcélozva. A jövőben itt különféle tanfolyamok zajlanak, híres művészek vezetése alatt. Az Akadémia számos szálláshellyel és egy nagy rendezvényteremmel is rendelkezik.

Kendli másik attrakciója az úgynevezett „Nosztalgia parasztudvar”, mely a parasztudvar hangulatot vendégfogadással és muzeális légkörrel egyesíti. Régi mezőgazdasági gépek, háztartási eszközök, továbbá gyümölcs, szőlő, sajáttermésű bor található itt, sokféle állatfajta (lovak, pónik, baromfik stb.) társaságában. Különböző programok, mint sütések kemencében, lovas túrák, lovaskocsis és gőzmozdonyos kirándulások tartoznak az udvar programajánlatához. Számtalan, többnyire külföldi vendég fordul meg itt, pihen, borozik, tanul lovagolni, vagy segít a napi munkálatokban. A falusi turizmus keretein belül, vendégházakkal és apartmanokkal, működő létesítmény Európa száz legjobb LandSelection parasztias vendégudvarának egyike és Magyarországon egyedülálló. Egyedülálló a fejlesztés alatt álló „Élő Parasztudvar-múzeum” is itt. Egy lovarda létrehozása csaknem teljessé tenné az udvar ajánlatát és az épületek fűtésének korszerűsítése lehetőséget nyújtana vendégfogadásra a hűvösebb / hidegebb évszakokban is.

Kendliben sokféle kikapcsolódási lehetőség található, de egy vendéglátóegység viszont még hiányzik. Egy ilyen létesítmény élvezné a szinergiahatás előnyeit, és a meglévő létesítmények is profitálnának ebből. Egyidejűleg hiányzik a térségben egy tájjellegű, nívós és hangulatos étterem szőlőlugassal, gyertyafénnyel, ahol tájjellegű ételeken és italokon kívül az ínycsemegetések igényeinek is megfelelő teríték kerülne az asztalra. Igényes zenével és válogatott programmal kiegészítve térségi szerepet is kaphatna egy ilyen vállalkozás. Egy helyi kezdeményezés növelné a létesítmény értékét.

Kisrécsén, Kendli szomszédságában működik egy lovas klub, mely munkájával és kezdeményezéseivel jelentősen élénkíti a térség lovassportéletét. A hozzá kapcsolódó lovasudvar, kiegészítve egy többágyas falusi szálláshellyel, nyári gyerektáborok mellett lovas túrákat is rendez. A táj és az utak gondozatlansága és a túracélok hiánya, vagy alacsony minősége fékezi az ágazat fejlődési lehetőségét itt is. A település közelében lévő hajdani községi legelő (Kecskevölgy) lovas-turisztikai hasznosítása lendületet tudna adni az itteni és a térség vendégfogadásának. Egy helybéli bisztró turisztikai jelentősége lényegesen növelhető lenne némi átalakítással egy tájjellegű szórakozóhellyé hangulatos terasszal, lovas- és lovas-kocsis pihenővel.

Útközben Cserfőre a Bacónaki hegyen található egy további lovasudvar valamint egy falusi szállásadó, ideálisan kiegészítve egymást, viszont csak szerény vendégkörrel. A korszerűtlen vízellátás lecserélése és szervezési deficitek megszüntetése lendületet hozhatnának egy gazdaságosabb üzemeltetés felé.

Cserfőn, a híres szőlőhegy egyik legszebb részén zajlik évente az immár nemzetközileg jelentős, három napig tartó nemzetközi Cserfő JazzLand dzsessz fesztivál, évről évre nagyobb sikerrel. 2006- ban már egy „Megújuló energia hasznosítási konferencia” is csatlakozott a rendezvényhez és egy népies hangverseny folytatni fogja az idejének „kitörését” a Jazz szférából. Ezen kívül rendszeres zenei szimpóziumokat és zeneoktatásokat terveznek itt tanfolyam jelleggel. A helyszínt egy „kocsma”, lovas pihenő és lovaglási lehetőség egészíti ki.

A „Háromszög” harmadik eleme a nagyrécsői Inkey kastély, egy kultúrházként szolgáló, leromlott urasági kastély egy terjedelmes, ritka fafajtákkal rendelkező park közepett. A kastély felújításra kényszerül, a jövőbeni hasznosítása ezért is átgondolandó. Ötlettel szolgál ezzel kapcsolatban a Landseer Berge Naturparkban lévő Kobersdorfi várkastély, ahol történelmi kiállítás és vendéglátóegység mellett évente többhetes színházbemutatók zajlanak sok ezer látogatóval. A nagyrécsői kastély kiválóan alkalmas lenne ilyen és hasonló rendezvények helyszínének; a kastély és a park rendkívüli kulisszát

nyújtana az itteni bemutatóknak. Mindkettő ilyen irányú hasznosításának gondolatát az is alátámasztja, hogy Nagyrécsce nagyon gazdag és változatos kulturális étellel rendelkezik és Kobersdorf érdekelt lenne egy „kulturális programcsere” felépítésén.

A Kendli–Récsce–Cserfő–Háromszöghöz Zalasárszeg, Nagybakónak, sőt Csapi és Zalaújlak is kapcsolódhatna mint háttértelepülés, szállásadással, tájjellegű rendezvényekkel és elsősorban a falvakat körülvevő látványos tájjal. A tájból adódó lehetőségek közé tartozik a természetjárás, a fotószafarizás, a vendéglátás, elsősorban a szőlőhegyeken stb. Ezzel kapcsolatban fontosak a megfelelő elérhetőségek gyalog, kerékpárral, lóháton, vagy lovas kocsival. Ehhez alkalmas utak rendelkezésre bocsátása és gondozása a Tájpark fontos feladatai közé fog tartozni.

E Tájpark-rész kimagasló elemévé válhatna egy magasabb igényeket is kielégítő golfpálya szállodával és vendéglátó egységgel. A helyszín közelsége Nagykanizsához, Zalakaroshoz, a Balatonhoz és Horvátországhoz nagyon jó telepítési és fejlődési esélyt jelent egy ilyen létesítménynek. A pálya maga pozitívan hatna a környék struktúrájára, munkaerőpiacára; rajta keresztül ugrásszerűen növekedne a szálláshely- és ellátáskínálat, sőt, témaidegen befektetések is várhatóak lennének. A „Golf és kultúra” cégér alatt üzemeltethető golfpálya térsége biztosítaná a golfozók családtagjai kulturális igényeinek kielégítését. A golfpálya klubalapon is létesíthető és üzemeltethető lehetne; ez kiküszöbölné a szokásos várakozást a befektetőkre és a velejáró függőséget is.

7.6.8. Gelse termál,- golf- és lovassportközpont

Itt egy építés alatt álló projektről van szó, mely Zalakaroséhoz hasonlóan tudja majd befolyásolni a térség fejlődését. A termálfürdő létesítése mellett golfpálya és egy lovassportközpont is tervezett. Mindhárom létesítmény kiválóan összeegyeztethető a Tájpark céljaival és jelentősen javítaná a nyugati Tájparkrész fejlődési esélyeit. A lovassportközpont lehetőséget nyújtana egy igényes lovastúra-útvonal kidolgozásához, mely a Rádiházi lovassportegységet Zalakarossal tudná összekötni. Gelse ezen az útvonalon, mint pihenőhely tudna megjelenni, emellett különböző bővítő programot is tudna nyújtani.

A Tájpark szemszögéből megfelelő útkapcsolatok szükségesek Gelse és a szomszédos települések között, valamint a közeli szőlőhegyekbe, érdekes tájelemekhez és a többi tájparki mikroregiós központhoz. Elsősorban a szomszédos Kerülői Toronypark, a Pötrétei tótáj és a Szarvasles kirándulótengely tartoznak az érintett központok körébe. A búslakpusztai lovasegység máris fejlesztési impulzust tud adni a további lovas-turisztikai

fejlesztésekhez. A gelsei létesítmények és tervek későbbi, már konkrétabb fázisában újabb egyeztetések esedékesek az itteni projekt tájparki integrálásával kapcsolatban. Mindenképpen bizonyos viszont, hogy Gelse szomszédtelepülései, így Gelsesziget is, előnyt tudnának szerezni a gelsei fejlesztésekből.

7.6.9. Szarvasles kirándulótengely

A 7.6.5 pont alatt elemzett témák és problémák egyike a zalakárosi fürdőre jellegzetes háttértáji szolgáltatások hiánya volt. A fürdőt és a fürdővárost körülvelő változatos és vonzó táj, valamint a környéken található számtalan természeti és táji érték ellenére említésre méltó vendégmozgás nem észlelhető a város beépített területein kívül. Ez azért is meglepő, mert a friss levegőn történő tartózkodás elengedhetetlenül hozzátartozik egy termál- és gyógyfürdő kultúrájához.

A zalakárosi helyzetet vizsgálva feltételezhető, hogy hiányzó lehetőségek és a meglévő lehetőségek hiányzó ismertsége korlátozzák a környező táj látogatottságát. Jelzéssel ellátott séta- és túrautak és ezek bemutatása megfelelő térképeken, vagy GPS segédeszközökön rövid időn belül is érzékelhetően javíthatnák a helyzetet. Az utakkal kapcsolatban fontos az, hogy különböző hosszúságú (1/2–3 óra) és nehézségű utak állnak rendelkezésre és bizonyos célok (látványosságok, vendéglátóegységek stb.) is elérhetőek útközben. Előnyös lenne továbbá, ha az utak nagy része kerékpározható is lenne.

A fenti utak, mint alapszolgáltatás értelmezendők és területileg a város nyugati részén elhelyezkedő szőlőhegyekkel és erdőkkel tarkított változatos dombos tájrészen kiválóan megvalósíthatóak. Különös attrakciót viszont csak kimagasló vonzeróval rendelkező kínálatok tudnának nyújtani. Ilyen lehetne egy úgynevezett „kirándulótengely” Zalakáros és Gelse, illetve Kerecseny és Újudvar között. E tengely fő szakasza Zalakáros és Örömhegy között képzelendő el egy kb. 7 km-es, többnyire erdővel borított hegyháton, több helyen szőlőhegyeket érintve. Ezen a hegyháton többfunkciós (gyalogos, kerékpáros, lovagló, lovaskocsis) útvonal vezetne az örömhegyi „Postás Kulcsosház”-hoz, ahol a már meglévő létesítményre alapozó, nívós vendéglátóegység várná az ide érkezőket tájjellegű ételekkel, italokkal, zenével. A vendégeket szálláshelyek várnák, különböző kategóriában, de egy kilátótorony is, amelyről még a Balatonra is nyílna kilátás. A már meglévő lovas beállók modernizálása és bővítése még az eddiginél is nagyobb vonzerőt tudna kifejteni lovas és szekeres turisták számára. A hegy északi lábánál elhelyezkedő parkolótól egy felvonó és egy gyalogút biztosítaná a hegytetőn lévő létesítmény elérhetőségét.

A kulcsosháztól alig néhány száz méterre, Orosztony felé található egy időközben beerdősödött legelőterület, néhány több száz éves tölgyfával, melyek körül egy élményt nyújtó piknikterület lehetne kialakítható. A kulcsosháztól túrautak vezetnének az Aranyhegy alatt Kerecsenybe, illetve Gelsére, a Thury György kópjafa mellett Orosztonyba és az itteni tájház mellett Nagybakónakra, ahol szabadidőtő létesül a közeljövőben, és máris lehetőségek vannak lovassportra és vadmegfigyelésre. Az Örömhegyről a Csibiti-tó, illetve a Kerülői TV-torony is elérhető ugyanúgy gyalog, kerékpárral, lóháton vagy lovaskocsival. Zalamerenye és Zalaújlak, illetve Csapi a hegyháton fekvő kirándulótengelyről lennének megközelíthetőek. Zalaújlakon Egry József festő szülőháza és az ottani templom, Csapin az ottani Millennium emlékmű és a kollégium, Zalamerenyén ugyancsak a templom és az újonnan épített szabadidőtő adnak alkalmat kirándulásra. Csapin egy geológiai tanösvény kialakításának lehetősége lenne vizsgálandó.

A kirándulótengely egyik nyugati pólusa Kerecseny lenne, ahol biztató fejlesztési ötletek mellett, a meglévő létesítmények már most is bizonyos vonzerőt nyújtanak, elsősorban fiatal turistáknak. Kerecsenyben található többek között egy gondozott kemping és egy állatfarm, különböző haszonállattal (bivalyok, pónik, mangalica disznók, racka juhok, baromfik stb.). Falusias vendégházak és egy tó építése tervezett; ezekkel jelentősen bővülni fog itt a turisztikai ajánlat és erősödni fog a jövőbeni fejlődés alapja is.

Egy gyalog, kerékpárral, lóháton, vagy lovaskocsival bejárható kirándulótengely egyedül még nem biztosít kielégítő vonzerőt; ehhez további létesítmények szükségesek, mint például esőbeálló, padok piknikező helyek, egyszerűbb vendéglátó egységek, megtekintenivalók, kilátóhelyek, becsali pincék, piknikező helyek, vadlesek stb. A tengelyen napközben lovaskocsis ingajárat működne alapfelszereléssel (távcsövek, italok stb.). A projekt későbbi fázisában síneken mozgó forgalom is elképzelhető, ló által vontatott vonattal, gőzmozdonyos vonattal, kézi hajtányos közlekedőeszközökkel stb. Egy ilyen ajánlat ugrásszerű érdeklődést kelthetne, ugyanúgy a zalakarosi fürdő, mint a fürdő háttértája látogatottsága tekintetében.

7.6.10. Kanizsa bevásárló és szórakozó központ

A Tájparknak szüksége van egy magas színvonalú központi egységre, ahol a Tájpark lakossága és vendégei a napi szükségleten felüli árut és szolgáltatásokat megtalálja. Ez Nagykanizsával majdnem ideálisan megoldott, hiányosságok mutatkoznak viszont elsősorban a szórakozás terén. Nagykanizsán nem tudott kialakulni említésre méltó

szórakozó „negyed”, ahol a vendég minden kényszer nélkül néhány kötetlen órát el tudna tölteni egyedül, családjával, vagy baráti körével. Itt egy többnyire több borozóból álló utcarésről, vagy térről van szó, amely a szomszédos Ausztriában csaknem minden faluban vagy a szőlőhegyen megtalálható. Ezek a „kellemes időtöltést” szolgáló helyek, italok (többnyire saját termésű borok) mellett egyszerű, de ízletes ételeket is ajánlanak és sokhelyütt tájjellegű zenét is nyújtanak. Ilyen helyeken ugyan ünnepeket, bornapokat is rendeznek, de mégis a mindennapi látogathatóság jellemző rájuk.

Valahogyan nehezen érthető, hogy Nagykanizsán a sörgyár jelenléte ellenére nem alakult ki valamiféle sörkert kultúra és a körülvevő szőlőhegyek ellenére borkultúra. Viszont mindkettő nagyon fontos lenne, nemcsak a turisztikai jövő felépítéséhez, hanem a város szabadidő-értékének megfelelő szintre való emeléséhez is, hiszen komolyabb cég- és üzemletelepítések is főképp ehhez az értékhez alkalmazkodnak, mint ahogy az elvándorlás is ettől az értéktől is meghatározóan függ.

Nagykanizsának tehát saját érdeke, hogy a város kellemes hangulatot sugározzon, és hogy szabadidős szolgáltatásai magas szinten legyenek. Ehhez meg kell akadályozni a belváros további kiürülését, sőt vissza kell fordítani azt. A belvárosi funkciók kihelyezése a város peremére a város értékvesztéséhez vezet, emellett a vásárlóerő exportálásához az ott működő városidegen cégeken keresztül. Ez a vásárlóerő viszont nemcsak a gazdaságos árukínálat fenntartásához hiányzik a belvárosban, hanem a szórakozóhelyek üzemeltetéséhez is. Elengedhetetlen feltétele Nagykanizsa szerepvállalásának a turizmus terén, hogy visszatér az élet a belvárosba. Emellett például az is szükséges, hogy a város pozitív benyomást keltsen, hogy az üzletek az esti órákban is nyitva tartsanak, hogy a parkoló városlátogatók üldözése helyett ingyenes parkolási lehetőségek legyenek, és hogy esténként buszok közlekedjenek a belváros és lakótelepek illetve a környező települések között. Kellemes szabadidő-hangulat továbbá csak pozitív Nagykanizsa-beállítottság kialakulásával párhuzamosan tud létrejönni; ehhez viszont számtalan változásra van szükség, melyek előkészítése nagyon komoly feladatnak tűnik. Ehhez a munkához ajánljuk az ebben a tanulmányban alkalmazott ETÉ – módszert mint segédeszközt.

Függetlenül egy későbbi problémagyűjtés és –elemzés eredményeitől, elmondható, hogy:

- Szükség van széleskörű összefogásra, pozitív jövőképre és bizalomra a jövő kihívásaival szemben. Szükség van továbbá értelmes és érthető célokra, melyek széles érdekeltséget és segítőkészséget tudnak kifejtetni, ezen kívül szükség van egy valós jelképre vagy jelszóra, mint segédeszközzre a várossal való identifikálás

megkönnyítéséhez. Ilyen jelszó lehetne például: „Kanizsa lendületben”, az országszerte ismert ”Megy a gőzös Kanizsára” szólásból eredeztetve, és jelképezve a Nagykanizsán rejlő alkotóerőt és elhatározottságot.

- Szükség van életközeli és kellemes városrendszerre, besétálható városra, amelyben a lakosok és nem az autók uralkodnak. Autómentes belvárosról van szó, hangulatosan kivilágított terekkel, kellemes sétálóutcákkal gyönyörködtető kirakatokkal, színvonalas betérési lehetőségekkel, zenével stb. Ezzel kapcsolatban „sorsdöntő” lenne a Fő út és az Erzsébet tér autómentesítése és egy vonzó sétálóövezet kialakítása, terekkel, teraszokkal, játékszerekkel, mozgó és mozgatható műalkotásokkal, árnyékadó fákkal, vízhez kapcsolódó élménykínálattal stb. Továbbá fontos a Vasemberház udvarrészének a város jelentőségéhez illő kialakítása; itt egy új színvonalas bevásárló-, piac és szórakozó központ létesítése.
- Szükség van gyalog és kerékpárral bejárható belváros – külváros – táj kapcsolatra minden égtáj felé, kialakítva egy zöldfolyosó- és zöldfelület hálózatrendszert, mely alapja lehetne a „Parkkanizsa” parképítészeti kiállításrendszernek. Ennek a rendszernek érinteni kell Kiskanizsát is, ahol az ottani „sáska” lakossággal kapcsolatos témákat (Sáskamúzeum!) lehetne kifejteni. Ez a projekt egyedül is óriási hírnevet biztosítana a városnak, minden ezzel járó előnnyel a város gazdaságára, munkaerőpiacára, az elvándorlás kiküszöbölésére stb.
- Szükség van kellemes és színvonalas belvárosi szórakozó negyedre, mely a belvárosi belső udvarok összekötésével és megfelelő kiképzésével lehetne kialakítható, de a Petőfi és a Honvéd utcák alkotta tér és a teret körülvevő épületek/udvarok ilyen célú hasznosításával is. Bízgatók a Fő utca északi oldalán már is kialakult nappali kávézó- sörözőteraszok. Egy „Népszínház” indítása a volt moziban, vagy máshol segítené visszahozni a város valamikori a kúturával és szórakozással kapcsolatos hírnevét.

7.7. Turisztikai ágazati hálózatrendszerek kialakítása.

A turisztikai termékek piacosítási esélye ugrásszerűen növekszik megfelelő hálózatokon belül. Talán legjobb példa erre a télisport-turizmus hálózatrendszere az Alpokban, ahol egyetlen belépővel nemcsak a helyi lifteket, hanem a térség összes télisport-területének minden liftjét és pályáját igénybe veheti a turista. Ilyen hálózatok előnyösek és szükségesek a Pannonhát Tájpark turisztikai jövőjének megalapozása és

kiépítése érdekében is. A még kifejlesztendő rendszerek biztosítanának különféle szolgáltatásokat (borkóstoló, lovaskocsizás, különféle programok stb.) egy szolgáltatás (szállás stb.) megvásárlása esetén, vagy az összes Tájparki létesítmény használatát egy bizonyos kínálati ágazaton (horgászat stb.) belül. Ez a rendszer nagy előnyt jelentene a vendég számára, mert például a horgászjegy megvásárlásával nemcsak bizonyos tóra szerezne horgászati jogot, hanem a Tájpark minden horgászható tavára. Ez az élménynövelés tükröződne a kereslet növekedésében és ezen keresztül a Tájpark turisztikai jelentőségének fejlődésében is.

A fentihez hasonló hálózatrendszerek alkalmazhatóak más turisztikai ágazatra is, így például:

- *Fürdőturizmus*, minden fürdési lehetőség bevonásával
- *Gyógyturizmus*, wellness turizmus, különböző összeállításokban
- *Borturizmus*, borutakkal összekötött borfogadók, becsalipincék, bormúzeumok stb. körében
- *Vadászturizmus / vadlesturizmus*, vadászterületek és vadászházak körében szakmai vezetés alatt
- *Természetturizmus*, kirándulások, fotószafarik terén vadlesek, kilátótornyok bevonásával egyéni alapon vagy idegenvezetéssel
- *Ökoturizmus*, minden a megújuló energiával, biotermeléssel, természetes eljárásokkal kapcsolatos létesítéssel, szolgáltatással kapcsolatban; Kerülői Természeti és Környezeti Akadémia felépítése
- *Lovas- és szekeres turizmus*, lovaglásoktatás, pónilovaglás, tereplovaglás, túralovaglás, sportlovaglás, vadászlovaglás, lovaskocsis kirándulások, fogathajtás, lovasbemutatók, felvonulások, lóvásárok, tenyészkörorok stb. Lovaglót- és lovaskocsis útrendszerek, pihenőhelyek, beállóhelyek kiépítése
- *Ínyencurizmus*, tájjellegű ételek, italok, tájjellegű vendéglátóhelyeken
- *Ünnepturizmus*, búcsúk, falunapok, nagykanizsai és zalakarosi városnapok, jelentősebb rendezvények bevonásával, eseménynaptárok segítségével
- *Kultúraturizmus / Művészeti turizmus*, kimagasló kulturális események (JazzLand stb.) és további lehetőségek harmonizálása, Nagyrécei Tájparki Kultúrakastély létrehozása, együttműködés Kobersdorffal, művésztáborok és művészeti

tanfolyamok Kendlimajorban, a Csónakázó tón, zenetanfolyamok Cserfőn, galériák és kiállítások Nagykanizsán, Zalakaroson és Kendlimajorban

- *Sportturizmus*, vízisport-turizmus Pötrétén, a Mura – Dráva folyókon, a Csónakázótavon, golfturizmus Nagyrécsce és Gelse térségében, télisport Újudvaron, Zalakaroson, sportvetélkedések több ágazatban és több helyszínen
- *Kerékpárturizmus*, regionális kerékpárutak Letenye – Balaton; Zalaegerszeg – Mura/Dráva, Tájparki kerékpárutak a mikroregiós központok között, a Kisbalaton, a Csónakázó tó és a pötrétei tavak körül; kerékpárkölcsonzók létesítése
- *Vallási turizmus*, Homokkomárom színvonalas fejlesztése állandó jellegű vallásos turisztikai vonzerővé; borturizmussal, kolostorkultúrával alátámasztva. Színvonalas vendéglátóegység létesítése a zarándokhegyen kolostorhangulattal (katakomba), fűszerkerttel. Becsalipincék a szőlőhegyeken. A település jobb megközelíthetősége Sormás felől, ahol az ottani fogadó egy zarándoktámaszponttá fejlődhetne tovább. Együttműködési kapcsolat a környező zarándokhelyek Bucsuszentlászló, Kotori és Mariazell között.
- *Légi turizmus*, nagykanizsai és zalakarosi lehetőségek bővítése, továbbfejlesztése, további leszállóhelyek létesítése a jövőbeni golfpályák és a pötrétei tavak térségében. „Légiséták” beillesztése az inkluzív kínálatba.
- *Bevásárló turizmus*, Nagykanizsa belváros központú minőségi bevásárló turizmus; Zalakaros jelentőségének növelése; Tájparki termékek piacosítása
- *Rendezvényturizmus*: Nagykanizsa és Zalakaros központokon kívül további lehetőségek kifejlesztése és előtérbe helyezése (Sormás, Nagyrécsce, Kendlimajor, Újudvar, Liszó stb.)
- *Vetélkedési turizmus*, lehetőségek mérlegelése, kifejlesztése

7.8. A turisztikai kínálat elérhetőségének biztosítása, javítása

A Tájpark korábbi útrendszere messzemenően megfelelt a mai turisztika igényeinek is. Időközben viszont lényegesen változott a helyzet, a főbb útvonalak forgalma megnőtt és így ezek alkalmatlanná, sőt veszélyessé is váltak a túrázók számára. Egyidejűleg csökkent a mellékutak jelentősége a szerepvesztésük folytán. Ez a jelentőségvesztés hátrányosan hatott az utak állapotára, használhatóságára is. Sok út már egyáltalán nem járható, többek legfeljebb terepjáróval. Kisrécsce és Nagybakónak

térségében például lehetetlenné vált a lovaskocsizás a bekövetkezett vízmosások és a fát szállító teherautók, valamint nehéz mezőgazdasági gépek rongálásai következtében.

A turizmus várható fellendülése a térségben túrázásra is alkalmas útvonal rendszert igényel. Ez a rendszer messzemenően megegyezik a mezőgazdaság igényeivel, úgyhogy egy jól kialakított és gondozott mezei útvonalrendszer a turizmusnak is megfelelne. Egy a mezőgazdaság igényeit felülmúló turisztikai úthálózat egyszerű eszközökkel is kiépíthető lenne, mert rendszeresen gondozott földutak teljesen megfelelnek mind a gyalogos, mind a kerékpáros vagy a lovas túrázásnak, emellett csak néhány ilyen útvonalra lesz majd szükség. Fontos feladat lesz az utak karbantartása is, elsősorban nagyobb esőzések után.

Az utak nyomvonalainak kiválasztása során alkalmazkodni kell részben a környék igényeihez, részben a táj adottságaihoz. Így nagyobb útsűrűség várható turisztikai szálláshelyek közelében és az attraktív tájegységeken belül. A külföldi tapasztalatoknak megfelelően előnyös, ha a parkolóhelyekről vagy a szálláshelyekről induló körutak különböző hosszúak (1 óra, 2 óra stb.) és ennek megfelelően is vannak jelölve (festve).

A Tájpark e koncepción alapuló túraútvonal-rendszere teljesíti a mikrorégiós központok szoros kapcsolatát egymás között és ezen kívül alkalmazkodik a helyi adottságokhoz. Pihenőhelyek, kilátóhelyek, helyi érdekességek, betérési lehetőségek, irányító táblák színesítik és emelik a túrázás élményét. A Szarvasles kirándulótengely nyomvonalát számos más turisztikai ajánlat is kísérni fogja.

Az évekkel ezelőtt Zalakaros és Újudvar között kezdeményezett, közvetlen útkapcsolat körülményeinek vizsgálata vitatható eredményt jelez mind a turizmus, mind a természet szemszögéből. Egyrészt nem érzékelhető, hogy a tervezett útvonal pozitív hatással fog lenni a zalakarosi fürdő látogatottságára, mert az érintett falvakban az utolsó évtizedek elvándorlása következtében már nem sok esetleges „fürdőző” él. Ezen túl a fizető vendégekhez fűződő remények sem túl biztatóak, mert a Zalakaroshoz közeli településeken alig található potenciális vendéglátó lakosság, és ha lenne is, a még kialakítandó kapacitásuk kellő kihasználtsága sem tűnik biztosítottnak a zalakarosi szobakiadók igényeinek nem kellően kielégítő tapasztalatai alapján. Ezentúl Újudvar és a principális menti települések számára rövid időn belül létrejön egy számukra jobban megközelíthető termálfürdő alternatíva, Gelsén.

Továbbá a fenti útépitési projekt, az ismert dimenzióival felbecsülhetetlen kárt és hátrányt jelentene mind a térség lakosai, mind az itteni természet számára. Az útvonal nemcsak a Tájpark legértékesebb és az utolsó nagykiterjedésű összefüggő tájegységét szelné szét, hanem hatalmas kárt is okozna ebben az érzékeny tájban és sérülékeny

természetben. A beavatkozás nagyterjedésű sebekkel és előreláthatatlan következményekkel járna az érintett táj meredek hegyoldalain, keskeny völgyeiben. Az építmény megzavarná a meglévő biotóp struktúrákat, a légmozgás a völgyekben negatívan változna, fagykárrok keletkeznének. Ezen kívül az itt élő, a világ legértékesebb populációihoz tartozó gimszarvas állomány is eltűnhetne innen. A mostani csend és a nyugalom is kivonulna ebből a tájból és helyette zaj, rázkódások, és kipufogógáz költözne ide. Számptalan értékes, ritka és részben védett állat- és növény veszélyeztetett e projekt megvalósítása esetén, és a nyugalomkedvelő turisták és lakosok is elhagynák a falvakat. Ezenfelül a Pannonhát Tájpark értelme, jövője és sikeressége is függővé válik ettől, vagy a még terjedelmesebb autópálya projektől, melyik a térség legérzékenyebb részén észak – déli irányban haladna át és minden valószínűséggel óriási kárt okozna ott, ugyanúgy a természetben mint a környezet minőségével kapcsolatban is.

A Tájpark zsáktelepülései ugyan némi hátránnyal rendelkeznek más falvakkal szemben, de éppen ennek a tulajdonságnak köszönhetik a szemmel látható kedveltségüket is. Csend, nyugalom és tiszta levegő ritka értékek manapság és szorosan összefüggenek a pihenés, a kikapcsolódás és a nyaralás fogalmával. Zsáktelepülések értékesebb üdülőhelyek tehát, mint az átmenő forgalommal rendelkező települések, ezért státuszuk megváltoztatása mindenkor nagyon megfontolandó. Jóllehet, hogy az útéptítés után létrejött jobb elérhetési lehetőség során új lakók nyerhetők, de éppen úgy valószínű, hogy az elvesztett nyugalom miatt mások pedig fel fogják adni volt lakhelyüket. A fenti térségben előreláthatóan az utóbbiak lennének a többségben és az érintett települések elveszítenék az üdüléssel kapcsolatos pozitív hírnevüket is. Ezzel a turisztikai szerepvállalásuk is veszélyhelyzetbe kerülne, ami egy esélyvesztéssel lenne egyrangú. ezeken a munkahelyhiányos településeken.

Zsáktelepülések forgalmi problémái hatékonyabban lennének kezelhetők effektívebb tömegközlekedési kapcsolatok kialakításával valamint tájba illő keskeny, lassúforgalmú utakkal, melyek a turizmus céljait is szolgálni tudnák. Ilyen útvonalak elképzelhetők - Zalamerenye, Zalaújlak és Nagybakónak bekötésével - Zalakaros és a kerülői TV-torony között, ahol az út az ottani hegyháton át vezetne és a „Szarvasles kirándulótengely” szerepét is átvehetné, valamint Liszó és Nemespátró között.

A Tájpark turizmust szolgáló útjainak rendszere és az utak nyomvonalai részletesebb vizsgálatok alapján fognak még létre jönni, és a Tájpark szervezetének legaktuálisabb feladatkörébe fognak tartozni.

7.9. A tájpark ismertségének biztosítása, növelése

A Pannonhát Tájpark jelenleg a kiindulási pontján áll; területe nem ismert és a neve is új. Mindez jelentős hátrányt jelent közismert tájakkal szemben. A Tájparknak tehát minden adódó lehetőséget meg kell ragadnia ismeretségének növeléséhez ugyanúgy a Tájparkon belül, mint elsősorban potenciális vendégei körében.

Egy megfelelő jelenlét az interneten manapság elengedhetetlenül fontos követelmény minden szervezet számára. E projekten belül elkészült egy honlap, mely a Tájparkot magát, valamint a Tájpark egyes településeit mutatja be. A honlap máris fontos esemény a Tájpark rövid történetében, de ugyanolyan fontos lesz a honlap „gondozása” konkrét ajánlatokkal, programokkal, melyek a honlap értelmét nyújtják majd és gazdaságosságát biztosítani tudják. A saját honlapon felül biztosítani kell azt, hogy az érdeklődő rátaláljon a Tájpark honlapján közzétett kínálatára. Ennek elősegítéséhez jelenlétre van szükség különböző témárokon portálon, ahonnan linkek segítségével a saját honlap elérhetővé válik az érdekelt kereső számára.

A jelenlegi projekt további bemutató anyaggal is szolgálja a Tájpark megismertetési céljait, mégpedig ismertető broszúrákkal, plakátokkal és turista térképekkel. Fontos az, hogy ez az anyag elérje a potenciális vendégeket, ezek közvetítőit, vagy azokat a személyeket, szervezeteket akik a Tájpark hírnevét, vagy ajánlatainak tartalmát terjeszteni képesek. Ilyenek lehetnek például Utazási irodák, Turinform irodák, fontosabb cégek székhelyei, irodái stb.

Elengedhetetlen a jó kapcsolat a sajtó minden ágazatával. Ezzel kapcsolatos interjúk alátámasztandók és megkönnyítendőek ismertető szöveggel és képanyaggal. A rendszeresen rendezendő sajtótájékoztatók helyszíne és témája lehet változó az éppen folyamatban lévő munka vagy akció szerint. A Tájpark céljainak megfelelően kívánatos, hogy a médiákban olyan témák jelenjenek meg, melyek valós problémák megoldásával kapcsolatosak és amelyekben az informálandó személyes előnyt is találni vél. Ezzel el tudná magát határolni a Tájpark a szokásos, sok esetben semmitmondó „ünnepségi” közlésektől. Kívánatos lenne továbbá egy sajtószerveztésű közlemény / újság / körlevél, mely a folyó munkákról, elért eredményekről, tervekről és más fontosabb tudnivalókról tájékoztatná a Tájpark Önkormányzatait és lakosait egy lehetőleg derűs stílusban.

A sajtómunkán felül hirdetésekre, reklámokra, előadásokra, rendezvényekre, vetélkedésekre avagy tanfolyamokra is szükség lesz a kitűzött cél eléréséhez.

Mindezen ismertető anyag és tevékenység nem mérlegelhető a jó hírnévvel és az úgynevezett szájpropagandával, a minden siker hordozóival. Minőségi áru és szolgáltatás, ezenkívül megbízhatóság, párosítva mindenkori élménynyújtással lehetnek a Tájpark jövőbeni sikerének az alapjai.

A Tájpark legfontosabb és legsürgősebb feladatai közé tartozik egy marketingkoncepció kidolgozása és ennek alkalmazása.

7.10. A Tájpark alapinfrastruktúrájának, alapszolgáltatásainak biztosítása

A turizmust is mint üzletágot kell felfognunk, éppúgy mint az ipart vagy a kereskedelmet. Ezért nagyon fontos, hogy a turisztikai ajánlat megfelelő nagyságrendben értékesíthető elemeket is tartalmazzon, melyek a nem „eladható”, de szükséges létesítmények, szolgáltatások költségeit is fedezni tudják. A közvetlen értékesíthető elemekhez elsősorban a turisták által kiküszöbölhetetlen, például a szállással és az étkezéssel kapcsolatos, költségek / kiadások tartoznak. E szempontból a Tájpark majdnem mindenütt kínálathiánnyal küzd. Szálláshelyek csak Nagykanizsa és Zalakaros térségeiben állnak elfogadható mennyiségben és minőségben rendelkezésre. Hasonló kép észlelhető a vendéglátás terén is; az említett térségeken kívül csak a 7-es és a 74-es út mentén található megfelelő vendéglátóhely kapacitás. Az enyhe, a csendes turizmusra legalkalmasabb tájparki részekben és az ottani kistelepüléseken hiányzik viszont megfelelő szállásadási és vendéglátási kínálat. Felvilágosító, meggyőző és felépítő munka mellett támogatási programok, kedvező hitelek és marketingsegítségek szükségesek ezeken a településeken.

Szálláshelyek és vendéglátóegységek létesítése egyedül nem fog elfogadható turisztikai keresletet kialakítani a turisztikailag még kevésbé fejlett tájegységeken. Elengedhetetlenül fontos, hogy ezek minősége, hangulatossága és a vendégek élményelvárásainak is megfeleljenek. Ez például azt is jelenti, hogy hálószobák rendelkezésre bocsátásával, közös fürdővel vagy az éppen divatos berendezéssel, épülethomlokzattal nem leszünk versenyképesek a növekvő nemzetközi piacon. A jövőben fokozatosan fontos lesz egy sajátos, vonzó, „mesés”, falusias település- és épületarculat és a hozzájuk alkalmazkodó belső berendezés és ezek érvényesítése a szálláshelyek, a település és a Tájpark marketingjében is. Megfelelő településarculatok kialakítása, vagy a meglévő hagyományos arculatok megtartása még mindig megvalósítható a Tájpark azon településein, ahol még állnak a, némi átalakítás után vendégfogadásra kiválóan alkalmas, falusi parasztházak és ezek melléképületei. Ilyen porták turisztikai alkalmasságát tanúsítják az utóbbi években restaurált, többnyire külföldi tulajdonú falusi épületegyüttesek például

Zalakaros térségében, de a Nostalgia Paraszstudvar átalakított vendégházai, gazdasági épületei is Kendlimajorban. A Tájpark településein számos használaton kívül álló melléképület található. Ezek az épületek kiválóan alkalmasak vendégek fogadására megfelelő átalakítások után és ezen felül a vendéglátó család helyben maradási lehetőségét is nyújtják. Az épületek falusias külső megjelenése mellett a belső berendezéseknek is tükrözniük kell a kívánt vidékiességet a maximális tisztaságon, renden és lehető legnagyobb komforton kívül. Mindez az új építésű szálláshelyeknél is nyújtható, mint ezt például Kerecseny önkormányzata a település egyik romantikus részén megvalósításra kerülő projektje is mutatja.

A turisztikai kínálattal kapcsolatban fontos szempont a kínálat változatossága és presztízsértéke. „Elszállásolás” és „étkeztetés” már messze sem takarják a vendég elvárásait, igényeit. A kielégítő siker eléréséhez kiegészítő, kíváncsiságot keltő és élményt biztosító ajánlatokra van szükség, melyek mint az alapárban biztosított „inklusív” teljesítmények jelenhetnek meg. Ilyen teljesítmények lehetnek például egy üveg tájjellegű bor nyújtása, egy kirándulás lovaskocsival, egy hangulatos estebéd, vagy egy pinceparti is. A vendég számára felértékelő érzés, ha egy ilyen szolgáltatás a vendéglátó egyedi jellegét viseli.

Különleges és más tájaktól megkülönböztető turisztikai kínálat lenne egy úgynevezett „Szénahotel” hálózat. Ez a kínálat elsősorban a romantikát kereső, egyszerű körülményeket igénylő, gyalog, vagy kölcsönzött kerékpárral, lóval, szekérral vagy terepjáróval napról napra továbbhaladó turisták számára lenne érdekes. Kellemes betérési lehetőségek úgynevezett becsali pincékbe útközben, különböző programok, étel- és italkombinációk a szálláshelyeken tovább díszítenék ezt a változatos és érdekes kikapcsolódási tevékenységet. Kerecsenyben és Kendlimajorban megtették már a szénahotel hálózat üzemeltetéséhez szükséges első lépéseket.

A szállásadás egy további fontos változatát nyújtják a kempingek. Az ezekben betérő turisták lényegesen növelik a Tájpark jelentőségét és hozzájárulnak a Tájpark fenntartásának biztosításához is. A kempingekben találkoznak a vendégek a Tájpark ajánlataival, szolgáltatásaival és termékeivel is, ezért emiatt is fontosak. A meglévő kempingeken (Balatonmagyaród, Galambok, Kerecseny, Nagykanizsa, Zalakaros) kívül elsősorban a Tájpark tavaival összefüggésben vannak lehetőségek további kempingek létesítésére. Ide tartozik a pötrétei tó, az újudvari tavak, a liszói tó és a Nagykanizsai Csónakázó tó.

Egy a tájparkhoz alkalmazkodó külső és belső megjelenés kívánatos a térség vendéglátóegységeinél is. Hangulatos szőlőhegyi atmoszféra lugassal, borpincével tájjellegű ételekkel, italokkal és vendégszerető fogadással kiegészítve. Egy tájparki különlegesség lenne egy a borturizmushoz alkalmazkodó „Becsali pince” hálózat, melynek főelve az, hogy a Tájpark minden jelentősebb szőlőhegyén a hét minden napján legalább egy vendéglátó pince nyitva tartana és ezzel biztosítaná az ide érkező vendégek ellátását. Egy ezzel kapcsolatos prospektus térképpel segítené a pincék megközelítését. Egy ilyen hálózat nem csak élményforrást jelentene turisták számára, hanem megélhetési lehetőséget, vagy kiegészítő jövedelmet a Tájpark szőlőgazdái számára. A becsali pincék üzemeltetésével kapcsolatos engedélyezési és ellenőrzési feltételek még tisztázandók; itt a szomszédos országok (Ausztria, Szlovénia) széleskörű tapasztalatai és eljárásai nyújthatnak segítséget. Bízható, hogy időközben több szőlőgazda tudatta már részvételi szándékát.

A tájparkkal kapcsolatos feladatkörök fontos eleme a Tájpark hírnevének formálása, a Tájpark érdekessé és vonzóvá tétele. Meg kell keresni azokat a, valószínű egyszerű, fogalmakat, témákat, termékeket, melyekkel fel lehet kelteni a figyelmet a Tájparkra, ennek lehetőségeire, kínálatára és az itt szerezhető élményekre. Ezek lehetnek például a vízzel kapcsolatos témák Zalakaroson (Zsuzsanna a fürdőben stb.), várral, hadászattal kapcsolatosak Felsőrajkon (végvárcszenák stb.), az erdei óriásemberhez fűződők Nagybakónakon, Patkó Pista legendákból eredők Újudvaron. Nagykanizsán a gőzmozdonytémák (mozdonymúzeum; Megy a gőzös Kanizsára), Kiskanizsán a „sáskajárás” és másutt talán a boszorkányok adnának lehetőséget erre. Ünnepek és vetélkedések is szervezhetők lennének ezeken az egyszerű alapokon; ehhez jó példának tűnnek a „Dödöllefesztivál” és a „Gólyalábas napok” Nagykanizsán. A hírnévképzés alátámasztható más témákkal is, mint a gyógyvízzel, a gímszarvas állománnyal stb.

A Tájpark környezetének minősége, gondozottsága és a térség közbiztonsága mérvadóan határozzák meg a turizmus fejlődési lehetőségeit. E témakör számtalan létfontosságú változtatásra, javításra váró tényezőt rejt magában, melyek kezelése széles összefogást és határozott fellépést igényel. Eredményes turisztika nehezen képzelhető el egy szennyezett, elgazosodott, szeméttel töltött, káros anyagokkal fertőzött és a természet, a kultúra és a táj értékeit elhanyagoló környezetben. Mindehhez csatlakozik a megtakarított értékek eltulajdonításának, rongálásának veszélye is. Számtalan termőföldterület, elsősorban szőlőterület azért is áll gondozatlanul, mert termése és a termeléshez szükséges termelőeszköz eltulajdonítási veszély alatt állnak. És ha ez a bizonytalanság már a

turistákat is érinteni fogja, akkor nehéz lesz valakit meggyőzni arról, hogy szabadidőtöltése nálunk kellemes és élvezetes lesz. A fenti helyzet az itt lakókat, a mindennapi életet érinti elsősorban. A környezet mivolta máris negatív hatással lehet például az elköltözés–maradás kérdéskörére, sőt az utódvállalásra is. Mindez nagy valószínűséggel fatálisan hat a térség népességének változásaira, struktúrájára, az utóbbinál a hátrányban élő lakossági réteg alacsonyabb mobilitásából eredően is.

A környezet és a természet épsége, minősége messze sem csak a turisták érdeke, hanem elsősorban az itt élőké, az egész társadalomé. Társadalmi érdek az is, hogy az itt honos erőforrásokból minél több térségi lakos tudja maga és családja létfeltételeit biztosítani. Ebben a viszonylatban a turizmus tehát csak egy ébresztő faktor, a természet, a környezet védelme és a táj gondozása továbbá is ösztársadalmi feladat marad. Egy gondozott és mindenki számára használható táj tetemesen hozzájárul az adott térség úgynevezett szabadidőértékéhez, ez viszont meghatározó faktor befektetők, telephelykereső cégek új üzemhelyszínei, székhelyei kiválasztásának folyamatában. A természet, a táj állapota tehát a turizmuson kívül is fontos gazdasági és munkahelyi tényező.

Abból kiindulóan, hogy a Tájpark térségében a fenti feladatok gazdái (például parasztgazdaságok) vagy nem léteznek már, vagy pedig a fennálló szervezeti helyzet miatt kevésbé hatékonyak, szükség van egy a bürokrácia kötődéseitől független, az egész érintett témakört átfogó akciócsomagra, amely a fenntartható fejlődés alapjait megmenteni segít, egy pozitív fejlődéshez szükséges környezetet megteremt, a fejlődést magát serkenti, a megszerzett értékek jövőjét biztosítja és létfontos tevékenységeket maga vállal és ezzel megélhetőségi lehetőségeket, munkahelyeket teremt és mindezzel a turizmus esélyeit is javítja, biztosítja.

A fent felvázolt feladatok nyújtják a Pannonhát Tájpark céljainak „magvát” és alkotnák jövőbeni tevékenységeinek lényegét. Ezek a célok és tevékenységek alkalmazkodnak a mindenkori helyi társadalmi, gazdasági és környezeti kihívásokhoz és az ezekből adódó szükségességekhez és csak a későbbi munka folyamán fogalmazhatók meg hitelesen; a projekt legközelebbi fázisára ezért csak minden teljességi és valóságossági igényt kizárva és csak körvonalaikban mutathatók be, és pedig:

1. Feladatkör: Általános tevékenységek:

Ennek a feladatkörnek fontos szerepe lesz a Tájpark szervezetén belül; ez fogja biztosítani a Tájpark működését. Elsősorban a működéshez szükséges anyagi háttér

megteremtése lesz e részleg feladata. Tagdíjak érvényesítése, támogatások kiharcolása, szponzorok toborozása, termékek piacosítása, pályázatok készítése és mindezek háttértámogatásának biztosítása a politikai és társadalmi háttérben lesznek az itteni főfeladatok.

A feladatkör főbb tevékenységei:

- Tájpark szervezet munkafeltételeinek biztosítása
- Munkafeladatok meghatározása, munkamódszerek tisztázása
- Előzmények gyűjtése; partner- és segítőhálózat felépítése
- Problémák, akadályok, nehézségek gyűjtése elemzése, értékelése
- Információk, statisztikák gyűjtése, elemzése; digitális adatbázis létesítése
- Térképanyag beszerzése, rendszerezése; digitális térkép bázis létrehozása
- Tájfejlesztés céljainak kidolgozása; munkaprogram elkészítése, jóváhagyatása
- Területi értékelések elvégzése; fejlesztési koncepció elkészítése
- Akcióterv elkészítése, továbbfejlesztése
- Pályázatok készítése, marketingmunka

2. Feladatkör: Turisztika

A turizmus a Tájpark legfőbb „reményágazata”. A Tájpark adottságai kiválóak egy jelentős turisztikai szektor kialakításához, de ez nem fog automatikusan és ingyen történni. A Tájpark területén hiányoznak olyan kimagasló mágnesek, mint a tenger, nagyobb tavak, vagy dramatikus hegyek, melyek maguk kiváltanák a szükséges keresletet. A Tájparknak ezért „küzdeni” kell a turisztikai jövőjéért és a meglévő „apró” adottságaiból kell felépítenie azt a vonzó kínálatot, mely, „ennek ellenére” is piacképességet fog biztosítani.

A feladatkör főbb tevékenységei:

- Turisztikai infrastruktúra, háttérszolgáltatás feltérképezése, minősítése, katalogizálása
- Szállás- és vendéglátóhely rendszer kidolgozása, szálláshelyek minősítése
- Szálláskatalógus kidolgozása, karbantartása
- Szálláshelyek, turisztikai kínálatok kezdeményezése, megvalósulásuk elősegítése
- Támogatási, finanszírozási rendszer kidolgozása, alkalmazása
- Események gyűjtése, eseménynaptár készítése, karbantartása, terjesztése
- Sajtóanyag készítése, turisztikai kiadványok / térképek terjesztése, aktualizálása

- Reklámakciók szervezése, interjúk / sajtótájékoztatók kezdeményezése
- Honlap továbbfejlesztése, karbantartása, linkek telepítése
- Tájpark kínálatának piacosítása, kapcsolattartás a turisztikai piac főbb szereplőivel,
- Vendégközvetítés, kapcsolattartás a vendégekkel
- Programok kidolgozása, szervezése, idegenvezetés
- Mikroregiós központok tervezésének, kiépítésének szervezése, kísérése
- Turisztikai hálózatrendszerek fejlesztésének szervezése, kísérése
- Pályázati lehetőségek felderítése, pályázatok készítése

3. Feladatkör: Tájgazdálkodás

A kisüzemű parasztgazdálkodás visszavonulásával, sőt kihalásával sokhelyütt veszélybe került a térségünkre jellegzetes kulturtáj fenntartása. A táj műveltségének visszaszorulása továbbra is folyamatban van, sőt a zártkertek gondozásának feladásával ennek felgyorsulása is várható. Időközben bizonyos az is, hogy az érintett területek karbantartása kötelezettségek kiszabásán és büntetések kirovásán keresztül sem oldható meg. Mivelhogy a települések környezetének további elhanyagolása ezek jövőjét veszélyezteti és egyidejűleg a turisztika alapjait is megsemmisíti, szükség van e folyamat visszaszorítására, sőt visszafordítására. Ez a szükséges művelet csak tájgondozással (parlagfű irtással stb.) nem fog sikerülni, mert a társadalom a vele járó költségeket nem fogja tudni viselni.

Az adott helyzet viszont alkalmat ad előny teremtésére a meglévő hátrányból. A Tájpark természeti adottságai, a kiváló talaj és a kedvező éghajlat itt kihívják az elhanyagolt területek művelés alá vonására. Piacképes növény- (tök, bogyósok, bodza, fűszer- és gyógynövények, olajosok, energianövények stb.) és legelők ridegtartású állatállománnyal váltanak le a mostani parlagterületeket. Ez a „váltás” a Tájpark szervezésében történne és gazdálkodási feltételeket is ő teremtené meg. A már működő részlegek privatizálhatók lennének elsősorban fiatal gazdák számára; így visszatérhetne a valamikori önellátó parasztgazdaság.

A feladatkör főbb tevékenységei:

- Igények felderítése, szükséges tevékenységek kidolgozása, rendszerezése
- Munkafolyamatok kidolgozása, technológiák gyűjtése
- Gazdálkodás alá vonandó földterületek azonosítása, feltérképezése
- Szükséges eszközök mennyiségi, minőségi nevesítése, beszerzése

- Végtermékek megnevezése, mennyiségek becslése, piacosításának kidolgozása
- Használati/gondozási szerződések kötése, területfoglalások / -vásárlások végzése
- Gazdálkodási hálózat kidolgozása, felépítése, beindítása, gazdaságosság biztosítása
- Munkaerő állomány felépítése
- Munkák szervezése, ellenőrzése
- Pályázati lehetőségek, támogatási adottságok felderítése, alkalmazása

4. Feladatkör: Tájgondozás

A tájgondozás feladatköre azokat a feladatokat takarja, melyek egy gazdaságos művelést nem tesznek lehetővé. Ide tartozik az utak, útszélek, árkok gondozása, új utak létesítése, túrautak karbantartása, jelölése, zöldfelületek gondozása, gazdaságos művelésre nem alkalmas területek karbantartása, tájfelszerelések (esőbeállók, padok, irányítótáblák stb.) gondozása, a táj lomtalanítása, egy széleskörű őrszolgálat fenntartása stb. A Tájpark ezen részlege megfelelő gépekkel, eszközökkel lenne felszerelve és megbízások alapján biztosítani tudná a települések zöldterületeinek racionális gondozását is.

A feladatkör főbb tevékenységei:

- Igények felderítése, szükséges tevékenységek kidolgozása, megszervezése
- Munkafolyamatok kidolgozása, technológiák gyűjtése
- Gondozandó területek azonosítása, feltérképezése
- Szükséges eszközök mennyiségi, minőségi nevesítése, beszerzése
- Melléktermékek megnevezése, mennyiségek becslése, piacosításának kidolgozása
- Gondozási díjak kidolgozása
- Gondozási szerződések kötése
- Gondozási hálózat kidolgozása, felépítése, beindítása, gazdaságosság biztosítása
- Munkaerő állomány felépítése
- Munkák szervezése, ellenőrzése
- Pályázati lehetőségek, támogatási adottságok felderítése, alkalmazása

5. Feladatkör: Energiagazdálkodás megújuló alapon

Ez a témakör szorosan összefügg a tájgazdálkodással és a tájgondozással. Az ottani termékek és melléktermékek kiválóan hasznosíthatók energia előállításra még létesítendő biomassza hőerőművekben és biogáz termelő berendezésekben. E technológiák segítségével nem csak a táj gondozottságának biztosítása, hanem a meglévő

energiafüggőség mérséklése is sikerülni fog. Ezenkívül megélhetési lehetőségek és munkahelyek teremthetők, melyek segíteni fognak az elvándorlás fékezésében és egy élhető jövő felépítésében a Tájpark térségében.

E feladatkör egyes tevékenységei a későbbiekben konkretizálódnak.

7.11. Lovas és szekeres turizmus mint kimagasló kínálat a Tájpark turisztikájában

A termál- és gyógyturizmus mellett a lovas- és szekeres turizmus rendelkezik talán a legesélyesebb fejlesztési potenciállal a Tájpark területén. Lótenyésztés mindig is jelen volt a térségben, ugyan elsősorban mint igáslótenyésztés, de dramatikus lóversenyekről is léteznek információk. A mai lótenyésztés és lótarás a térségben már csaknem teljesen a sport- és a szabadidős lovaglást és kocsikázást szolgálja.

A Tájpark lótarói és ezek lóállománya eléggé áttekinthető. A nagyrecsei sportlótenyésztő ménesen kívül csaknem kivétel nélkül kisistálló lótenyésztés található a Tájpark településein. A lóállomány istállónként csak ritkán haladja meg a tíz darabot. A lótarók turizmushoz való kötődése se élvez nagy jelentőséget; csak a zalakárosi istálló foglalkozik, bérlótarás mellett, kizárólag lovagoltatással. Zalakaroson alkalmi lovas kocsikázások is zajlónak többnyire a közeli szőlőhegyi fogadók rendezvényeihez. A nagykanizsai Kisbéri lófajtát tenyésztő lovas klub lovaglásoktatással és versenylovakok felkészítésével is foglalkozik. További istállók alkalmilag foglalkoznak lovagoltatással, így például Kisrecsén, Kendliben, a bacónaki hegyen vagy Pötrétén. Más lótarók szívesen bekapcsolódnának a lovas turisztikába, de se vendégközvetítőkhöz, sem pedig potenciális vendégekhez kapcsolatuk nincs.

A lovaglásra és lovas kocsizásra kiválóan alkalmas térségi viszonyok ellenére egy lovas turisztikai hírnév nem tudott kialakulni a Tájpark területén. Lényegében csak Zalakaroson, ahova turisták más időtöltési célokkal érkeznek, észlelhető egy bizonyos ismétlődő kötődés az ottani lovas turisztikai kínálatok felé. Hasonló tapasztalatok rögzíthetők Kisrecse - Kendliben is az ottan folytatott „Falusi turizmus” kapcsán. A visszajáró vendégek jó része az ott nyújtott lovaglási és kocsikázási lehetőségek miatt választja Kendlit újból nyaralási céljának. A kisrecsei lovas udvar viszont nyári gyermektáborokkal szerzett egy bizonyos hírnevet, melyre a jövőben alapozni tud.

A néhány évvel ezelőtt alapított és nagyon jól működő Lovassport Egyesület Kisrecse létezése óta a szervezetlenség hátránya is kiküszöbölődött a lovassport életből, legalább is a Tájpark északi térségében. Ugyanakkor látható az is, hogy az Egyesület

egyedül nem képes egy említésre méltó lovas turisztikai jelentőség megszerzésére. Ehhez hiányoznak a megfelelő kapcsolatok nemzeti és nemzetközi piacokhoz, továbbá a fejlettebb infrastruktúra ugyanúgy a lótarás, mint a lovaglás terén is. Továbbá hiányzik megfelelő információs anyag (térképek stb.), ezen kívül képzett túrakísérők, lovas pihenők stb.

A Tájpark jövőbeni lovas turisztikai jelentősége éppen a fent említett témákkal kapcsolatban tud majd kibontakozni. Az egyik oldalon egy piacképes kínálat szervezése, előkészítése fontos a hozzátartozó infrastruktúrával együtt, a másik oldalon megfelelő kereslet felkutatása, érdekelté tétele és mobilizálása a Tájpark lehetőségei és szolgáltatásai felé. A Tájpark szervezete meg fogja tudni oldani az információk szükséges áramlását is. A megoldandó feladatok közé tartozik továbbá az adott decentralizált kínálat olyan nemű szervezése, hogy ebből a hátrányból egy előny fejlődjön. A szétszórtságból érdekességet, sokszerűséget, meglepetés- és élményforrást lehet teremteni és ezeket piacosítani a szokásos monostruktúrális ajánlatokkal szemben. A Tájpark lovas turisztikai egységei ugyanúgy „csillaglovaglások” más lovas udvarokhoz, mint ahogy többnapos, vagy egész hetes körtúrákat az egyes helyszínek között ideálisan meg tudnak valósítani. Elképzelhető az is, hogy több lovascsoport egyidejűleg forgásban van egymást leváltva, így a kapacitások jobb kihasználtsága is elérhetővé válik. Ebben a rendszerben fontos az is, hogy mindenhol megfelelő szálláskapacitások állnak rendelkezésre és hogy a lovak és lovasok ellátása és a poggyász szállítása is biztosítva van.

Mint lehető kiindulási pontok, illetve állomások egy „keringő” túrarendszerben számítanak a zalakomári Csöntemajor, a zalakarosi Behiákpuszta, Kisrécse és Kendlimajor, a nagyrecsei Bacónakhegy, a gelsei Búslakpuszta, valamint a pötrétei lovasudvar. Csatlakozási lehetőségek vannak Csapin, Nagybakónakon, Újudvaron, Nagykanizsán (Miklósfa, Palin), Liszón, Nagyrécsén, Balatonmagyaródon és Galambokon. Zalakaroson és Gelsén továbbfejleszthetők az ottani megyei díjugrató versenyek és a nagykanizsai Csónakázó tó mellett a már évek óta rendezett Nemzetközi Military verseny. Továbbá szükség lenne a Tájpark térségében egy „kimagasló” lovas központra megfelelő pályákkal, lovardával, lóápoló és belovagló képzéssel stb. Egy ilyen központ létesítésére Nagykanizsa, Zalakaros és Gelse mutatkozik megfelelő helyszínnek.

Az egyes lovas turisztikai helyszínek, még kifejlesztendő, lovagló és szekérutak segítségével lesznek kapcsolatban egymással és a mikrorégiós központokkal. Ezen útvonalak mentén lovas pihenők, lóbekötő lehetőségek, ezenkívül élményes meglepetések, mint hosszú galoppszakaszok, akadályok stb. szükségesek. Ilyen galoppszakaszok

létesítésére alkalmasak lennének például a Kecskés völgy Kisrécsén vagy egy felhagyott allé Zalaújlak térségében.

7.12. A Tájpark adminisztrációs szervezetének megvalósíthatósága

7.12.1. Helyzetfeltárás

A Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulásának 48 tagtelepüléséből 27 település követte a Társulás 2005 évi felhívását egy Tájpark létrehozására és ezzel kapcsolatban első turisztikai fejlesztések indítására, amelyek egy pályázati részvételen keresztül valósulhatnak meg. Időközben létrejöttek ezek a fejlesztések és a projekt tartalmához tartozó „Szakmai Tanulmány / Fejlesztési Koncepció” is elkészült. E tanulmány / koncepció rávilágít arra, hogy az eddigi lépések / létesítések csak kezdeti lehetnek egy szükséges permanens fejlesztési folyamatnak, mely semmiféleképpen sem szűkíthető le néhány esőbeálló stb. felállítására, hanem a turisztika alapjait, mégpedig a turisztikai infrastruktúra továbbfejlesztését, a tájgondozást, turisztikai termékek előállítását, valamint a Tájpark turisztikai kínálatának piacosítását is magába kell, hogy foglalja. Csak egy ilyen összhangosított akciócsomaggal nyílik lehetőség a térség turisztikai potenciáljának hasznosítására, lehetőségeinek érvényesítésére. A dolgozat kifejti azt is, hogy a fenti aktivitások döntő része nem csak a turisztika szemszögéből fontosak, hanem elengedhetetlenül szükségesek a térség népességi, gazdasági és kulturális hanyatlásának megakadályozásához és egy pozitív fejlődés megalapozásához.

A tanulmány / koncepció tíz úgynevezett mikrorégiós központ létesítését javasolja mint fejlesztési célt, ezen kívül különböző turisztikai ágazatrendszerek kifejlesztését tanácsolja a vele járó infrastruktúra megteremtésével együtt. Mindez megalapozna egy szuccesszív növekvő turisztikai keresletet, mely megélhetés biztosítást, munkahelyteremtést, a helyi gazdaság fejlődését, a települések népességének növekedését és a helyi értékek megóvását / gyarapodását eredményezné. Ezek a célok viszont csak közösségi összefogással érhetők el; a megkezdődött tájparki szervezkedés folytatása és erősítése tehát abszolút szükséges.

7.12.2. Lehetőségek felvázolása

A Tájpark térségének további fejlődésével kapcsolatban a következő lehetőségek mutatkoznak:

a. Meglévő helyzet fenntartása

Legegyszerűbb és legkényelmesebb alternatíva a meglévő helyzet fenntartása lenne; tehát minden maradna, ahogy van. Sokan megelégednének ezzel a megoldással, sőt favorizálnák ezt. Egy ilyen „menetrend” viszont nem csak stagnálást, hanem visszafejlődést is jelentene; az „élelmes” konkurencia nem csak a saját lehetőségeivel szerezne előnyt a Tájparkkal szemben, hanem a Tájparkban már működő létesítmények gazdaságosságát is rontaná, sőt fenntarthatóságát veszélyeztetné.

A „mi történne, ha semmi nem történne?” – verzió a turisztikai háttértáj fokozatos elértéktelenedését is jelentené, tehát e táj szabadidőértéke is hanyatlóban maradna. Ez viszont nemcsak a turisztikai szolgáltatók számára lenne veszélyes, hanem a települések lakóit is súlyosan érintené, többek között elvándorlásokhoz is vezetne. A háttértáj értékvesztése Nagykanizsa és Zalakaros versenyképességét is érzékenyen érintené; munkahelyek, megélhetési lehetőségek semmisülnének meg és új munkahelyek, valamint egy jelentős gazdasági potenciál is elkerülnék a térséget.

b. Települések önállóan szerveznek, fejlesztenek

Ez az út is elfogadható, sőt „kecsegtető” lehet számos település számára, elsősorban azokéra, akik nem a térségen kívül, hanem ezen belül vélik kifejteni adott, vagy csak remélt versenyképességüket. Ez az alternatíva viszont nemcsak fejlesztési potenciált kötne le nagymértékben párhuzamos, sok esetben fölösleges és drága létesítmények megvalósítására és fenntartására, hanem folytatná a jelenlegi, sok ízben gazdaságtalan terület- és tájgondozást is. Kimagasló fejlesztések nem kapnának helyet, kölcsönös felértékelések, szinergikus hatások nem következnének be. Sőt, pályázati források sem lennének kellően érvényesíthetők, mert ezekhez a jövőben összefogásokra lesz szükség; a máris tapasztalható negatívfejlődés folytatása feltarthatatlan lenne.

c. Közös tájparki fejlesztések közös szervezés alapján

A mai látáskörön belül egyedül ez az alternatíva ígér elfogadható sikert. A térség várható, továbbra is gyenge gazdasági potenciálja csak összefogással és csak csoportosuláson keresztül érvényesülhet hatékonyan. Csak így lehet majd fölösleges, csak költségeket produkáló projekteket és párhuzamos fejlesztéseket kiküszöbölni, a meglévő szűkös potenciált effektíven bevetni. Továbbá csak így lehet majd közös érdekű létesítményeket, mint például túrautakat, megvalósítani, fenntartani és a táj gondozottságát

biztosítani. Kimagasló táji értékek védelme és turisztikai bemutatása is csak közös szervezésben oldható meg, ugyanúgy, mint a harmonikus fejlődéshez szükséges turisztikai mágnesek rendelkezésre bocsátása is. Továbbá mentesítené a Tájpark szervezete a településeket számos kiadástól, például a település- és tájgondozás terén, valamint a településmarketing területén.

A Tájpark települései a jelen projekttel máris megtették az első lépést egy közös irányba, továbbá felelősséget vállaltak a megvalósított létesítmények közös fenntartására. Beszélgetéseink során több polgármester is megerősítette települése szándékát egy aktív részvételre a Tájpark szervezetében, részben azzal a meggyőződéssel, hogy a „Tájparknak alternatívája nincs”. A Tájpark e projekten belüli készített kiadványai (honlap, turistatérkép, prospektus) is alátámasztják a közös szervezetalapító szándékot, sőt kívülálló települések is jelezték már belépési elhatározásukat.

d. Közös szervezet irányításának, adminisztrációjának lehetőségei

A Tájpark sikere hatékonyan fog függeni ennek adminisztrációs körülményeitől. Csak egy munka- és ütőképes, különböző szakemberekből álló „csapat” lesz képes megfelelni az adott követelményeknek, elvárásoknak. Fontos továbbá, hogy e csapat messzemenően függetlenül és bürokráciamentesen tudjon dolgozni, a Tájparkkal kapcsolatos munkát előkészíteni és kíséni. E munka szervezése többféleképpen is elképzelhető és pedig:

- a Kistérségi Társulás meglévő adminisztrációján belül
- egy alapítandó különálló szervezeten belül
- megbízási alapon a Kistérség vagy az alapítandó szervezet megbízásával

Az első lehetőség a „kitaposott” út előnyét nyújtaná ugyan, de veszélyeztetné egyidejűleg a szervezet függetlenségét és a feladatkörök „összemosódásához” vezethetne. A Tájpark munkájának első fázisában elképzelhető egy ilyen megoldás, de hosszú távon a függetlenség elvének kellene érvényesülnie.

A második alternatíva biztosítaná mindazokat a feltételeket, melyek a mai szemszögből szükségesek, de az adott pályázati feltételek miatt korlátozná az első években az újonnan alapított szervezet érvényesülési lehetőségeit.

A harmadik lehetőség kiküszöbölné a korlátozások hátrányait, amennyiben a megbízandó szervezet alapítása több mint három évvel ezelőtt történt. Egy ebből a

szempontból is alkalmas szervezet lenne a „Zalatáj Egyesület”, mely e projekt előkészítésében és megvalósításában is részt vett. A Zalatáj Egyesület főcélja Tájparkok létesítése és ezek üzemeltetése és ezzel teljesen takarná az itt szóban lévő feladatkört. Ezzel kapcsolatban elképzelhető, hogy a Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulása és / vagy a Tájpark települései a Zalatáj Egyesület tagjaivá válnak és ezen keresztül az Egyesület munkáját kísérik tudnák. Az Egyesület megbízási alapon végezné a Tájpark feladatait, mint ezt például egy privát tervezőiroda is végzi a Landseer Berge Natúrparknál.

7.12.3. Költségelemzés

A tanulmány / koncepció a 7.10. fejezetében a következő öt lehetséges tájparki feladatkörből indul ki:

- a. Általános tevékenységek
- b. Turisztika
- c. Tájgazdálkodás
- d. Tájgondozás
- e. Energiagazdálkodás megújuló alapon

Ezekhez a feladatkörökhöz még egy hatodik is tartozik, mégpedig az irodavezető feladatköre, mely elsősorban az irányelvek kidolgozásához, ezek politikai egyeztetéséhez, a munkafolyamatok irányításához, ellenőrzéséhez, marketinggel kapcsolatos tevékenységekhez fűződik.

A fenti feladatkörök egy-egy szakemberrel való betöltése következő költségeket idéz:

- Irodavezető 350 000 Ft / hó x 12 =	4 200 000 Ft / év
- Munkakörfelelős 200 000 Ft / hó x 5 fő x 12 hó =	12 000 000 Ft / év

További költségek:

Irodabérlés, működési költségek 300 000 Ft / hó X 12 =	3 600 000 Ft / év
Más költség	200 000 Ft / év
Összesen	<u>20 000 000 Ft / év</u>

A Tanulmányterv 7.1 pontja alatt található összeállítás alapján a fenti összeg fedezhető lenne tagdíjakból és szponzori támogatásokból (32 000 000 Ft) és generálna

további 280 000 000 bevételt, amelyhez tapasztalatszerűen ezen összeg sokszorososa csatlakozna vállalkozói befektetések formájában. A projekt tehát megvalósítható. A szervezet és az iroda felépítése fokozatosan is történhetne; a költségek alkalmazkodhatnának a bevételekhez.

7.12.4. Marketing terv

A Tájpark szervezetének legelső és legfőbb feladatai közé fog tartozni egy átfogó Marketing terv elkészítése és ennek alkalmazása. E munka alapjai már is léteznek az ezen projekt keretében elkészített arculattervek (Logó stb.), honlap, prospektus, plakátok és turistatérkép formájában. Továbbá foglalkozik a Tanulmányterv 7.9. fejezete már ezzel a témával és nevesíti a ma már előrelátható tevékenységeket. Fontos szerepet kell, hogy nyerjen ezen a témakörön belül az úgynevezett „belső marketing”. A projekt osztrák szakértője szerint is elengedhetetlen egy jól szervezett és folyamatos felvilágosítás a Tájpark lakói számára. Ezzel kapcsolatban például elképzelhető, hogy a Tájpark területén közlekedő autóbuszok változó tartalmú Tájpark-plakátokat, -feliratokat hordoznak.

7.12.5. Résztvevő szervezetek.

A Tájpark gondolata / híre különös szimpátiával fogadtatott minden eddig elért körben; egy ilyen megmozdulás szükségessége feltételezhetően már latensen élt a térség lakossága tudatában. Ebből következően várható, hogy a Tájparkon belüli szervezetek is messzemenően támogatni fogják a Tájpark céljait. Szervezetek meggyőzése, bekapcsolása a Tájpark munkájába, fenntartási fáradozáiba a Tájpark legfontosabb feladatai körébe fog tartozni. Mivelhogy a térség szervezeti lefedése eléggé sűrű, ez munka egy bizonyos nagyságrendet fog majd kitenni. Mindenképpen élvezi a projekt a Nagykanizsai Kistérség Többcélú Társulása, a Zalatáj Egyesület és a Naturpark Landseer Berge korlátlan támogatását, ezenkívül léteznek már első kapcsolatok Németországba is. Nem kevésbé fontos a helyi ipar, kereskedelem és a vállalkozói szféra támogatása, amely máris biztosítottnak tűnik, amennyire ezt az eddigi kapcsolatok már jelezni tudják.

7.12.6. Alternatív lehetőségek elemzése

A 7.12.2 fejezetben már részletesen kezeltük az alternatív lehetőségek témakörét azzal az eredménnyel, hogy egy kielégítő alternatíva a tanulmányban / koncepcióban felvázolt közös szervezkedéshez és felelősségvállaláshoz a téma mai ismertsége alapján

nem találandó. Említésre kell hogy kerüljön viszont egy variáció, mely egy erősebb állami részvételt tartalmazna egy esetleges „Mintaprojekt” kifejlesztésének érdekében. Itt tapasztalatokat lehetne szerezni további projektek előkészítésére, lebonyolítására. Egy ilyen lépésnek nemzetgazdasági jelentősége / értelme is lenne és segítene a következő évekre várható EU –s támogatások értelmes felhasználását. Tájparkok létesítése és üzemeltetése a „Vidékfejlesztés” meglévő réseinek és hiányosságainak felszámolására is kiválóan alkalmasak lennének és ezért bővebb támogatást érdemelnének.

A Tájpark egyes részei egy Leader projekten belül is megvalósulhatnak; mindenképpen meg kell kísérelni egy ilyen projekt megszerzését.

7.12.7. A Tájpark projekt indoklása

A „Szakmai Tanulmány / Fejlesztési Konceptió” bebizonyíthatóan ismertette a Tájpark térségének successzíven romló helyzetét. Továbbá hitelesen rámutatott arra, hogy az itt észlelhető leértékelő folyamat a térség további károsulásához, elértéktelenedéséhez vezet. Az itt élők jövője, az itteni kiváló adottságok, mint a kitűnő talaj, a kedvező éghajlat, romantikus táj, számtalan természeti érték stb. ellenére sem biztosított. Egy korrigáló beavatkozásra tehát elengedhetetlenül szükség van. Ez a beavatkozás célszerűen a térség természeti és kulturális értékeinek bevetésén keresztül és egy térségi összefogás alapján ígérkezik eredményesnek.

8. Mellékletek

1. számú melléklet

Előkészítő ismertető a Toronyföld-Tájpark tájvédelmi, tájfejlesztési és tájgazdasági Közhasznú Egyesület

létrehozásának előkészítésére a Nagykanizsa-Orosztony illetve Újudvar-Zalakaros települések közt fekvő, manapság még zavartalanul összefüggő, természeti és kulturális értékekben gazdag tájegység védelmére, gondozására és fejlesztésére.

1. A Toronyföld-Tájpark elnevezése:

Az érintett tájegység még nem rendelkezik egy, a köztudatban kizárólag és egyértelműen használt elnevezéssel. Egy mindenki számára könnyen érthető, gyorsan felfogható és a tájegység helyszínét és sajátosságait visszatükröző fogalomra viszont szükség van a pozitív fejlődés elősegítése érdekében. Ilyen fogalomnak ígérkezik a „Toronyföld-Tájpark” elnevezés, amely ugyanúgy hivatkozik a térségben található közismert TV-toronyra, mint az EU területén már régóta honos, de Magyarországon még nem használatos „Tájpark” fogalomra, amely éppúgy jól fedi a helyi helyzetet, mint tájegység fejlesztéséhez fűződő célkitűzéseket és elvárásokat. Továbbá nem sérti a már használatban lévő definíciókat, mint például a Nemzeti Parkot, Natúrparkot vagy más.

2. A Toronyföld-Tájpark területének határai:

A Toronyföld-Tájparkot és ezzel az Egyesület területét is a következő egyszerűen és egyértelműen fellelhető közutak határolják: északon a Kilimánt és Zalasabart, keleten a Zalasabart és Galambokot, délen a Galambokot és Nagykanizsát és nyugaton a Nagykanizsát és Kilimánt összekötő útvonalak. A Tájpark területét jelenleg semmiféle útvonal nem szeli át, tehát ez egy átvonuló forgalomtól teljesen mentes összefüggő tájegység.

3. A Toronyföld Tájpark települései:

A fenti határokon belül a következő települések érintettek:

A település egész területével:

Csapi, Nagybakónak, Zalamerenye, Zalaújlak

Részterülettel:

Galambok, Garabonc, Gelse, Gelsesziget, Kerecseny, Kilimán, Kisércse, Nagykanizsa, Nagyrada, Nagyrécse, Orosztony, Újudvar, Zalakaros, Zalasárszeg, Zalasabbar

4. A Toronyföld-Tájpark fejlesztésének fő célja:

A Toronyföld-Tájpark kiváló helyrajzi, természeti, kulturális és épített adottságainak feltárása, védelme és megőrzése, a jelenlegi hátrányos helyzetének megszüntetése és a jövőbeni fejlődésének elősegítése, időszerű térségfejlesztés és az EU-csatlakozás kihívásai alapján.

5. A Toronyföld-Tájpark jelenlegi állapota:

A Tájpark területe, az elmúlt évtizedek erélyes társadalmi és gazdasági átalakulása ellenére is összefüggő tájegység maradt. Megőrizte vonzó arculatát, értékes növény- és állatvilágát és lakosságának törekvő kézségét. A tájegység egyidejűleg sok nehézséggel küzd, így az elnéptelenedéssel, a lakosság elöregedésével, a települések elidegenedésével, a falvak és mezőgazdasági területek elhanyagolásával, a megélhetési lehetőségek sorvadásával, vásárlóerő elvonásával stb.

Erősen alakulóban van a Tájpark arculata is. A lakosság már nem tudta teljesíteni a térség jellegzetes képének megőrzéséhez szükséges tevékenységek elvégzését, mint a földek, erdők, szőlőhegyek és kertterületek művelését, gondozását. Ezen kívül a saját ellátását sem tudja már biztosítani az itt élők nagy része annak ellenére, hogy a térség természetes adottságai és munkaerő-kínálata kiváló lehetőséget nyújtana mindehhez. Ez az ellentmondás is igazolja a tájegység hiányzó felkészültségét a pozitív fejlődés kialakítására. Emellett szembe találja magát a Tájpark lakossága egy növekedő, elsősorban Nagykanizsából és Zalakarosból eredő, területi és szolgáltatási igénnyel is, mely a kanizsaiak változásban lévő szabadidő-használatából és a zalakárosi vendégek igényeiből adódik. Ez a fejlődési folyamat a jövőben még fokozódni fog és csak közös fellépéssel lesz kezelhető.

A tájparkhoz tartozó települések nagy része kistelepülés; a legtöbbje alig számlál néhány száz lakost. E kis- és törpetelepülések önkormányzatai se személyi, sem pedig anyagi háttérrel nem rendelkeznek a meglévő és várható feladatok teljesítésére. Sőt, az érintett négy kistérségi szervezet is inkább feldarabolja ezt az összefüggő tájat, semmint kellőképpen képviselni vagy menedzselni tudná.

A települések problémái azonosak, vagy legalábbis hasonlóak. Ennek ellenére a bennük felmerülő fejlesztési elképzelések nem az egész tájegység javára irányulnak,

hanem a saját problémakörre szűkülnek le, és ezáltal csak gyenge érvényesülésre számíthatnak, sőt kontraproduktívvá is válhatnak. Szemmel látható viszont, hogy csak közös megoldások vezethetnek célhoz, mivel nemcsak a problémák, hanem a lehetőségek is közösek. Továbbá az EU-csatlakozásban rejlő lehetőségek is csak közös akciókon keresztül lesznek majd gyümölcsözőek és a feladatok megoldhatóak a térség számára, mint ezt a ma már gyakorolt támogatási rendszer is egyhangúan bizonyítja.

6. A Toronyföld-Tájpark érvényesülési lehetőségei:

A tájpark természeti és geográfikus adottságai kitűnőek a pozitív fejlődési folyamat beindítására és a globális helyzetből valamint az európai integrációs folyamatból adódó lehetőségei is előnyösek. A jellegzetes és sokoldalú táj, a változatos domborzat, a kiváló talaj és a hagyományokban és eseményekben gazdag múlt nagyon kedvező lehetőséget nyújt egy sikert ígérő jövőkép kidolgozására és ennek megvalósítására. Elsősorban az idegenforgalom, a biotermelés, a bio-állattenyésztés, a gyümölcsstermelés, a biomassza-előállítás, a fafeldolgozás és az energia-előállítás mutatkoznak célhoz vezető tevékenységeknek. Mindehhez hozzáfűződik az eddig erősen háttérbe szoruló táj- és természetvédelem és az EU-ban már hagyományos tájgondozás, mint a mezőgazdaság egyik jövőbeni fő feladata, s ezzel érvényesülési lehetősége is. Ezen kívül csak vonzó és gondozott tájjal tudja a térség azokat a kimagasló fejlesztési lehetőségeket hasznosítani, amelyeket a közeli nagyobb települések, elsősorban Nagykanizsa és Zalakaros, valamint a termálturizmus és a falusi turizmus természetesen nyújtanak. A tájpark kiváló szabadidő használati lehetőségeket nyújthatna Nagykanizsa lakosainak és Zalakaros vendégeinek.

A kultúra és az oktatás területén is mutatkoznak jelentős előremozdulási lehetőségek, így például a képzés és továbbképzés, a természetismeret és –védelem, a környezetkultúra, az ökológia, a biogazdálkodás és az alternatív energiahasznosítás terén. A kisebbségi képzés és a kisebbségi integráció területén is előtérbe kerülhetne a térség, mert e témában már hagyományokkal rendelkezik. Emellett a múlt örökségének, elsősorban a parasztlelet kultúrájának megőrzésében és a térség hagyományos szokásainak fellendítésében is rejlenek érdekes és megoldásra váró feladatok.

A fentiekben csak vázlatosan bemutatott feladatkör integráló eleme lehetne a turizmus, nemcsak azért, mert a zalakarosi termálfürdővel már létezik egy nagyszerű és működő bázis, hanem elsősorban azért, mert a turizmus a térség többi tevékenységéből is

előnyhöz juthatna, mert e tevékenységek termékei nemcsak a térség lakosainak, hanem a turistáknak is értékesíthetőek lennének, ami a térség idegenforgalmi vonzerejét is jelentősen növelné. Tehát így az egyes feladatkörök kölcsönös segítése lenne érthető.

A térség energiaellátásának környezetbarát kiképzése lenne egy további nagyon fontos szerep, amelyet az Egyesület vállalhatna. Ezzel kapcsolatban egy, a megújuló energiaforrásokra alapozó, önellátó rendszer bevezetése és üzemeltetése tűnik indokoltnak. A jelenlegi ellátás nagymértékű függőségét és kiszolgáltatottságot tükröz ugyanúgy a fűtés, az áramszolgáltatás, mint az üzemanyag-ellátás terén. Mivelhogy az energiaszolgáltatás kizárólag területidegen szolgáltatókon keresztül biztosított, a térség vásárlóerejének nagy hányada kivonódik más régiók, sőt, országok javára, ahelyett, hogy a térségen belül érvényesülne. A Toronyföld Tájpark szervezet egyik alapvető feladata lehetne tehát a helyi energiaforrások felderítése, ezek bevetési lehetőségeinek és körülményeinek kikutatása, a megvalósítási elképzelések kidolgozása, a szükséges társulások létrehozása, a rendszerek kiépítése és ezek későbbi irányítása és esetleges üzemeltetése. A Tájpark adottságai alapján többféle energiaforrás is feltárható és hasznosítható itt, így a biomassa (fa, fahulladék, szalma, kukoricaszár stb.), az olajos növények (repce stb.), a nap, a szél, a biogáz (derítők, állatelepek) és a geotermik. Középtávon a térség összes energiaigénye megújuló alapon, helyi termeléssel és környezetbarát módon lenne kielégíthető.

7. A Toronyföld-Tájpark feladatköre:

A tájpark szervezete kész azon feladatok vállalására, amelyeket a fent említett megőrzési, gondozási és fejlesztési célkitűzés szükségessé tesz. E feladatkörbe tartoznak:

Előkészítési és kísérő tevékenységek:

- Helyzetfelmérés, tanácsadás, szervezés, tervezés, fejlesztés, támogatás, marketing

Gazdaságfejlesztési, munkaerő-alkalmazási tevékenységek:

- Farmergazdaságok elősegítése, területrendezések indítványozása
- Vállalkozások indítványozása, előkészítése, beindítása, támogatása
- Segítségnyújtás, pályázatok elkészítéséhez, térségen belüli információáramlás elősegítése, piacteremtés, direktpiacosítás, munkahelyteremtés, befektető-toborzás
- Termékfejlesztés, elsősorban a mező- és erdőgazdaságban, környezetkultúrában

Turisztikai tevékenységek:

- Jellegzetes és egyedülálló szabadidőtáj kialakítása, fejlesztési akciók összehangolása
- Turisztikai látványosságok felderítése, fejlesztése, piacosítása
- Túrautak (gyalog, lovas, lovaskocsi, kerékpár) kidolgozása, építése, karbantartása
- Termál- és gyógyturizmus fejlesztése, egy „Kúra-táj” és „Termál-sín” kialakítása
- Falusi turizmus, borturizmus, lovasturizmus, alternatív turizmus fejlesztése

Turisztikai szervező-, reklámozó- és közvetítő egység létesítése és üzemeltetése

- Tájarculati, természet- és tájvédelmi tevékenységek
- Térségsajátos kultúrtáj kialakítása, menedzselése
- Elgazosodás és elerdősödés megelőzése, visszafejlesztése
- Tájba illő településfejlesztés / építkezés elősegítése, meglévő hibák orvosolása
- Táj- és természetbarát erdő- és vadgazdálkodás elősegítése
- Tájadott előnyök feltárása, megőrzése

Környezetvédelmi tevékenységek:

- Talajvíz és felületi vizek védelme és ezek minőségének biztosítása
- Levegőminőség biztosítása (forgalomszabályozás, fűtőkorszerűsítés stb.)
- Talajvédelem (eróziómegeelőzés, biotrágyázás, biológiai növényvédelem stb.)
- Zajvédelem (forgalomszabályozás, aktív zajvédelem)
- Hulladékmegelőzés, hulladékgyűjtés, hulladék-visszaforgatás, tájlotmtalanítás
- Környezetvédelmi információk fejlesztése
- Allergén növények visszaszorítása
- Környezetvédelmi járőrszolgálat létesítése, Polgárórség, Mezőrség összehangolása

Környezetbarát előállítási és alkalmazási módszerek fejlesztése/támogatása:

- Biogazdálkodás lehetőségeinek felderítése, bevezetésének elősegítése, alkalmazása
- Megújuló energia (biomassza, biogáz, termo-, szél-, napenergia) nyerésének, alkalmazásának fejlesztése, támogatása

Képzési és továbbképzési tevékenységek:

- Helyi munkaerő-állomány ki- és átképzése, foglalkoztatási programok kidolgozása
- Alap- és továbbképzés a biogazdálkodás és a megújuló energia-előállítás terén
- Továbbképzés a természet-, táj-, környezetvédelem-, és gazdálkodás terén
- Tanulmányutak szervezése

Kulturális tevékenységek:

- Kulturális hagyomány, népművészet, népzene gyűjtése, felélesztése, népszerűsítése
- Hajdani falusi parasztélet felderítése, felélénkítése, megőrzése, bemutatása
- Kulturális események szervezése, ismertetése, művészet támogatása

8. A Toronyföld-Tájpark tevékenységének formája:

A tájpark a fenti feladatkört, ezen kívül további szükségesnek vagy előnyösnek bizonyuló feladatot közhasznú egyesület formájában, minimális adminisztrációs állománnyal, tiszteletbeli segítőkkel, továbbá szakértőkkel és tanácsadókkal, valamint betanított képzett munkatársakkal látja el. Épületek, berendezések, üzemegek és egy megfelelő géppark alkotják a széleskörű tevékenység hátterét.

A fenti tevékenységeken belül az egyesület elsősorban előkészítési, tervezési és szervezési munkát vállal, emellett indító jellegű úttörő feladatot lát el. Az egyesület a tevékenységét lehetőség szerint helyi munkaerők és helyi alvállalkozók bevonásán/megbízásán keresztül végzi, és átruhazza a már kifejlesztett feladatait, mihamarabb egy magán vagy közös vállalkozás az átvételhez szükséges felkészültséggel rendelkezik. Így biztosítja az egyesület a térség gazdaságának fokozatos fejlődését. Az egyesület ingatlanvásárlásra és eladásra, ezen kívül bérbevitelre és bérbeadásra jogosult, amellyel a térségben egy harmónikus fejlődés kialakulását és ezen belül elsősorban kezdő vállalkozások, farmgazdaságok, szövetkezetek stb. beindítását támogatja. Az egyesület leányvállalatokat, leányszervezeteket is alapít.

9. A Toronyföld-Tájpark székhelye és telephelyei:

A Toronyföld-Tájpark szervezete a meglévő lehetőségek elbírálása után székhelyet választ és megfelelő helyeken telephelyet létesít. A tájpark ideiglenes székhelye Kisrécse-Kendlimajor.

10. A Toronyföld-Tájpark jogi formája:

(lásd: Toronyföld-Tájpark Közhasznú Egyesület Alapszabálya)

11. A Toronyföld-Tájpark szervei:

(lásd: Toronyföld-Tájpark Közhasznú Egyesület Alapszabálya)

12. A Toronyföld-Tájpark alapításának és működtetésének forrásai:

A Toronyföld-Tájpark alapításának és működtetésének költségei különböző forrásból fedezhetőek, például:

- Alapítók betétje
- Tagdíjak
- Adományok, adófelajánlások, céltámogatások, pályázatokon keresztül nyert eszközök, vállalkozásokból származó bevételek, különböző hozományok, céltámogatások

13. A Toronyföld – Tájpark jövőképe 2007 körül:

A Tájpark területe művelt és gondozott. Ha a tájparkon belül gazdálkodik, földtulajdonos nem bírja, vagy nem akarja megművelni saját területét és megfelelő bérlőt sem talál, akkor az Egyesület használatába adhatja ingatlanát. Ebben az esetben az Egyesület vállalja a tulajdonos művelési kötelezettségét.

Az Egyesület a tulajdonában lévő, bérelt, vagy művelésre átvett területet elsősorban a térség mezőgazdáival és vállalkozóival művelteti, de saját munkaerő-és munkagép-kapacitással is rendelkezik. Ez a kapacitás több telephelyen is összpontosul, a munkaerő viszont az Egyesület minden településéből, elsősorban a térség volt munkanélküli állományából toborozódik. Az Egyesület összefüggő területek kialakítását szorgalmazza. Ezeket a területeket, a farmergazdaság elvei alapján, önálló gazdasági egységekké fejleszti ki és, megfelelő adottságok mellett, tovább ad, azaz a tagjai és munkatársai igényeit és lehetőségeit figyelembe véve, privatizál. Ez a megoldás elsősorban akkor adott, ha az üzemegység már nyereségesen működik, termékei egy hosszú távú piacosítási kilátással rendelkezik és az átvevő az egység jövőbeni üzemeltetését is biztosítani tudja.

Az Egyesület a Tájpark területének művelését elsősorban biotermékek és biomassza előállításával vagy ezek előállításának támogatásával biztosítja. E termékek közé tartoznak a különféle gyümölcsök, bogyósok (málna, bodza, szeder, stb.), ezenkívül szőlő, gabona, kukorica, napraforgó, burgonya, repce, hajdina, szója, gomba, kerti növények,

gyógynövények, tűzifa és mindezek feldolgozott termékei, mint a biodízel, a bor az aszalt gyümölcs, a gyümölcs- és szőlőlevek, a lekvárok, a konzervek, az olajok, a szeszes italok, az ecet, a parasztkenyér, különböző sütemények, gyógyító szerek, energiaformák stb. de más, többségben hagyományos termék is előállításra kerül az Egyesület területén és az Egyesület szervezésében, mint a kender, a tök, a cirok stb. E termékeken alapuló feldolgozó üzemek és családi vállalkozások termékei, mint a vászon, a szigetelőanyag, a tökmagolaj, ezenkívül madáreledelek stb. biztosítják a helybéli munkalehetőségek zömét. A termékek között található továbbá különböző fából, fűzből és szalmából készült edények, seprűk, kosarak, de fazekasok, fafeldolgozók, fafaragók, szövők, kötők, hímzők, varrók, játékszer- és zeneszerszám készítőik alkotásai is. Mindez hozzájárul az erősen fejlődő turizmus bázisajánlatához is.

A tájgondozás egy másik nagyon fontos ága az állattenyésztés, hiszen csak ezen keresztül biztosítható a Tájpark hagyományos arculatának visszaállítása egy réteggel, kaszálókkal, szántókkal, erdőkkel és legelőkkel átszőtt agrártájja. Az Egyesület a „rideg” állattartást üzi és támogatja, időközben már több bázisán, ezenkívül több magántenyésztő beiktatásával is. Marhák (szilaj), juhok (racka), sertések (mangalica) és bivalyok alkotják azt az állományt, amely nemcsak egy fontos bevételi lehetőséget jelent az Egyesületnek és a Tájpark lakosságának, hanem jelentős látványosságot is biztosít vendégeinek, látogatóinak. A fenti állatfajták tenyésztése mellett a lótenyésztés is elterjedt már és lovagoltatásokon, kocsizásokon, bemutatókon és versenyeken keresztül támogatja a vendéglátás tájjellegű fejlődését. Az állattenyésztéshez kapcsolódik az a termékcsoport is, amelynek a legfontosabb elemei a tejtermékek, a méhészet termékei, a pásztorművészet és a gyapjú-, illetve bőrfeldolgozás. Az Egyesület e termékeit, éppúgy, mint a többi tevékenységéből származó termékeket is, saját márkája alatt, saját vagy szerződéses üzlethálózatában értékesíti.

Az állattartás mellett a Tájpark változatos arculata és jelentős vadállománya képezi azt a vonzerőt, amelyik bakancsos-, lovas-, kerékpáros-, vadász- és fotóturistákat egyaránt hoz a térségbe. Az Egyesület által kijelölt, kiépített és karbantartott turista-, kerékpár-, lovas- és lovaskocsi utak összekötik egymással a Tájpark településeit, nevezetességeit, kilátópontjait és vendéglátó egységeit. A települések lakosságának egy dinamikusan növekvő hányada foglalkozik immár idegenforgalommal, elsősorban idegenvezetéssel és a - Falusi Turizmus - valamelyik ágazatával. A Toronyföld – Tájpark Egyesület szervezésében történik a térség vendégfogadó kapacitásának piacosítása is, központi

közvetítés és marketing segítségével. Katalógusok, prospektusok, esemény-naptárak, turistatérképek, honlapok, sajtóközlemények és különböző hirdetések tartoznak az Egyesület ismertető és közvetítő eszközeihez.

A Toronyföld – Tájpark Egyesület emellett ünnepeket (szüreti bálók, stb.), programokat (szüret, gombagyűjtés, gesztenyeszedés, stb.), túrákat és előadásokat szervez és támogatja a térség jellegzetes szokásainak, kulturális hagyományainak, népi művészetének megőrzését, újraszületését és bemutatását. Időközben működnek már népdal-, népzene- és néptáncsoportok, amelyek előadásait a falu- és környékbeliek éppúgy mint a vendégek is kedvelik. Ebben a mozgalomban növekvő szerepet vállal a települések kisebbségi lakossága is. Továbbá fafaragó-, íjkészítő-, hímző-, fazekas- és festőtanfolyamok, ezenkívül művésztáborok is léteznek. A Toronyföld – Tájpark Egyesület és a települések közös szervezésében különböző vigaszágok, ünnepek, bemutatók, vetélkedések, bálók, stb. zajlanak le, ahol sok esetben szoros kapcsolat alakul ki a vendéglátók és vendégeik között. A rendezvények időpontjainak kitűzésekor figyelembe kell venni, hogy a Tájpark minden időben valamilyen kimagasló kínálattal szolgáljon.

A tájpark nagyon kedvelt eseményei közé tartoznak a szervezett, vagy véletlenül beálló- és pinceünnepek, amelyeken az itteni szőlőhegyekre jellegzetes léggör, hagyományos vendégszeretettel pározva adja a felejthetetlen kulisszát. Ezeket az összejöveteleket elősegíti az egyesületen keresztül létesített pince-fogadó-hálózat, amelyen belül a szezonban minden szőlőhegyen, minden nap legalább egy pincegazda fogadja a vendégeket. Az egyesület előkészítő munkája alapján a tájpark területe „Borvidék” elismeréshez jutott. Az egyesület tanfolyamok segítségével kíván elérni egy minőségi bortermelési színvonalat a térségben, amelyet a saját szőlőszetében / borászatában és palackozó üzemében már meg is valósított.

A tájparkon belül felépült már egy a turizmust, a természetvédelmet és a természetismeretet szolgáló létesítmény-hálózat, amely turistautáiból, pihenőhelyekből, kilátókból, ismertető ösvényekből, vendéglátó egységekből és más kimagasló létesítményből áll. Ide tartozik egy vadaspark, egy parasztudvar-múzeum, több művésztelep, egy jazz-központ, egy sárkány- és vitorlásrepülő terület, egy hullámsikló, több horgászto, több szánkópálya, több íjászpálya, több fürdési lehetőség, egy golfpálya, valamint több más létesítmény is, mint a Természet- és Környezetvédelmi Akadémia, továbbá „senior otthonok” stb. kedvelt attrakció lett az újudvari TV torony és a zalakarosi kilátó területeit összekötő kisvasút, amely a turisztika szerepe mellett az erdőgazdaságnak

is egy nagyon fontos szállítóeszközzé vált. E vasút mellett létesültek vendéglátó- és erdőgazdasági egységek és a Zalaújlak-Nagybakónak termálvíz-fejlesztéseket is ez a vasút fogja majd összekötni Zalakarossal, illetve Gelsével. A vasút rövid időn belül a térség vendégeinek kedvencévé vált.

A Toronyföld-Tájpark Egyesület fontos szerepet vállal a tájpark környezetének és természeti adottságainak védelmében is. Így kidolgozott például már egy természetbarát szennyvíztisztítási módszert is, amely már több településen próbaalkalmazás alatt áll. E módszer nemcsak egy nagyon sürgős feladat megoldását segítette elő, hanem jelentős anyagi megtakarítást is jelent az Egyesület települései és ezek lakosai számára.

Az Egyesület példamutatóan dolgozik a hulladékgazdálkodás terén is. Felvilágosítási kampányai segítségével elért immár egy jelentős hulladék-megelőzési fokot, elsősorban a nem visszaváltható csomagolások háttérbe szorításával. Az organikus hulladékok nagy részét is sikerült már kivonni a deponált és illegálisan lerakott vagy elégetett anyagok sorából, széleskörű komposztálás segítségével. A komposzt az Egyesület biogazdaságaiban kerül felhasználásra. Az Egyesület komposztáló egységei komposztálják a mezőgazdaságban keletkező organikus hulladék nagy részét is. Az építkezéseknél visszamaradó törmelék sem jut már a természetbe vagy árokba, hanem az Egyesület feldolgozó üzemibe és onnan, megfelelően előkészítve és mint értékes építőanyag, a tájpark összekötő- és dűlőútjainak alapjába. Az Egyesület emellett folyamatosan gyűjti a tájpark területén illegálisan elhelyezett hulladékot és kikutatja ennek származását, későbbi felelősségre vonás céljából, és évente kétszer indít tájtisztítási akciót. Ezen akción keresztül sikerült jelentősen visszaszorítani az illegális hulladéklerakást is. Az Egyesület szervezésében bevezetésre került a szelektív hulladékgyűjtés és visszaforgatás és a veszélyes hulladékok elkülönített gyűjtése, valamint egy természet- és környezetvédelmi (lovas) járőrszolgálat is.

A levegőszennyeződés is visszaszorulóban van. Műanyagok, gumiabroncsok, vegyi anyagok és olajok háztáji elégetésének hányada csökkent jelentősen. A fával történő egyedi fűtés erősen csökken, részben mert a fűtendő épületek nagy része hatékony szigeteléssel lettek ellátva, részben mert az Egyesület szervezésében több településen biomassza távfűtő erőművek létesültek. Ezek az erőművek a napenergia mellett a térség tűzifa és hulladékfa termékeit használják fel a szükséges energia előállításához. Így sikerült nemcsak egy korszerű és szennyezés-szegény fűtési és melegvíz-ellátási rendszert bevezetni, hanem az energia-ellátás alapanyagát is a tájpark területén előállítani. Ez

nemcsak a térség területeinek gondozottságát fokozza, hanem számos munkahelyteremtéshez is hozzájárul; ezen kívül lényegesen növekedett a térség vásárlóereje. A Toronyföld Tájpark Egyesület kampányt indított a hagyományos fűtőberendezések teljesítményének növelésére és ezek környezetbarát üzemeltetésére is. Ezen keresztül a tüzelőanyag felhasználásának nagyságrendjét és a káros égési termékek kibocsátását is jelentősen mérsékli. Emellett kísérletezik az Egyesület egy egyszerű és mindenki számára hozzáférhető napenergia-hasznosítási módszer kidolgozásával, amelyet egy még alapítandó üzemegységében majd gyártani is kíván.

Egy további jelentős környezetszennyeződés, mégpedig a településarculat tájidegen épületekkel és az állomány elhanyagolásával történő károsítása terén is vannak érzékelhető fejlődések. Az Egyesület tanácsadási munkája révén beindult egy új gondolkodási és cselekvési folyamat a tájjellegű építkezés visszahonosítása és a meglévő építkezési és gondozási hibák orvoslására. A települések arculatának javítása mindig jobban előtérbe kerül, nem utolsósorban fásítások és parkosítások segítségével is. Ugyanez vonatkozik a szőlőhegyekre is, ahol az Egyesület „tájpincék” helyrehozásán és létesítésén keresztül is megkísérli az eredeti tájjellegű építkezés újraillesztését. A szőlőhegyi pincék hagyományos fedésének biztosítására rozstermelést indítványozott az Egyesület, amivel újra fel akarja lendíteni a különböző rozsalapú termékek előállítására és a falusi pékségek fejlesztésére és honosítására is.

A Toronyföld Tájpark Egyesület nagy energiával dolgozik a tájpark arculatának és hírnevének kifejlesztésén, mert csak így fog tudni egy, a többi régiótól megkülönböztető jellegzetes és pozitív imázst kialakítani. Ez egységes tájpark-arculaton belül az egyes települések egyéni szerepet vállalnak sajátos elemeik és előnyeik megfogalmazására és kiképzésére is. E feladat megoldásában is segít az Egyesület tanácsadással, de anyagi támogatással is, emellett pályázatok kiírásával. Egy, az egyes települések és ezek érdekeltségeinek bevonására alapozó és a meglévő és a jövőbeni problémákból kiinduló módszer segítségével dolgozza ki az Egyesület a saját és a település rövid-, közép- és hosszútávú fejlesztési programjait és végzi el ezek aktualizálását. Fontos továbbá az is, hogy a Toronyföld-tájpark elnevezés nemcsak közismertté, hanem egy geográfiai fogalomná is váljon, mint például ahogy az Őrségnél vagy a Göcsejnél ez már adott. Az eddigi eredmények és a meglévő kilátások máris kedvezőnek mutatkoznak.

14. Összefoglalás

A jelenleg még összefüggő, természetes adottságokban és kulturális értékekben gazdag Nagykanizsa- Orosztony, valamint Újudvar és Zalakaros között fekvő tájegység már évek óta áldozata folyamatos leértékelődéseknek. Nemcsak a jellegzetes tájarculat és a térség hagyományos értékei vannak veszélyben, hanem a lakosság megélhetési lehetősége is. Félő, hogy a térség rövid időn belül egy visszafordíthatatlan negatív fejlődés sodronyába kerül, amelyre az elbozótosodás, az elszegényedés és végül a teljes elnéptelenedés lesz jellemző. Egy ilyen folyamat egyidejűleg a még meglévő természeti, történelmi és gazdasági értékek elpusztulását is jelentené, ami az itt honos, részben kimagasló adottságok érvényesítésének a csődjét is magával hozná.

Egy minél előbbi aktív beavatkozás tehát elkerülhetetlennek bizonyul a tájegység vonzó arculatának, a benne rejlő értékek, valamint a lakosság létalapjának megmentéséhez. Ez a beavatkozás egy még létrehozandó közhasznú egyesület segítségével mutatkozik legcélszerűbben. Ezt az Egyesület a térség felelősségteljes polgárai, vállalkozói és önkormányzatai hoznák létre és ők lennének az Egyesület tagjai is. Az Egyesület biztosítaná a táj rekonstrukcióját, gondozását és a térség meglévő természeti, kulturális és gazdasági értékeinek felderítését, védelmét és hasznosítását, Ő venné át az EU-csatlakozásból várható tájgondozási feladatkör (tájmenedzselés) azon részét, amelyet az önkormányzatok és a helyi vállalkozók teljesíteni nem tudnak és biztosítaná a térség gazdasági, kulturális és idegenforgalmi fejlődését egy közismert, elismert és viruló lélettérré. E tájegység nemcsak munkahelyeket biztosítana az itt élőknek, hanem tartós megélhetési lehetőséget is egy gondozott és kellemes környezetben. Az Egyesület indítványozná a térség összefogását és a lakosság bevonását a különböző fejlesztések és döntések folyamatába, emellett szervezné a különböző támogatási programok helyi érvényesítését is. Az Egyesület minden olyan szükséges és hasznos feladatot vállalna, amely az önkormányzatok kezelésében egyedül nem oldható meg, vagy ezek hatásköre felett helyezkedne el és amelyek felkarolására a kistérségi társulások sem hivatottak, vagy felkészültek.

A fent lehatárolt tájegység a „Toronyföld-Tájpark” elnevezést kapná, alapozva a területen található markáns TV-torony ismertségére, jelentőségére és jelképszerűségére. A Toronyföld-Tájpark elnevezést a tervezett Közhasznú Egyesület is átvinné és e név alatt állítaná elő és piacósítaná saját és a térség termékeit és dolgozná ki fejlesztési terveit, programjait és marketing-koncepcióját.

ETÉ

Elemzés és Tervezés Érintettekkel

(eredeti német megnevezés: PmB = Planen mit Betroffenen)

egy a német nyelvövezetből honosított módszer
tervek és célkitűzések megalapozott
előkészítéséhez érintettek bevonásával

ETÉ

Elemzés és Tervezés Érintettekkel

(eredeti német megnevezés: PmB = Planen mit Betroffenen)

egy a német nyelvövezetből honosított módszer tervek és
célkitűzések megalapozott
előkészítéséhez érintettek bevonásával

Az ETÉ módszer alkalmazását az a tapasztalat alapozta meg, hogy a hagyományos döntés előkészítési folyamat, amely adatgyűjtésből, az adatok elemzésből és az elemzésből nyert információkra alapozott célkitűzések és tervek elkészítésből áll, a legtöbb esetben nem a problémák megoldásához, vagy ezek enyhítéséhez, vezet, hanem nagyrészt csak tervezőoldali kívánságokat tükröz, vagy előre meghatározott célokat szankcionál. Az ebből keletkező hátrányok rendszeresen jelentékenyek, hiszen nem csak helytelen intézkedések és valóságidegen valamint szükségtelen Projektek születnek, hanem jelentős utókölségek is adódnak.

Dr. Czinki László Kistrécse - Kendli

ETÉ

ELEMZŐ TERVEZÉS ÉRINTETEKKEL

Cél

megvalósítható és hatékony

Akciók / Projektek

kidolgozása

Érintettek közreműködésével

adott

Problémák

megoldására és jövőbeni

Lehetőségek

kihasználására

Dr. Czinki László Kendli

ETÉ

ELEMZÉS ÉS TERVEZÉS ÉRINTETEKKEL

Módszer

Nyersproblémák

Workshop helye: Hahót Nyersproblémák listája		Dátum 2006.04.28.
Ssz	Nyersprobléma	
1	Szőlőhegyi utak csak nehezen járhatók	
2	Nincs víz és villany a szőlőhegyeken	
3	Nincs érdeklődés szobakiadás / Falusi Turizmus / turisztikai szolgáltatások iránt	
4	Turistáknak eladható termékek / szolgáltatások hiányoznak	
5	Turistaszervezetek csak pénzbe kerülnek; vendéget nem hoznak	
6	Tájidegen építkezés negatív hatású a keresletre	
7	Települések arculata / gondozottsága nem kielégítő	
8	Tájidegen növényzet az udvarokban visszatartja a (külföldi) vendégeket	
9	Fejlesztési elképzelés / koncepció hiányzik a Pötréte-Szentmihályi tavak jövőjére	
10	A tavak nem serkentik kellőképpen az idegenforgalmat és a helyi gazdaságot; csak horgászturizmus létezik	
11	Helyi horgászklubtagok akadályozzák a turistahorgászokat (itt én etettem!)	
12	A tavak megközelíthetősége / útrendszere / útminősége nem kielégítő	
13	Nincsenek pihenési, étkezési stb. lehetőségek a tavak mellett	
14	A stégek állapota rossz	
15	Hiányzik a kereslet a lovasturisztikai szolgáltatások után	
16	Szórakozási / kikapcsolódási lehetőségek hiányoznak	
17	Nagy vízfelület ellenére nincs lehetőség vizisportra	
18	Nincs fürdési lehetőség	
19	Kirándulási célok hiányoznak	
20	Települések közti összefogás nagyon gyenge	
21	Összekötő túristautak hiányoznak	
22	Templomokon és háborús műemlékeken kívül nincsenek turisztikai nevezetességek	
23	Múltra utaló emlékhelyek (Sárkánysziget) felejtés áldozatai lettek	

Workshop helye: Kerecseny Nyersproblémák listája		Dátum: 2006. 05.03.
Ssz	Nyersprobléma	
1	Autópályatervek veszélyeztetik a környék turisztikai jövőjét	
2	Utkapcsolatok a szomszédos falvakba hiányosak	
3	Hegyközséggel kapcsolatos bürokratikus rendeletek veszélyeztetik a szőlőhegyek művelését	
4	Egészségügyi, túl bürokratizált előírások megghusítják a bor turisztikai hasznosítását	
5	Falubeliek nem hajlamosak szálláskiadásra	
6	Örömhegyi kulcsosház csak nehezen elérhető	
7	A táj gondozottsága romlik	
8	Történelmi események (törökcsapás) turisztikai hasznosítása hiányzik	
9	Települések zöldfelületeinek rendezettsége nem mindig alkalmas turisztikai hasznosításra	
10	Turistauti célok hiányzanak	
11	Szakhivatalok fékezik a turisztikai fejlődést (tólétesítés)	
12	Vendégközvetítés hiányzik	

Workshop helye: Liszó Nyersproblémák listája		Dátum: 2006. 05.05.
Ssz	Nyersprobléma	
1	Surdi vizimalmot lerombolták	
2	Zalakarosi termálfürdő túl messe van	
3	Gyékényesi tavak nehezen elérhetőek	
4	Nincsenek rendezvények	
5	Falunapok nem vonzóak a turistákra	
6	Elszármazottak segítőkészsége nincs kihasználva	
7	Lakosok együttműködő készsége gyenge	
8	Vadászati lehetőségek nincsenek kihasználva	
9	A tájházban elkallódtak az eszközök	
10	lakosság nem becsüli a múlt tárgyait	
11	Szálláshiány miatt nem használható ki a faluház lehetőségei	
12	Turistautak hiányoznak	
13	Termálkutak nincsenek kihasználva	
14	Szárnyasvad kipusztul a kémiahasználat során	
15	Környezet nem egészséges	
16	Nemespátróhoz nincs utkapcsolat	
17	Ágneslak lehetőségei nincsenek kihasználva	

Ssz	Nyersprobléma
1	Gyenge az érdeklődés a közös fejlesztések iránt
2	Zártkertek gondozatlanok
3	Nincs összefogás a települések között
4	Nincs feladatkitűzés / -megosztás a térségben
5	Turisták által használható utak rossz állapotban vannak, nem vagy nehezen járhatók
6	Nincs elfogadható turisztikai szervezés, közvetítés
7	Turisztikai programok hiányoznak
8	Táj műveletlen, rendezetlen
9	Sok a szemét a utak mellett, erdőszéleken
10	Turisztikai fejlesztés csak nagy projektekben gondolkodik
11	Hagyományok nem jelennek meg a turisztikában
12	Szomszédság hozzáállása rossz; közömbösség, irigység elterjedt
13	Turistautak csak a szervezett természetjárásnak szolgálnak; helyi kirándulóutak hiányoznak
14	Források elhanyagoltak
15	Hiányzó infrastruktúra akadályozza a turisztikai fejlődést a szőlőhegyeken (Bacónak)
16	Turisztikai marketing hiányzik
17	Turisztikai szakemberek hiányoznak
18	Politikusok propagálják a turizmust, de érte nem tesznek semmit
19	Út- és autópályatervek veszélyeztetik a turisztika alapjait a térségben
20	Bürokratikus és drága pályázatrendszer kizárja a kisebb fejlesztőket
21	Olcsó / kamatmentes kölcsöny hiányzik
22	Nincsenek pihenőhelyek az erdőkben
23	Hiányzó segítő és sponsorszervezés
24	Kevés kirándulási cél van
25	Meglévő kirándulási célok ismeretlenek, csak nehezen megközelíthetők
26	70-es évek épületei nem vonzóak

Workshop helye: **Újudvar** Nyersproblémák listája Dátum: 2006.04.26.

Ssz	Nyersprobléma
1	Turisztikaképes programok hiányának
2	Turisztikai célkitűzések hiányának
3	Idegenvezetők hiányának
4	Információk idegenvezetőkre hiányoznak
5	Turistautak hiányoznak
6	Nincs kerékpárkölcsonyző
7	Orvosok elérhetősége nem biztosított
8	Tájjellegű rendezvények hiányának
9	Hagyományok elvésznek
10	Tulajdonjogok korlátozzák a fejlődést (Csibit)
11	Természeti értékek (források stb.) nem közelíthetők meg
12	Kilátópark hiányzik
13	Betörők a szőlőhegyeken megghiúsítják az ottani kezdeményezéseket
14	A táj elerdősödik, elgezosodik
15	Szőlőhegyek műveltsége hanyatlik
16	Túracélok hiányának
17	TV - torony nem áll a turisták rendelkezésére

